

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

Warszawa

2020

ISSN: 2450-8160

nr.indeksu: 19464

numer: 54 (04/2020)

Redaktor naczelny: Gontarenko N.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Polska;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina.

K. Fedorova, PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. "Diamond trading tour"

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

info@conferenc.pl

Nakład: 80 egz.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wszelkie prawa do materiałów prac należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. "Diamond trading tour".

Obowiązkiem jest odniesienie do czasopismo.

Opinie wyrażane w artykułach czy reklamach są publikowane na wyłączną odpowiedzialność autorów, sponsorów lub reklamodawcy. W związku z tym ani Redakcja, ani Wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za konsekwencje wykorzystania jakichkolwiek nieścisłych informacji.

Warszawa 2020

"Diamond trading tour" ©

ISSN: 2450-8160

Electricity prime cost optimization potential assessment of the ukrainian integrated power system taking into account technological limitations Denisov V.	6
Peculiarities of intellectual study of foreign languages in high school Buzhykov R.P., Buzhykova R.I.	12
Засоби розвитку творчих здібностей студентів ВНЗ у вивченні іноземної мови Бергер Л.С., Коломійцева А.О.	15
Тестування як метод контролю навчальних досягнень студентів ЗВО Юрійчук Н. Д.	19
Concept as Object of Philosophical and Linguistic Studies Kovalenko R.V., Vasylichenko O.I.	22
Ancient cartographical documents in the educational activity of the hall of cartography in Vernadsky National Library of Ukraine Romanchuk M. S.	25
Examination of the Role Videos Play in Teaching English with Elements of Distance Education at University Shevchenko	28
The use of instant messaging technologies for teaching a foreign language during the quarantine Skrypnyk N.	32
Мультфільми як мультимедійний засіб розвитку зв'язного мовлення учнів початкової школи Чемоніна Л. В.,	34
Особливості підвищення методичної підготовки вихователів шкіл-інтернатів до формування комунікативної компетентності молодших школярів Лесик А. С.	36
Дослідження конфліктів у навчальній роботі зі студентами-психологами Вінтюк Ю. В.	38
Удосконалення індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем Вересоцька Н.І.	44

Навчальний курс «типологія помилок» і формування медіакультури майбутніх учителів

Герман В. 47

Flipped esp class: facilitation

Kornyska Y. 50

Competence approach to training students in translation activities at university

Kulykova L., Riabukha T. 52

Роль перетворювальної діяльності у процесі трудової підготовки школярів

Пильтяй О.М. 56

Дистанційна освіта як форма освітньої діяльності

Шаргун Т. О. 59

Методична підготовка вчителів початкової школи до формування медіаграмотності учнів

Фенцик О., Лавренова М. 62

Motivation and stimulation of students in the process of education

Buzhykov R.P., Buzhykova R.I. 65

Робота з автентичними аудіо матеріалами як засіб навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей

Тимофіїва К.М. 69

Application of principles and techniques of neurolinguistic programming in the process of teaching foreign languages

Hordiienko N.M. 72

Формирование смысложизненных ценностей в обучении философии в лицее на основе работы с текстами

Кришмарел В. Ю. 74

Teaching vocabulary to the students of non-philological universities

Pakulova T. V., Nahorna Y. A. 76

Відродження морально-духовних цінностей студентської молоді засобами хорового мистецтва

Багрій Т.Є. 79

The use of information technologies in educational process

Horokhova I. V., Horokhov S.V. 81

Забезпечення можливостей для диференціації навчання студентів

Макаренко О.В., Першина Л.О. 84

Psychological features of the independent study providing of 10-11 grades students in the process of studying foreign literature	
Ruzhenska T.	89
Chronic hepatitis c: research of topical biochemical aspects in patients	
Yurko K.V., Solomennyk G.O., Vinokurova O.M., Verzunova V. O., Hladka I. O.....	91
Обучение чтению студентов-иностранцев на занятиях по украинскому языку (на материалах подготовительного отделения)	
Лесик А. В.....	94
English Teacher, Collegium Olympus, Kyiv	
Marchenko M., Kuleshova O.	97
The library as a object of spatial art in the information society and its educational activity	
Uvarov Y.V.	99
Професійне спілкування як комунікативна взаємодія майбутніх фахівців економічного профілю	
Лещінська А. В.	102
Principles of level b2 tests development for checking language competences at higher education institutions	
Urazova S.	108

Electricity prime cost optimization potential assessment of the ukrainian integrated power system taking into account technological limitations.

Viktor Denisov

<https://orcid.org/0000-0002-3297-1114>

researcher, Institute of General Energy
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

The problem of optimal coverage of the load schedule of the Ukrainian Integrated Power System formulated and solved in the form of the problem of choosing the best load distribution of generating and cumulative capacities, taking into account technological limitations. The obtained solution allows forecast the potential of minimizing the weighted average cost of electricity production at different forecast horizons – from an hour to several years. An algorithm for using the obtained results in the development of reference scenarios for the development of energy systems also proposed.

Keywords: optimal coverage, mathematical model, load schedule, weighted average cost.

One of the determining factors in assessing the economic efficiency of modern technologies for the production of electricity is the average cost of production for the study period. In addition to the main investment and operational components, the cost depends on the use of the installed capacity of the power plant (IEA, 2019). This factor largely determined by the consumption schedule, on which, in turn, the load schedule depends. Aligning the load schedule requires significant technological and economic resources and the use of generating technologies in the load following mode (IAEA, 2018).

In this and previous works (Denisov) we propose a model of optimization calculations of the potential of the weighted average cost of electricity production on traditional technologies and technologies of renewable energy in combination with electricity storage. The model allows estimate the potential of possible reduction of hourly average cost of electricity production and, on basis of forecast daily load schedules, to solve the problem of forecasting the choice of optimal modes of use of generating and cumulative capacities of the system, which will provide an hourly minimization of the cost of generated electricity generation.

The real hourly balance of the Ukrainian Integrated Power System – IPS capacity for 2018 chosen as the starting information for model calculations (Hourly). Based on this real hourly balance of IPS capacity for 2018, the model optimized the hourly load balance was calculated,

which made it possible to estimate the potential volumes of the hourly average cost of electricity production on the modeling horizon up to one year.

The mathematical model is implemented using GLPK – GNU Linear Programming Kit (GNU), designed to solve linear programming problems, mixed integer programming, and other similar classes of mathematical problems. Formation of input data sets and processing of calculation results carried out in the environment of the software processor MS Excel. The calculations carried out taking into account restrictions both on the technical and economic conditions for the operation of generating capacities – coal-fired power plants, hydroelectric power stations and on the market conditions for the functioning of the Ukraine’s IPS – import / export volumes, daily balance of electricity flows with external energy systems.

Test simulation of the real load schedule of the Ukraine’s IPS for 2018 proved the model adequacy, as well as the possibility of using the proposed model to calculate the optimization potential of the use generating resources of the Ukraine’s IPS.

The developed model of optimization calculations of the weighted average cost potential of electricity production can be a basis for further development of models of optimization of the structure of generating and cumulative capacities, as well as for further modernization of software and information systems for modeling and development of the Ukraine’s IPS.

Formulation of the problem.

The optimization calculations model of the weighted average cost potential of electricity production briefly described as follows.

$\Omega(G, S, O, C, I, E, D, L)$ – Ukraine’s energy system, which characterized by the following set of basic parameters:

$G_i(P^{min}, P^{max}, C, r)$ – set of generating nodes for each of which: P^{min}, P^{max} – minimum and maximum generation power, C_i – weighted average cost of generating electricity by generating technology i , r_i – technological constraints set;

$S_j(P_{sch}^{min}, P_{sch}^{max}, P_{SDch}^{min}, P_{SDch}^{max}, C_{ch}, C_{Dch}, r)$ – set of storage devices for each of which:

$P_{sch}^{min}, P_{sch}^{max}, P_{SDch}^{min}, P_{SDch}^{max}$ – minimum and maximum power in charge and discharge modes,

C_{ch}, C_{Dch} – weighted average cost of use in charge and discharge modes, r_j – technological constraints set;

I, E – similar parameters characterizing the import and export of electricity;

D_T – consumption profile of the Ukraine’s energy system on the modeling horizon T .

L_T – load coverage profile of the Ukraine’s energy system on the modeling horizon T .

The consumption profile D_t and the power balance of the IPS of Ukraine at time t of the given load schedule (Fig. 1) on the modeling horizon T described as follows:

$$P_t^{NPP} + P_t^{TEC} + P_t^{PV} + P_t^{WIND} + P_t^{TPP} + P_t^{HPP} + P_t^{HPSS.G} - P_t^{HPSS.P} + Z_t^I - Z_t^E = D_t; \forall t \in T.$$

where P_t^{NPP} – aggregated generation power of NPP at time t ;

P_t^{TEC} – aggregated generation power of TEC at time t ;

P_t^{PV} – aggregated generation power of PV at time t ;

P_t^{WIND} – aggregated generation power of WINDP at time t ;

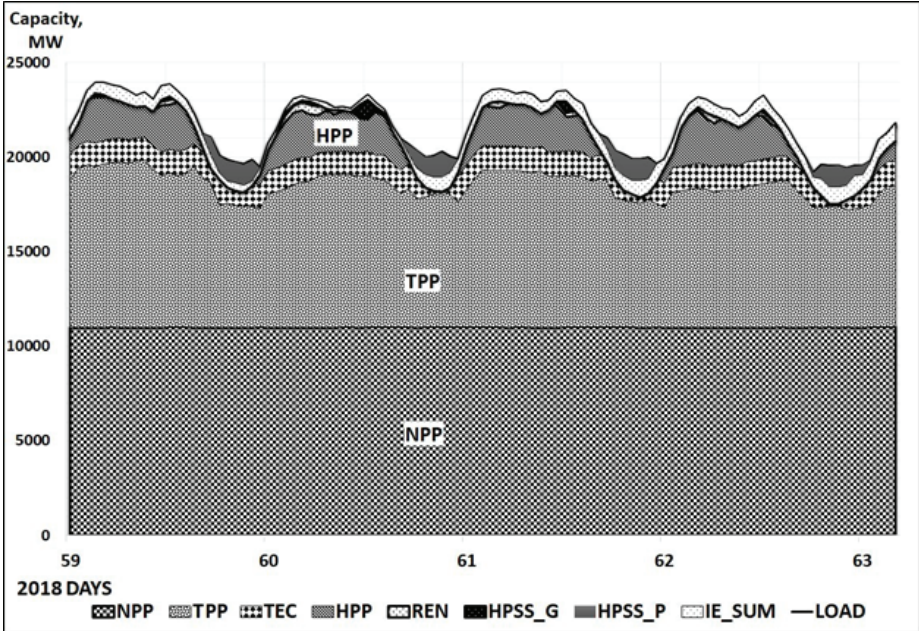

Figure 1 – Consumption profile and the power balance of the Ukraine’s IPS on the modeling horizon

P_t^{TPP} – aggregated generation power of TPP at time t ;

P_t^{HPP} – aggregated generation power of HPP at time t ;

$P_t^{HPSS_G}$ – aggregated generation power of HPSS at time t ;

$P_t^{HPSS_P}$ – aggregated pumped-storage power consumption of HPSS at time t ;

Z_t^I – aggregate volume – capacity of imports at time t ;

Z_t^E – aggregate volume – capacity of export at time t .

In fig.1 $P_t^{REN} = P_t^{PV} + P_t^{WIND}$ – total aggregated generation power PV and WINDP at time t , and $Z_t^{IE_SUM} = Z_t^I - Z_t^E$ – aggregated import and export capacity at time t

The total weighted average cost of electricity production in the Ukraine’s IPS C^{Σ} calculated by the following formula:

$$C^{\Sigma} = \sum_t^T (C_{NPP} \cdot P_t^{NPP} + C_{TEC} \cdot P_t^{TEC} + C_{PV} \cdot P_t^{PV} + C_{WIND} \cdot P_t^{WIND} + C_{TPP} \cdot P_t^{TPP} + C_{HPP} \cdot P_t^{HPP} + C_{HPSS_G} \cdot P_t^{HPSS_G} + C_{HPSS_P} \cdot P_t^{HPSS_P} + C_I \cdot Z_t^I - C_E \cdot Z_t^E).$$

In the optimization calculations of the potential of the (optimized) weighted average cost of electricity production in the Ukraine’s IPS $C^{\Sigma, \sigma}$, the following objective function, which ensures the minimum weighted average cost, used:

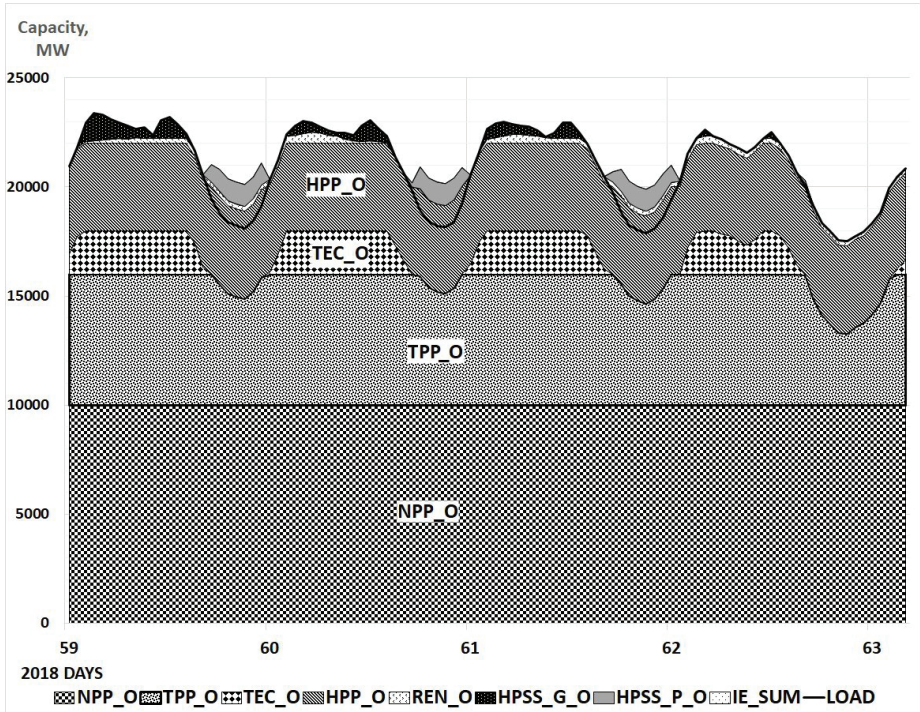

Figure 2 – Consumption profile and the power balance of the Ukraine’s IPS on the modeling horizon

$$C^{\Sigma,O} = \sum_t^T (C_{NPP} \cdot P_t^{NPP,O} + C_{TEC} \cdot P_t^{TEC,O} + C_{PV} \cdot P_t^{PV} + C_{WIND} \cdot P_t^{WIND} + C_{TPP} \cdot P_t^{TPP,O} + C_{HPP} \cdot P_t^{HPP,O} + C_{HPSS,G} \cdot P_t^{HPSS,G,O} + C_{HPSS,P} \cdot P_t^{HPSS,P,O} + C_I \cdot Z_t^I - C_E \cdot Z_t^E) \Rightarrow \min;$$

where $P_t^{NPP,O}$ – potential of aggregated optimized NPP generation capacity at time t .

All the optimized capacities in the formula for $C^{\Sigma,O}$ defined similarly.

The following, mainly technological, constraints are used in the optimization process.

$$P_t^{NPP,O} + P_t^{TEC,O} + P_t^{PV,O} + P_t^{WIND,O} + P_t^{TES,O} + P_t^{HPP,O} + P_t^{HPSS,G,O} - P_t^{HPSS,P,O} + Z_t^I - Z_t^E = D_t; \forall t \in T.$$

Technological restriction of the aggregated capacity of NPP generation that will ensure the use of NPPs in the basic generation mode:

$$P_t^{NPP,O} = P_{BGM}^{NPP}.$$

Technological limitations of the minimum and maximum aggregated generation capacity of TEC and TPP:

$$P_{min}^{TEC} \leq P_t^{TEC,O} \leq P_{max}^{TEC}, P_{min}^{TPP} \leq P_t^{TPP,O} \leq P_{max}^{TPP}.$$

Technological limitations of the minimum and maximum aggregated generation capacity of HPP and HPSS:

$$P_{min}^{HPP} \leq P_t^{HPP,O} \leq P_{max}^{HPP}, P_{min}^{HPSS,G} \leq P_t^{HPSS,G,O} \leq P_{max}^{HPSS,G}.$$

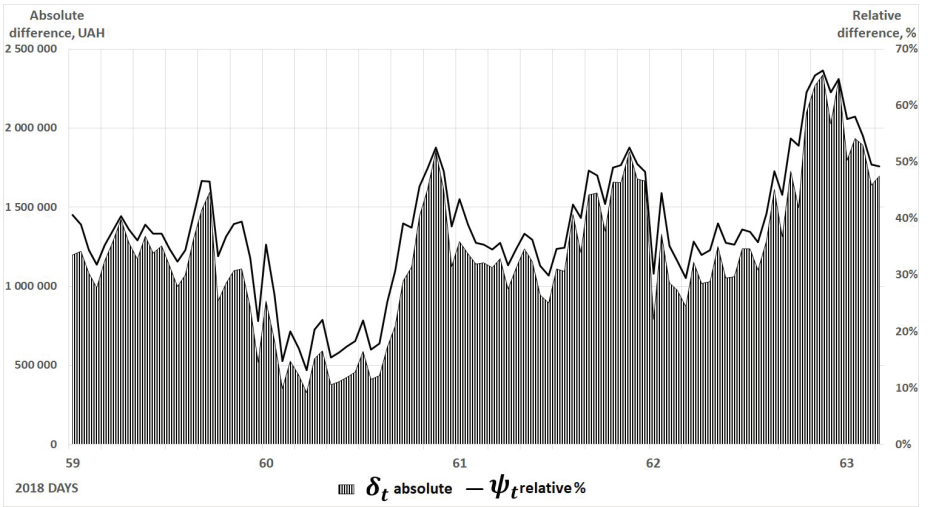

Figure 3 – Hourly distribution of the absolute and the relative differences of the weighted average cost and the optimized weighted average cost on modeling horizon

Technological restrictions on the generation and accumulation of HPPS - the volume of consumption is equal to the volume of accumulation:

$$\sum_t^T (P_t^{HPSS.G.O} - P_t^{HPSS.P.O}) = 0.$$

Import and export capacity restrictions:

$$Z_t^{I.O} \leq E^Z; \quad Z_t^{E.O} \leq E^Z; \quad \forall t \in T;$$

where E^Z – maximum permissible value for excess or insufficient capacity, which is offset by imports or exports;

Z_t^I – available energy import capacity to cover insufficient generation capacity;

Z_t^E – available energy export capacity.

Zero Import-Export Balance:

$$\sum_t^T (Z_t^{I.O} - Z_t^{E.O}) = 0.$$

The optimization potential of Ukraine's IPS power balance on the model horizon, which provides the specified load schedule, presented in Fig. 2.

The absolute Δ_T^Σ and the relative Ψ_T^Σ difference of the weighted average total cost and the optimized weighted average total cost on the modeling horizon T calculated by the following formulas:

$$\Delta_T^\Sigma = C^\Sigma - C^{\Sigma.O}, \quad \Psi_T^\Sigma = \frac{\Delta_T^\Sigma}{C^\Sigma},$$

and equal at the horizon of modeling T – 4 critical days of 2018:

$$\Delta_T^\Sigma = 120\,187\,378 \text{ UAH and } \Psi_T^\Sigma = 38,97\%.$$

Hourly distribution of the absolute δ_t and the relative ψ_t differences of the weighted average cost and the optimized weighted average cost on the modeling horizon T presented in Fig. 3.

CONCLUSIONS

The task of assessing the optimization potential to cover the load schedule by selecting the optimal distribution of generating and storage capacities of IPS Ukraine, taking into account technological limitations formulated and solved.

The optimization potential of Ukraine's IPS power balance on the model horizon, which provides the specified load schedule, calculated.

The absolute and relative difference of the weighted average total cost and the optimized weighted average cost equal at the horizon of modeling 4 critical days of 2018 respectively 120 187 378 hryvnias and 38,97%.

Calculated hourly distribution of absolute and relative weighted average cost and optimized weighted average cost over different modeling horizons may be the basis for planning and optimizing the modes of operation of the components of the Ukraine's IPS.

References

- IAEA (International Atomic Energy Agency), Non-baseload Operation in Nuclear Power Plants: Load Following and Frequency Control Modes of Flexible Operation, Nuclear Energy Series No. NP-T-3.23, IAEA, Vienna (2018).
- IEA (International Energy Agency) (2019), World Energy Outlook 2019, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/caf32f3b-en>
- Denisov V. The phased optimization concept of models for assessing and forecasting the structure and modes of use of energy complexes. SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Technics and technology.#20, "Diamond trading tour", – Berlin – 2019. – p. 17-19.
- GNU Linear Programming Kit.
URL: <https://www.gnu.org/software/glpk/> (appeal date: 26.03.2020).
- Hourly power balance of Ukraine's IPS for 2018.
URL: https://data.gov.ua/dataset/5ef5d228-7661-4485-a1ba-b04d7d2c6302/resource/24eafed5-c948-4c92-b750-a99973343e03/download/dg_year_2018.csv.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Peculiarities of intellectual study of foreign languages in high school

Buzhykov R.P.

PhD, Petro Mohyla Black Sea National University

Buzhykova R.I.

PhD, private school "Hypanis-EOS"

Key words: *intellectual systems of learning, intellectual educational systems, multimedia, educational process.*

Modern political and socio-economic processes in our country require some changes in high school. Ukraine aspires to be a European country, so the modernization of higher education should take place within the Bologna process, which aims to create appropriate systems of training organization, the level of scientific and methodological support, the quality of the educational process, the effectiveness of the implementation of various models and mechanisms, the introduction of active forms and methods of teaching.

The new educational philosophy has identified the main strategy of pedagogical activity: directing the educational process on the formation of the spiritual world of the individual affirmation of universal values, unlocking the potential opportunities and abilities of students.

The solution of these urgent problems is possible only on the basis of implementation of models of human-oriented education of young people with wide use of intellectual systems of learning (ISL), in particular multimedia, which allows the student to realize his natural, educational, social and spiritual po-

tential and support all areas of his activity. Balanced application in the educational process of intellectual educational systems has great prospects for the construction of advanced models of teaching and development of ideas, forms and methods of pedagogical technology, which contributes to the humanization of education, increases the efficiency of teaching and its intensification and individualization depending on the student educational and cognitive activity through the introduction of research tasks, increasing the part of independent work that is initial for development of creative personality. One of the most significant advantages of introducing ISL into the educational process is the ability to implement methods of individualization and differentiation. Taking into account the individual characteristics of students, their subjective experience makes it possible to choose the best course of study.

The use of computer programs in foreign language studying has proved to be a promising area [1, 3, 5]. New multimedia tools provide opportunities that traditional textbooks cannot do. This learning environment facili-

tates the student with a gradual transition from learning new material to validation of acquired knowledge, from simpler to more complex material. It is important that in a multimedia environment, tasks are adapted to the educational capabilities of the student who makes the decision. The active work of the student influences the motivation of learning and provides the acquisition of deep knowledge and advanced skills. According to P.I. Serdyukov [5] interaction of a student with a computer becomes multifaceted activity in this environment, which gives the student a truly unlimited opportunity.

Thanks to the introduction of modern information technologies in educational institutions, it is impossible to imagine the work of a lecturer and a foreign language teacher without the use of modern computer technologies, which have become a powerful means of intensive teaching and an integral part of laboratory search work [5]. The use of multimedia in foreign language classes has many advantages [2]: variability of use at different stages of training; better perception and easier memorization of educational material; intensification of the educational process; individualization of teaching, determination of the depth and sequence of necessary material; use of various audio-visual means (graphics, animation, photos, videos, sound, text in interactive mode) for enrichment and motivation of studying; providing visibility and dynamic presentation of the material; creating a comfortable educational environment; implementation of experimental studies; activation of student's educational activity; creation of conditions for independent work.

The use of multimedia teaching systems helps to solve the main task of language education – the formation of students' language competence. Modern intellectual systems can be widely used to familiarize themselves with new language material, new models at the stage of development and application of knowledge, skills and abilities. With the help of ISL students have the opportunity to perform the following types of learning activities: to train in spelling; to study lexical units; improve understanding of audio text; to develop reading technique; to study grammar; to learn written language; to practise pronunciation.

Intellectual teaching systems make it possible to simulate the conditions of communicative activity, to implement them in various situational exercises [1]. Intellectual learning environment teaches indirectly, helps students to create their own expressions and answers freely, but also to record the pronunciation of the word with a further evaluation of the quality of the pronunciation.

In addition, multimedia programs have dialogues on a variety of topics that can be listened to in full or in phrases. In the course of work with the dialogues, students have the opportunity to learn keywords and phrases, write a dictation or a small text. They also have the opportunity to hear classical English. Grammar test tasks cover a wide range of grammatical phenomena, instantly assess a student's level of knowledge, and a grammar guide helps to overcome specific difficulties. Multimedia teaching systems have a wide potential for application at all levels of learning, successfully combining the ability to train phonetic, grammar, lexical skills and skills of listening and reading authentic information.

Studies have shown that the use of intellectual teaching systems in foreign language classes contributes to the formation of concepts, the development of learning skills, control and self-control, learning of new material, organizing students' individual work, encourages them to learn the language, facilitating the individualization of learning and the effective mastery of a foreign language.

The systematic and purposeful use of multimedia programs during training significantly affects the quality of knowledge and the level of cognitive activity, changes the nature of the relationship between teacher and student. In the system of "teacher – students" with the help of ISL: first, educational information about the properties and structure of objects, phenomena, processes, relationships between them, as well as general and specific methods; second, information for regulating and guiding students' work, through which their cognitive activity is activated and channeled. The transformation of information into knowledge takes place in stages: 1) explanation of new material; 2) repetition, generalization and systematization of knowledge; 3) formation and improvement of skills and application of ac-

quired knowledge in practical activity. That is why it is rational to consider the content of the information and cognitive function of ISL in the system of interrelations with the regularities of the educational process, and the expediency of application to determine the extent to which they are outweighed by all other means of teaching. Therefore, when learning new educational material with the help of ISL, information about events, processes, phenomena, the effects of direct observation and perception by sensory organs, the demonstration of which requires the use of intelligent systems, must be provided.

It is advisable to apply such systems of teaching when repeating the material, that would expand the information capacity of the teacher in both the form and the speed of submission of the educational material. With the help of ISL, their imaginative and expressive capabilities, informativeness, promptness and high speed of information transmission that create such favorable conditions. In this case, semantic and sensory information about familiar educational material can be provided with elements of new unknown data. The prevalence of visual information significantly increases students' perception and activity. All this in a certain way organizes mental activity, creates favorable conditions for the direction, concentration, distribution of attention and management of the cognitive activity, which is present in the content of ISL.

The use of the Multimedia System will increase the level of purposeful intellectual response to the new material; the classes will be systematic and interrelated learning activities aimed at completing the educational tasks. This technique should provide the teacher with a set of additional methods and techniques of organizational and cognitive activity of students, aimed at:

- 1) awareness of the content of the educational problem, ways of its solution by the intellectual educational systems;
- 2) compulsory implementation of internal and external practical training actions;
- 3) establishment of conformity of forms and methods, methods of submission and explanation of educational material with cognitive abilities of students.

To accomplish the first task, before apply-

ing the ISL, the teacher, determining the students' readiness to learn educational material, conducts an introductory conversation, repetition of the studied material that is associated with the new one. To perform the second, the questions on the content of ISL are offered, using them in combination with traditional educational tools. When completing the third task, the teacher should take into account the peculiarities of providing educational information with the help of ISL and submit them with logically completed fragments. For comprehensive presentation of phenomena and processes in dynamics and statics, reduction of the average speed of submission of educational material, realization of discrete feedback with students during perception, awareness of educational information it is advisable during the demonstration to record separate frames ("freeze frame"). ISL is a peculiar means of learning can provide a fundamentally new quality: the exchange of information between the student and the intellectual system takes place in a dialogical form.

Thus, the use of ISL in foreign language classes greatly enhances and diversifies students' opportunities, providing access to a variety of authentic materials, extending motivation to study, enabling them to work at a comfortable pace that promotes individualization and differentiation of learning, and encourages foreign language learning.

References:

- Askoyants P.G., Chekal G.S., Serdyukov P.I. Fundamentals of the methodology of creating and using computer programs in the teaching of foreign languages. – K.: KSPIFL. – 108 p.
- Kuzhel O.M., Koval T.I. The use of a personal computer in the study of foreign languages / New information technologies of teaching in educational institutions of Ukraine: Scientific and methodological collection. – No. 8: Pedagogy. – Odessa, Press, 2001. – 242 p.
- Nilov O. English without Tutor / Computer Review. – 1997. – № 27. – P.35-38.
- Obrizan K. Use of information and communication technologies in general education classrooms // Informatics. – 2003. – № 36. P.7-10.
- Serdyukov P.I. Technology of computer software development in foreign languages. – K.: Lenvit, 1996. – 111 p.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Засоби розвитку творчих здібностей студентів ВНЗ у вивченні іноземної мови

Бергер Л.С., Коломійцева А.О.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У даній статті розглядається навчально-виховний процес під час вивчення англійської мови, предметом – особливості змісту навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток творчого підходу при вивченні англійської мови.

Ключові слова: творчий потенціал, інтелектуальний, культурний розвиток, креативна педагогічна система, педагогічна майстерність.

The key words: creative potential, intellectual and cultural development, creative pedagogical system, pedagogical skills.

У центр своїх досліджень гуманістична психологія ставить особистість людини в усій її багатогранності, неповторності. Серцевина її має позитивне начало, котре виявляється в прагненні до змін. Ідея трансформації людського «Я» у світі, що змінюється, є провідною і звучить у різних термінах. Це «розвиток» і «зростання». Ідея зміни пов'язана з розвитком і актуалізацією особистісного потенціалу, співвідноситься з ідеєю і поняттям індивідуалізації К. Юнга, само актуалізації А. Маслоу і С. Джурарда, особистісного зростання К. Роджерса. Концептуальні положення системи національного виховання тісно перегукуються з ідеями гуманістичної психології. «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільно-

го вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями» [1]. Теорія креативного навчання пов'язана з теорією розвивального навчання, якій присвячені дослідження М. Акімової, А. Бударного, Л. Виготського, А. Єфремова, Л. Занкова, Г. Костюка, А. Кочеткової, М. Махмутова, І. Якиманської та ін. Враховуючи рекомендації попередніх дослідників, креативна освіта орієнтується не на досягнутий рівень, а на значно вищий. Таким чином утруднюється навчання заради майбутнього розвитку [5, с.10]. Креативний підхід до навчання, сформульований в авторській концепції А. Сологуба, кандидата педагогічних наук, члена-кореспондента АПМ України, директора Саксаганського природничо-наукового ліцею м. Кривого Рогу, підтвердив свою життєву спромож-

ність за десятирічну діяльність цього учбового закладу. Закон «Про освіту» вимагає від науково-педагогічних працівників постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, сприяти розвитковій здібностей учнів.

Об'єктом даного дослідження є навчально-виховний процес під час вивчення англійської мови, предметом – особливості змісту навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток творчого підходу при вивченні англійської мови.

Мета дослідження – узагальнити особливості формування інноваційної особистості на основі продуктивних технологій навчання. Досягнення мети можливе за умови вирішення наступних завдань: 1) теоретично дослідити специфіку щорічних занять з англійської мови у школі; 2) розробити та теоретично обґрунтувати зміст урочної діяльності, що реалізує креативний підхід. Гіпотеза дослідження. Створення умов активної творчої діяльності для застосування креативної системи під час навчання англійської мови забезпечить розвиток творчих здібностей: фонд знань і умінь, рівень розвитку психіки і мислення.

Аудиторне заняття (далі – урок) – це не тільки одиниця процесу, це і форма організації цього процесу. Дидактичний взаємозв'язок і взаємообумовленість змісту і форми будуть проявлятися у занятті, як і в будь-якому іншому об'єкті. Тому комунікативний зміст уроку як учбового процесу не може не позначитись на основних рисах такого поняття, як форми організації. Таких рис уроку з іноземної мови має багато. Їх можна поділити на дві категорії: одні притаманні тільки урокам іноземної мови, інші – урокам взагалі, але для уроків іноземної мови вони мають більше значення, тому що проявляються в них дещо по-іншому.

Провідна риса уроку з іноземної мови – атмосфера спілкування. Важливість мовленнєвого процесу підтверджується тим, що тільки в його умовах можна ефективно здійснювати виховання учнів. Через живе спілкування з викладачем відбувається процес гуманізації.

Урок іноземної мови як навчальна дисципліна має ще одну особливість: на наших уроках ми вчимо спілкуванню, яке по

своїй суті є особистим. Учень не просто розповідає про щось; він свідомо своєю думку, своє ставлення до предмета спілкування. І ця особистісність і є тим каналом, через який у душу і свідомість учня проникають добрі думки і добрі почуття.

Кожне заняття повинно мати чітку пізнавальну, розвиваючу і виховну мету. Сама мета перетворює заняття в єдиний комплекс, який забезпечує логіку тематичного блоку занять і навчальної дисципліни в цілому.

Важливою особливістю заняття з іноземної мови є чітка залежність вправ від мети. Адекватність вправ означає їх відповідність тому виду мовленнєвої діяльності, який розвивається на даному занятті.

Вправи повинні виконуватись послідовно.

Треба прагнути до комплексного навчання. Воно базується на закономірностях засвоєння мови. Засвоєння (запам'ятовування) тим успішніше, чим більше аналізаторів (органів почуттів) бере участь у ньому. У різних людей різні типи пам'яті: одні краще запам'ятовують те, що почули, інші – що прочитали чи записали, чи проговорили.

Предмет іноземної мови вимагає організованого повторення, бо такою є природа оволодіння мовленнєвою діяльністю.

Ще одна особливість уроку іноземної мови в тому, що це не самостійна одиниця учбового процесу, а ланцюг у циклі занять. Тому треба складати тематичний план – цикл занять, який дозволить викладачеві уявити перспективи роботи по темі, виділити роль і місце кожного заняття у циклі.

Треба враховувати і позицію студента на занятті. К. Д. Ушинський говорив, що навчання завжди було і залишається працею, але працею, сповненою мислення.

Є таке прислів'я – «від киселю зуби ламаються». В цьому парадоксі – глибока народна мудрість: вчитися чомусь треба тільки долаючи труднощі, долаючи їх самотійно. А самотійність – це не відсутність помічника чи якихось опор. Самотійність, в першу чергу, – це самотійність мислення [4, с. 28,15], тому заняття треба планувати так, щоб учень був активним, діяв самотійно і проявляв свою творчість.

Враховуючи особливості уроку з іноземної мови і реалізуючи креативний підхід до навчання, розроблені зміст і програма креативного навчання на уроках англійської мови. Зміст креативного навчання на уроках англійської мови До змісту креативного навчання іноземній мові включаються:

аспекти мови: фонетика, лексика, граматики, інтонація;

види іншомовної мовленнєвої діяльності: всі види читання, говоріння, аудіювання, письмо;

Наведемо схеми різних типів занять на базі дослідження граматичного матеріалу та його використання в мовленні. / тип уроку: «Підготовка дослідження»

Педагогічна мета уроку. Забезпечити готовність учнів до навчальних досліджень. Розвивальний аспект. Створити орієнтаційну основу граматичної дії для подальшого формування граматичних навичок у різних ситуаціях спілкування.

Завдання: 1) розкрити значення, формоутворення і використання даної граматичної структури. Здійснити контроль її розуміння учнями та початкове закріплення; 2) ознайомити з новим граматичним матеріалом у навчально-мовленнєвих ситуаціях, що пред'являються усно чи в читанні, під керівництвом учителя; 3) формувати творчі вміння аналізувати літературу, виділяти головне у тексті, формувати та формулювати тему дослідження; 4) розвивати психіку: увагу пам'ять, яву, емоційність та вольові якості; 5) розвивати інтелектуальні здібності до аналізу і синтезу, порівняння і узагальнення, виділення головного і абстрагування тощо.

Комплекс вправ, які об'єднують мовні одиниці і мовленнєві засоби спілкування в одне ціле. Якщо діяльність вчителя по підборі вправ є вдалою, то діяльність студентів дійсно направлена на використання отриманих мовних знань у спілкуванні (мовній діяльності), а також на розвиток їх творчих здібностей. Внаслідок цього відбувається повна й оптимальна систематизація взаємодій між компонентами змісту креативного підходу до навчання. Компоненти креативного навчання з англійської мови: система загальної (наприклад, екс-

тралінгвістичної, педагогічної) діяльності; система мовленнєвої діяльності; система мовного спілкування; система іноземної мови, що вивчається; система співвідношення рідної та іноземної мов; система мовленнєвих механізмів; текст як система мовленнєвих продуктів; система структурно-мовленнєвих утворень (діалог, монолог, різні типи мовленнєвих висловлювань і повідомлень і т. п.); система (процес) оволодіння іноземною мовою; система (структура) мовленнєвої поведінки людини; оволодіння системою знань про людей, культуру, історію, традиції країни, мову якої вивчаємо; оволодіння системою немовних засобів спілкування (міміка, жести, рухи тіла тощо) з урахуванням їх національно-культурної специфіки. В результаті такого підходу у навчанні формується, реалізується і діє система оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування у повному об'ємі.

Учень у навчанні схожий із вченим, який власними зусиллями, долаючи різні труднощі, досліджує природу, суспільство, людину і здобуває нові знання (Дж. Дьюї, Г. Ващенко)

Методи: частково-пошуковий, пошуковий, пояснювально-ілюстративний. Форми: урок, дискусія, практикум.

Прийоми: 1) використання фізичних дій для розкриття суті граматичного явища; 2) застосування уявних дій (жестів, пантоміми) для передачі значення того чи іншого явища; 3) використання засобів наочності; 4) утворення іншомовного контексту шляхом послання на реальні події, відносини, факти із життя; 5) використання перекладу граматичних структур у вигляді пояснення, порівняння; 6) використання порівняльних таблиць; 7) використання мультимедійних засобів. Приклади вправ

1) Порівняйте вживання... в наступних ситуаціях і скажіть, за якою ознакою вони протиставляються. 2. Порівняйте ситуації, знайдіть спільне і протилежне у значенні граматичних форм. 3. Виберіть потрібну форму з кількох даних. 4. Вкажіть граматичну форму, яку потрібно вжити в наступних українських реченнях. 5. Прослухайте пари речень і вкажіть те, яке відповідає даному перекладу. 6. Випишіть речення з...

Педагогічна мета уроку. Включити учнів у навчальне дослідження певного граматичного явища.

Розвивальний аспект. Розвивати вміння точного відтворення певного граматичного явища в мовленнєвих ситуаціях, розвивати його гнучкість за рахунок вживання різноманітних граматичних форм, адекватних умовам спілкування.

Завдання: 1) поглиблювати пізнавальний інтерес до наукових проблем; 2) включити учнів у пошук та усвідомлення суті певного граматичного явища на науковій основі; 3) розвивати творчі здібності мислення (швидкість мисленнєвих процесів, глибину мислення, широту мислення, гнучкість мислення, оригінальність мислення, самостійність мислення). Методи: частково-пошуковий, дослідницький.

Форми: аудиторне заняття, теоретичне, індивідуальне, групове дослідження. Прийоми: повторення форм за зразком, повторення протилежних форм за викладачем, списування тексту чи його частини з підкресленням граматичних орієнтирів (імітаційні вправи). Комбінування, заміна, скорочення, поширення заданих граматичних структур у мовленні, порівняння і протиставлення структур, що вивчаються, з вивченими раніше тощо (трансформаційні вправи). Приклади вправ. 1. Імітаційні вправи: 1. Скажіть, що ви робили вчора те ж саме, що і диктор. 2. Якщо ви вчора робили щось інше, скажіть про це. 3. Скажіть, що сьогодні все було, як звичайно, тихо, швидко, задумливо, з іронією.

III. Трансформаційні вправи: 16. Напишіть речення в...формі. 17. Розкажіть про те, що ви не зробили вчора, але зробили сьогодні. 18. Подивіться на незавершений малюнок і висловіть думку про те, що не встиг намалювати художник. 19. Перекажіть текст, уявляючи, що дія відбувалася тільки що (вчора, раніше).

III тип уроку: «Застосування результатів дослідження»

Педагогічна мета уроку. Створити умови творчого застосування результатів дослідження певних граматичних явищ та поглиблювати їх розуміння.

Розвиваючий аспект. Розвивати вміння вживати певне граматичне явище без мовної підказки відповідно до мовленнєвих обставин.

Завдання: 1) розвивати творчу мотивацію, створюючи умови переходу до більш складних завдань, вияву внутрішніх потреб; 2) розвивати творчу здібність мислення; 3) виховувати незалежність характеру, сміливість висловлювання, рішучість і точність дій. Метод: дослідницький. Форма: урок, дискусія, практикум.

Прийоми: 1) різні види переказу змісту прослуханого (прочитаного) тексту; 2) активізація в мовленні нової граматичної структури у складі діалогічних і монологічних висловлювань у ситуації спілкування; 3) вживання різного типу граматичних структур у підготовленому мовленні; 4) включення в бесіду засвоєного граматичного матеріалу в нових ситуаціях;

Література:

- Закон України від 11 вересня 2003 року № 1158-ГУ. Про освіту.
- Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К.: Укр. вид. спілка, 1997, 441 с.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка: справ. пособие / Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская и др. – 6-е изд. – Мн.: Высшая шк., 2000. – 522 с.
- Пассов Е. И. Урок иностранного языка / Е. И. Пассов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
- Сологуб А. І. Концепція креативної освіти у природничо-науковому ліцеї / А. І. Сологуб // Рідна школа. -2000.-№ 12.-С. 9-19.

УДК 378.147:37.091.26

Тестування як метод контролю навчальних досягнень студентів ЗВО

Юрійчук Н. Д.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української лінгвістики та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Testing as a method of controlling students' educational achievements

у доповіді аналізуємо досвід використання тестування як однієї з форм контролю знань, умінь і навичок студентів закладів вищої освіти, що дає можливість викладачеві вносити корективи в методику викладання тієї чи іншої дисципліни, акцентувати увагу на найскладніших моментах.

Ключові слова: тести, тестування, контроль, інноваційні технології, методи контролю.

The report analyzes the experience of using testing as a form of control of the knowledge, skills and skills of students of higher education institutions, which allows the teacher to make adjustments to the teaching methods of a particular discipline, to focus on the most difficult moments.

Key words: tests, testing, control, innovative technologies, methods of control.

Постановка проблеми. Завдання підвищення якості освіти є важливим для будь-якої країни світу, для України зокрема. Упровадження інноваційних технологій навчання, потребує нових, сучасних методів контролю та оцінювання знань студентів закладів вищої освіти. Тести стають необхідною частиною освітнього процесу. Водночас традиційні методи контролю не втрачають свого значення і не можуть бути повністю відкинута.

Аналіз останніх джерел. У межах вивчення різних форм контролю знань сту-

дентів досягнуто значних результатів. Ученими визначені зміст, завдання, функції тестового контролю в освітньому процесі; створено класифікацію контрольних завдань, сформульовано основні вимоги до їх розробки; описано особливості організації контролю та специфіку різних видів мовленнєвої діяльності у закладах вищої освіти (В. Л. Банкевич, М. С. Бернштейн, М. Є. Брейгіна, Ж. В. Вітковська, М. І. Володін, В. О. Гордієнко, Г. В. Іванова, В. О. Кокота, Н. І. Красюк, Л. В. Лисенко, О. О. Леонт'єв, та б. ін.).

На сьогоднішній день серед зарубіжних і вітчизняних учених не існує єдиної думки щодо визначення поняття «тест», «тестування» та методики їх використання.

Метою публікації є аналіз досвіду використання тестування як однієї з сучасних форм контролю навчальних досягнень студентів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Використання тестів у освітньому процесі надійно увійшло як у світову, так і у вітчизняну педагогічну практику: розуміємо мету, призначення та можливості тестів, форми тестів, методи обробки результатів тестування та їх тлумачення, питання специфіки тестів, їх підготовки, апробації, нормування, технології проведення тестування у закладах вищої освіти.

Тестування, порівняно з іншими формами контролю знань має свої переваги в тому, що дає можливість швидко опрацювати значний обсяг матеріалу, зменшує затрати часу на опитування, дає можливість ефективно впроваджувати модульне навчання і системи рейтингового контролю, підвищує об'єктивність оцінювання знань тощо.

За визначенням К. Інґекампа: «Тестування – це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів, повинен пройти обробку й інтерпретацію й бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці [2, с. 255]».

Тестування – це науково обґрунтований процес вимірювання (за допомогою тестів) якості успішності студентів.

Передбачено декілька видів тестового контролю знань студентів.

Поточний, що проводиться на семінарських, лабораторних, практичних заняттях, з метою перевірки рівня знань, умінь і навичок.

Рубіжний (тематичний, модульний) контроль навчальних досягнень студентів є показником рівня вивчення того чи іншого матеріалу. Він сприяє перевірці засвоєння знань і охоплює більші за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика

контролю, від студентів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв'язки з іншими розділами курсу.

Підсумковий контроль здійснюється на певному освітньому рівні навчання або окремих його закінчених етапах. Цей контроль включає семестровий залік чи іспит, з охопленням усього переліку питань теоретичної, практичної та самостійної підготовки студентів.

Контроль навчальних досягнень студентів потребує попередньої підготовки їх до такої форми контролю.

Мета тестування полягає у визначенні якості результатів успішності. Слід зауважити, що тестування повинне надавати точну інформацію про явище, що досліджується.

Тестування, окрім переваг, має певні недоліки. До недоліків відносимо той факт, що тестові завдання дають уже готові варіанти відповідей, що перешкоджає студентів розвивати вміння правильно формулювати власну думку, розвиватися і зростати гармонійно. Важливо пам'ятати, що не всі студенти здатні до швидкого реагування в умовах стресу, яким є кожен контрольний захід. Тому перевірку засобами тестового контролю потрібно поєднувати з іншими формами, так як вона не замінює, а тільки доповнює їх.

Тестування може бути письмове або комп'ютерне. Комп'ютерне тестування має переваги, воно дозволяє студенту миттєво отримувати оцінку, звернутися до тестування самостійно без присутності викладача.

Сучасний рівень інформаційних систем та технологій дозволяє створити такі програмні засоби, які можна використовувати для контролю знань студента з усіх предметів, що вивчаються протягом семестру.

Висновки. Тести є незамінними для перевірки засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Посилення уваги до проблеми контролю знань, умінь та навичок викликане не тільки бажанням визначити ступінь підготовленості студентів, рівень якості викладання, але і потребою удосконалити всю систему навчання.

Література

- Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. Київ. 2004. С. 52 – 58.
- Педагогическая диагностика. Под ред. К. Ингенкампа. Перевод с нем. Москва. 1991. 525 с.
- Юрійчук Н. Д. До проблеми забезпечення ефективності тестових технологій як засобу контролю професійно-педагогічної підготовки студентів. Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку: Збірник наукових праць. Випуск 13. Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД» 2013. С.137-145.

References

- Dychkivska I. M. Innovacijni pedagogichni tehnologiji. Navchalnyj posibnyk. Kyiv. 2004. S. 52 – 58.
- Pedagogycheskaya dyagnostyka. Pod red. K. Yngenkampa. Perevod s nem. Moskva. 1991. 525 s.
- Yurijchuk N. D. Do problemy zabezpechennya efektyvnosti testovyx tehnologij yak zasobu kontrolyu profesijno-pedagogichnoyi pidgotovky studentiv. Teoretychna i dydaktychna filologiya: nadbannya, problemy, perspektyvy rozvytku: Zbirnyk naukovyx pracz. Vypusk 13. Pereyaslav-Xmelnyczkyj: PP «SKD» 2013. S.137-145.

Concept as Object of Philosophical and Linguistic Studies

Kovalenko R.V., Vasylichenko O.I.

Being a relatively new notion the concept caused quite a typical situation. The same state of things could be observed with the term "discourse" not long ago. New terms very often can have a number of similar definitions producing in this way some sort of blurring their meanings. Moving from philosophy to linguistics the new term raised a lot of questions. It is analyzed in different ways, within which there are numerous definitions and properties. In some respects this creates difficulties for understanding between scientists of different branches. Despite this fact, the introduction of the term "concept" into linguistics marked a new stage in the study of the means, patterns and features of interaction of language, cognition, culture and consequently opened new aspects of the interaction of linguistics, cognitive science, cultural studies, psychology, philosophy, etc.

Keywords: concept, linguistics, meaning, philosophy, cognition

The purpose of this article is to examine and compare the main specifiers of the concept in the field of philosophy and linguistics and to identify the features of relevance and difference in the perception of this notion in the abovementioned domains.

Although the concept is a notion of logical and philosophical nature, which was introduced into philosophy by Pierre Abelard, in modern philosophy there are few works devoted to the notion of "concept" which would give this term a proper theoretical justification. This can be explained by the fact that starting from the XIV the emergence of the ontological assumption of the uniqueness of being resulted into disappearing the idea of the concept as excessive. According to such postmodernists as J. Deleuze and F. Guattari the concept is a purely philosophical notion that can thoroughly be explained only in philosophy and nowhere else.

According to L. Deleuze concepts always carry a certain personal philosophical identifier

with the help of which the philosopher creates their own world viewing position. In this statement lies one of the major differences in understanding the conceptual nature by linguists and philosophers. The latter considered the concept an individual formation belonging only to its creator. There was also some identification of concepts and notions in philosophical study. Thus, in the Newest Philosophical Dictionary the concept has the following definition: concept (Latin *conceptus* – concept) – 1) formulation, mental image, general thought, concept (conceptualism); 2) in logical semantics – the meaning of the name (5).

However, since the concept is also a linguistic category, therefore it is not possible to consider the concept separately from linguistics. Although the concept was first used in philosophy, it was linguistics where he received a much broader theoretical foundation. This can be explained by the fact that the term "concept" was borrowed in time. Namely, at a time when structuralism, within which lan-

guage was viewed as a clearly structured sign system, came to be replaced by cognitive linguistics, which views language not as a system in itself and for itself but in a close connection with a person without which the creation and operation of this system would be impossible. Language is regarded as a social phenomenon closely related to the history of the people, their culture (2). There was a strong need to use a new term to refer to the substantive side of a linguistic sign that would remove the functional limitation of traditional meanings and senses, and in which the logical-psychological and linguistic categories would be combined organically (3).

The search for the appropriate notion since the end of XX enriched linguistics with such terms as concept, cultural concept, constant, linguoculture, conceptual picture of the world, linguistic picture of the world, linguistic personality, language of culture, conceptual sphere, linguistic mentality and many others. This gave a massive impulse to theoretical development of concept.

It is worth noting that when comparing the linguistic concept with the philosophical one, we notice far more differences than the common features. In linguistics, as already mentioned, the concept for has more theoretical basis practical application. In addition to numerous definitions of the concept, linguists also developed the criteria for their classification: 1) in terms of their linguistic design (Babushkin, Boldyrev); 2) from the point of view of discourse for their linguistic existence (Karasik); 3) in terms of their relevance to all nations or to a particular nation (Likhachev); 4) in terms of their content (Babushkin, Boldyrev, Minsk).

The methodology of the concept study was also given a theoretical substantiation. Concept analysis has a number of sustainable approaches that can be combined with a certain amount of conventions into the following directions and schools: 1) cultural; 2) linguo-cultural; 3) semantic-cognitive; 4) cognitive-poetic; 5) cognitive-discursive; 6) philosophical and semiological. Common to all areas is that they recognize the concept as a basic unit of consciousness, differences relate to focusing on a particular type of concept, and also to different interpretation of the relationship be-

tween the concept as an element of the ethnocultural picture of the world and lexical meaning (4).

Not all researchers consider the concept to be a purely philosophical notion. For example, O. Kharitonova is convinced that the concept has a number of properties that allow it to be considered within different branches of science: evolutionary (developmental orientation); rational axiology (rating in categories of positive/negative); prospectivity (forecasting future inventions); hypotheticality (unlimited knowledge and ambiguity of knowledge); controversy (incompatibility of different types of knowledge); intelligence (building a theoretical model of knowledge); logic (7).

Any attempt to grasp the nature of the concept leads to the awareness of the existence of a number of related concepts and terms such as symbol, notion and meaning. However, these are not the same things. Every symbol is a concept, but not every concept is a symbol (6). The concept is different from the meaning. The concept is inherent in the consciousness of the nation and the individual, and the meaning is inherent in the word (1). The concept is also different from the concept. The concept combines information about all the features of reality, and the concept covers a set of essential features (1). As A. Prikhodko notes, the concept only then becomes a concept when it is valorized, ie, overgrown with national value connotations (3).

The question remains in which way is the concept structured. Although the schematic structure of the concept is quite simple, still to create a three-dimensional model of the concept is impossible at this stage of science, because it is not known how human knowledge about the outside world is stored in the brain.

Analyzing the concept in linguistic and philosophical vectors, we have come to the conclusion that the concept as a category began its formation within the framework of logical and philosophical doctrine but its further development and theoretical formation continued to develop in linguistics. The philosophical concept is different in that it is perceived as an individual construct that is used to solve various theoretical and practical tasks assigned to it by its creator, while being a linguistic concept is a larger-scale formation.

Reference

- Bondarenko S.O. On the relation between linguistic and conceptual pictures of the world // Scientific Notes of Lugansk Nat. Pedagog. University. – 2003. – Vol. 1, Vip. 4. – P. 37 – 44.
- Kochergan M.P. General Linguistics: A Textbook. Second edition, revised and supplemented: – K.: Academy Publishing Center, 2016. – 464 p.
- Prikhodko A.N. Linguistic mapping of the world in the “concept – sphere – concept – field- concept – system” pattern // New Philology. – 2005. – №1 (21). – P. 94 – 104.
- Shevchenko I.S. Approaches to the concept analysis in modern cognitive linguistics / Bulletin of KhNU. – 2006. – №725. – pp. 192 – 195.
- The latest philosophical dictionary. 3rd ed., corrected. – Mn.: Book House, 2003. – 1280 p.
- Uzhchenko D.V. Symbol-concept-component of phraseology // Bulletin of Kharkiv University. Philological Series. – 2000.- №3. – P. 15 – 21.
- Vorkachev S.G. Comparative ethnosemantics of the telemonic concepts of “love” and “happiness” (Russian-English parallels): Monograph. – Volgograd: Peremena, 2003. – 164 p.

Ancient cartographical documents in the educational activity of the hall of cartography in Vernadsky National Library of Ukraine

Romanchuk M. S.

Vernadsky National Library of Ukraine, Kiev

Annotation. *Ancient printed books, manuscripts, cartographical documents are of great cultural value. The article deals with some variants to demonstrate ancient geographic maps and other cartographic documents in educational and cultural activities of National library. In the age of wide development of electronic information technologies and printing technologies, it is of great importance to save and to do popular the cultural achievements of the past, especially, printed books, manuscripts, geographical maps, and other documents. Under such conditions, some features of interpretation of material objects demonstrated during educational and cultural activities have been changed. The article is concern with the form and the content of pedagogical conversation for educational activities in the National Library. Some variants of pedagogical explanations during the demonstration of ancient geographic maps are described. It is necessary to emphasize in pedagogical communication the importance of ancient geographical maps and other cartographic documents as material objects of the past and as works of graphic art. For this purpose, it is necessary to organize and observe such educational events (presentations, exhibitions, lectures, conversations, etc.), to collect and systematize this experience, to analyze oral and written texts connected with mentioned educational activities devoted to ancient geographical documents. The necessity to save and value the cultural achievements of the past should be emphasized during educational and cultural activities in the library.*

Keywords: library, cartography, graphic art, education, culture.

Introduction. Ancient geographical maps not only serve as a source of geographic and historical information but also represent cultural value, a material historical object and a work of graphic art. In a modern library, like in a centre for culture and education, ancient geographical maps may also be demonstrated during educational events in addition to their use for research purposes (Romanchuk, 2020; Uvarov, 2019). To organize an efficient educational event, the necessary cartographic materi-

als which fit the topic of the event must be selected. It could be a general familiarization with the most interesting ancient geographical maps or an event devoted to a particular country (territory), when cartographic materials illustrate the history of that country (territory) during a certain period. An event devoted to the technique of creating maps and other cartographic publications in the past could be interesting as well. The peculiarities of this educational-cultural activity depend on the age and experience

of participants, their education and profession, and on the available time and information resources. In the age of electronic information technologies distinguishable for a large number of texts and images in electronic form, demonstration of ancient geographical maps specifically as material objects of the past could be interesting for the event's attendees.

Methodology. This article generalizes the experience of educational and cultural work with readers of Vernadsky National Library of Ukraine in the library's cartography hall. The collection of cartographic publications available in the cartography hall allows to work with readers in various ways. Ancient geographical maps are also used in this work as material objects of the past and as works of graphic art which help convey important ideas to the participants of events, the most important of which are respect to achievements of the past and the need to preserve nature and cultural achievements (Uvarov, 2020). A substantial volume of specialized literature and cartographic materials was analyzed in the course of studying peculiarities of educational activity in the library's cartography hall; peculiarities of organizing educational events were observed, and the opinion of attendees and specialists was studied (Bagrow, 1975; Leonov, 2003; Romanchuk, 2020).

Results and discussion. Peculiarities of images on ancient geographical maps, peculiarities of these maps as material objects, and various works of historical and geographic literature are studied in the course of preparation for educational and cultural events (Bagrow, 1975; Romanchuk, 2020). Peculiarities of images on maps include location imaging forms and methods, symbols, general design of the map, additional images which can bear both additional geographic information related to objects shown on the map [for example, images of humans, animals, natural and architectural landscapes, pictures of household items typical for particular territories and peoples, symbolic images which need special interpretation (Hall, 1974), and also, images adorning the geographical map, representing an element of its artistic decoration, or emphasizing significance of the work of persons who took part in creating a particular map and the map's scientific, practical and material value.

During a pedagogical narration, it is also important to demonstrate peculiarities of the map's material (physical) shape to help the event's attendees get the additional feeling of it as a material object which has historical and cultural significance. This narration may include information about properties of paper used in the past, in particular, peculiarities of its production (raw materials, technology, cost of this paper when the map was made). One could mention the paper's external features: thickness, colour and its shades, surface texture, and other physical properties. In that case, the narrator should also explain why this paper was used: thanks to its strength and ability to withstand external impact, because the map could be used not only in a room environment but also in difficult natural conditions: high air humidity, substantial temperature drops, possible pollution. Attention should be drawn to the map's transportability and storability in the conditions which may not always be favourable (e.g., in the open field or at sea). The narration may also be illustrated by other items (originals, copies, images) typical for the relevant era and the activity for which the map was needed. If possible, the narrator may point out characteristic marks (soiling, damage) on the map related to a particular activity, and also, additional handwritten notes on the map and its margins. If historical or ethnographic items or items related to creation and use of the map (ancient or modern geodesic, astronomic and other devices) or their models (copies) cannot be shown, their images from historical sources could be selected. These could be copies of these images or modern renditions of past events related to creation and use of geographical maps in various conditions. Peculiarities of producing geographical maps in the relevant historical periods may also be mentioned. These could include a narration about professional training of cartographers and about peculiarities of creating maps: gathering and generalization of information, preparation of the image, peculiarities of applying the image onto paper and making copies of the map. If information materials are available, the narrator can tell about the division of labor of the persons who participated in creating the map, their uniforms, awards and ranks (titles, academic ranks) typical for the relevant era. The peculiarities of applying an image onto the surface of paper are an interesting topic

which additionally emphasizes the significance of an ancient geographical map as a material object. This topic is related to the history of graphic art. The narrator may mention handmade geographical maps dated to the period when engraving technique hadn't been used in Europe yet, and also, handmade maps of later periods. As a rule, these are original maps or maps made in a small number of copies. Production of geographical maps is also related to development of engraving technique (carved engravings, etching) and other methods of applying ink to the surface of paper (lithography, offset printing). As a rule, the type of ink application methods bears upon the type of paper and texture of its surface, which may also change after applying an image onto it (impression from metal printing forms, embossed layer of ink). If the carved engraving or etching technique was used, one can often observe a sort of a micro-relief on paper, which in addition to the use of special paper for this map gives special appearance to the surface of a map dating back to past centuries, significantly differentiating them (not to mention the peculiarities of image) from the majority of contemporary cartographic publications and other printed materials. The peculiarities of paper, application of images, traces of damage or soiling related to the depiction or use of maps in the past affect, along with peculiarities of image, the perception of ancient cartographic documents as material landmarks of past centuries and as works of graphic art.

The narrations related to images on ancient geographical maps may also mention outstanding artists who participated in the creation of maps for practical use and of decorative maps which were intended for artistic decoration of rooms aimed to emphasize the significance of these rooms. The latter maps could be either paper or drawn on walls or other items inside a room using special paints (oil, tempera).

Surely, it is impossible to cover all aspects related to ancient geographical maps during an educational event, and one should not do so. A pedagogical narration should include the most characteristic facts and peculiarities of preparing materials and producing maps per se. In cases like that, it means the art of a pedagogical narration.

Conclusion. In the age of broad use of electronic means of information and printed

products made using advanced technologies, it becomes very important to preserve and popularize cultural achievements of the past, in particular, printed and handwritten books, geographical maps and other documents. Under these conditions, peculiarities of using material objects of the past (originals or copies) in educational activity are changed. In addition to other information, a pedagogical narration about ancient geographical maps should place a greater emphasis upon their peculiarities as material objects of the past and as a kind of works of visual art. For that purpose, the relevant educational events (presentations, exhibitions, lectures, speeches, conversations, etc.) must be organized and observed, the relevant experience must be accumulated and systemized, and verbal narrations and written materials related to the aforementioned educational events which include demonstration of ancient cartographic documents must be analyzed.

References

- Bagrow L. (1975). *A history of the russian cartography up to 1800*. Edited by Henry W. Castner. Ontario: The Walker Press. 312 p.
- Hall J. (1974). *Dictionary of subjects and symbols in art*. Avalon Publishing. 384 p.
- Leonov V. P. (2003). *Prostranstvo biblioteki: Biblioteknaia simfoniia [Library Space: Library Symphony]*. M.: Nauka. 123 p.
- Romanchuk M. S. (2020). *Starovynni heohrafichni karty yak kulturna tsinnist v suchasnomu informatsiinomu prostori [Ancient geographical maps as cultural value in information space today]*. Science, research, development. Philology, sociology and culturology (Poznan, 27-28.02.2020): Monografia pokonferencyjna. Vol. 26, pp. 6-8.
- Uvarov Y. V. (2020). *Das Gemälde von Nina Rudetska „Freundschaft der Rosen“ im Saal der Kartographie der W.I. Wernadskij-Nationalbibliothek der Ukraine in Kiew*. Science, research, development. Philology, sociology and culturology (Berlin, 30-31.01.2020): Monografia pokonferencyjna. Vol. 25, pp. 30-32.
- Uvarov Y. V. (2019). *Developing new forms of cultural educational activities of Vernadsky National Library of Ukraine in the efforts to preserve natural and cultural environment*. Science, research, development (London, 30-31.10.2019): Monografia pokonferencyjna. Vol. 22, pp. 45-47.

UDC 378:811.111

Examination of the Role Videos Play in Teaching English with Elements of Distance Education at University

Mariana Shevchenko

Lecturer, ORCID 0000-0002-5881-0263, marianashevchenko@ukr.net,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",
Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article deals with the concept and principles of distance education, or, as it is also called, distance learning, as well as its application as an element of the English teaching course at university. The main emphasis is on teaching students, including those who are studying at the technical faculty, English as a Foreign Language and English for Specific Purposes. The clarification of the notion "authentic videos", their examples, and the role in teaching the aforementioned types of English are provided. Clips (fragments) from movies, TV shows, and programmes have been identified as the most effective types of authentic videos in terms of teaching English, in particular at the technical faculty. That was due to the fact that such kinds of records provided the students with useful information on the speciality and made up for some missing knowledge simultaneously with the presentation of "live" English vocabulary that is actually used by native speakers, and so, in the students' professional field abroad.*

Keywords: video, teaching, English, distance education, university.

Introduction. At present, it is crucial to provide an uninterrupted education for university students under any circumstances throughout the academic year. Authentic videos in English are steadily becoming the basis for both in-class (at university) and distance English teaching, which includes English as a Foreign Language (EFL) and English for Specific Purposes (ESP).

The goal of the research is the comprehensive examination of the role (authentic) videos play in teaching English with elements of distance education at university.

Materials and methods. In the course of study the article's subject matter, various

types of literature were analysed, including the ones on distance education, authentic videos and their use in teaching and studying English. Concerning methodology, inductive and deductive approaches were adopted.

The role videos play in teaching English with elements of distance education at university. Classroom education means study on-campus at the university, whereas distance learning implies lecturer-student work off-campus using means of modern technology (Internet, PC/laptop/tablet, web-camera, etc.). Distance education (DE) is a set of methods and means of study in a purposefully organized

process of synchronous and/or asynchronous interaction of lecturers and students based on the use of current information and telecommunication technologies. Thus, the key distinction between conventional (in-class) and distance study is the latter's prioritizing of up-to-date technological means in the education process, including information transfer.

The core principles of distance learning of the English language and its different types (EFL, ESP, etc.) are (Holovenkin, 2019, pp. 268–269):

- flexibility (university students study at a convenient time, place, and pace, dividing work on their home assignment into as many parts at a time as needed);

- long-distance (distance from the student's place of residence to the educational institution and/or their lecturer is not an obstacle to an effective educational process (may be subject only to the Internet connection quality));

- mass (the number of students is not a critical parameter);

- manifold modalities (students use multiple senses and diverse skills during a single foreign language lesson, being provided with numerous kinds of presentation and experiences of the content, e.g. videos, articles, interactive tasks);

- variety of work conduction synchrony (students and the lecturer can work on curriculum synchronously and asynchronously: the former means "online, simultaneously", and the latter – on a convenient schedule, not necessarily at the same time);

- individualization (provides an opportunity to draw up an individualized learning plan and adjusting the educational trajectory, taking into account the level of students' skills, subject matter background knowledge and understanding, as well as the results of a running check);

- interactivity (student-student contacts are improving since, in the process of distance learning, the intensity of information exchange between students is greater than that between the student and the lecturer);

- a new role for the lecturer (distance learning expands and updates the role of the teacher who is the coordinator of the partially self-learning process; the EFL/ESP lecturer should gradually improve the cognitive pro-

cess and content of the discipline, taking into account the latest scientific information and students' needs and suggestions).

Following the principles of distance education, the key tasks of universities in adding DE elements in the EFL and ESP curricula are: 1) ensuring the individualization of the learning process according to the needs, skills, and capabilities of the students; 2) improving the quality and efficiency of the educational process through the use of state-of-the-art educational means and aids; 3) provision of quality control of the educational process; 4) creation of additional opportunities for communication and collaboration of students with their group-mates and the scientific-pedagogical personnel of the university within the framework of active, innovative, and up-to-date mastering of the curriculum.

In order to properly include the elements of distance education, its modes should be examined. One or several of them may be chosen by the lecturer of English as a Foreign Language or English for Specific Purposes depending on the educational purposes of the upcoming lessons. Among them, the undermentioned are suitable (Chandni, pp. 45–47):

- *Synchronous and asynchronous distance education.* The former requires strict time frame and deadlines, whereas the latter gives students more freedom of study schedule and pace, therefore it is sometimes called "open schedule course". Students studying in asynchronous mode are provided with e-forms of textbooks, articles and other learning aids, including links to websites with uploaded authentic videos in English that thematically correspond to curriculum topics. It should be mentioned, though, that students still have a set of deadlines to complete their tasks, but the work can be done at any reasonable pace. Open scheduled courses will be highly suitable for students who particularly love and able to do independent work.

- *Hybrid distance education.* It is a combination of asynchronous and synchronous learning: students must follow the precise deadline to do their assignments and submit them via the online chat but they are allowed to do that at their own pace.

- *Video conferencing DE.* This distance learning mode is particularly of benefit to EFL

and ESP students studying and practising oral speech. Among crucial advantages are the improvement of communication skills and the development of collaboration skills. The whole class meets online at the designated time every week, which means they are not provided with an open schedule.

- *Fixed-time computer-based online course.*

It is the most common type of distance education and is somewhat similar to the above-mentioned mode in terms of synchronicity, i.e. students need to log-in to their learning website at a specific time in order to perform some tasks, but oral communication is limited to several times of mandatory live chats whenever it is needed for an exercise.

Even though distance learning implies getting an education without visiting the university and attending a class physically, it can be more productive in terms of increasing students' active and passive foreign language vocabulary while teaching listening and speaking in English. For that, EFL and ESP lecturers employ such efficient education techniques as watching topic-related authentic videos and doing various exercises based on the information seen and heard.

It is worth mentioning that authentic video recordings are fragments and full-length videos that were created primarily for native speakers, not for pedagogical purposes (Richards, 2001). Among them, most common are clips from movies, programmes, and TV shows. In teaching students of technical faculties, popular science programmes and shows, as well as parts of Hollywood feature films related in terms of topics to students' speciality are used.

The specified kinds of audio-visual authentic aids are multifunctional. For listening comprehension tasks numerous video-based vocabulary activities may be employed: filling the gaps, combining the given words into the heard phrases etc.). To practice speaking skills, role-plays, online discussions and debates, answering the questions (it is, basically, a listening-speaking exercise), and even business games are popular. Moreover, videos in English can be used even for the advancement of reading and writing skills through performing tasks based on video records' subtitles (English terminology) and writing essays, summary, critical reviews etc. on the topic/issue depicted in the film.

Among the benefits of distance learning (Dolidze, 2013, p. 1441) using authentic videos are study flexibility, as well as convenience of work and obtained knowledge control for all participants of the educational process (students and lecturers). In addition, authentic audio-visual aids have such advantages (Aloraini, 2012) over conventional printed materials as turning the educational process into a dynamic one, clarification of the issue/topic/technology, boost of interest in the English language and speciality, creation of the connection between the study material and the real life, motivation increase with the help of interesting and up-to-date aids and diverse types of work, development of incentive to continue improvement of English language knowledge and skills after the lessons.

Taking into account numerous benefits, the usefulness of authentic videos and the rise of interest they create in the process of distance education, what should be also remembered is that the duration of such a mode of ESP and EFL lesson delivery as the university course via distance learning also matters significantly. It has been experimentally proved (Dwivedi & Shruti, 2017, p. 39) that the longer the distance course duration (and the less variation of the types of work), the bigger the possibility of the "drop-outs" number increase. Considering the borderless quality of the distance education model, once the students start 'skipping' English lessons due to invariability of work (online-classroom activities/tasks), it might be hard to bring them back and maintain the constant high level of attendance and performance. As a result, the less the number of students with high attendance and productivity throughout the distance course, the lower the value of such education.

The experiment (Shevchenko, 2017) was conducted with the 3rd-year students of the Institute of Energy Saving and Energy Management of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" to prove the study efficiency, as well as enhancement of motivation, lessons attendance, and overall academic performance in the process of classwork based around multiple clips from finest Hollywood feature films thematically directly connected with students' speciality. Each of such video recordings was

accompanied by assignments, which the experimental group received to check their understanding of the presented audio-visual material, vocabulary, and the issue or topic in general or in details. The experimental verification was successful since the ultimate results of the experimental group (the students who had authentic videos thematically linked to their speciality shown to them) were 33% higher than those of the control group, who were using only standard printed materials. That proved the usefulness of authentic multimedia in class.

Experimental verification. Because of the positive results of the above-mentioned research, it was decided to conduct the same experiment with the 3rd-year students but this time in the form of distance education. The number of students is approximately the same as during the previous experiment – 13 – in both experimental and control groups, and they are also from Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. The 4-week experimental verification has started on March 31, 2020 and is still ongoing. As of today, the two-thirds of it have already been completed, and the preliminary results are optimistic. So far, the average ESP online-lesson attendance of the experimental group (who are studying with authentic videos in English and are doing tasks based on them) is 98%, the academic performance has already improved by 2 times (according to the comparative analysis of pre- and post-experimental tests), and the current motivation to study ESP while continuing watching film fragments and doing exercises has increased by 3 times compared to the pre-experimental survey results. The control group (who are studying with e-books, articles, etc.) have shown the attendance index at the same level and once even lower than it was during on-campus education. The quality of done homework has not improved. At the same time, their incentive to continue distance learning further remains high throughout the weeks of the experiment, as their answers show in the weekly questionnaires: in average, 80% of the control group students give a high assessment of their motivation. This may be because of the flexibility and comfort of study the distance learning provides.

Conclusions. Distance education is adaptable, comfortable and student-centred, but it is

authentic videos (fragments of films, programmes, shows) that make study interesting, encouraging and diverse. They may be used in various ways: as a basis at the stage of the lessons' topic presentation, as support – being a sample for doing conditionally communicative exercises of receptive-reproductive and productive character, and as stimuli in the process of the improvement of students' speaking skills via fulfilling conditionally communicative and communicative-productive tasks.

Authentic videos play the central role in any type of EFL and ESP lessons at university – in-class or online. Nevertheless, it is recommended to develop the English language course only with the elements of distance learning, which implies the addition of a required number of online English lessons to the planned on-campus lessons when it is vital for the fulfilment of the university subject curriculum for any reason. Elements of distance education throughout the academic year should complement and boost classroom study process, not being its substitute, since the foreign language study only wins from communication in real life.

References:

- Aloraini, S. (2012). The Impact of Using Multimedia on Students' Academic Achievement in the College of Education at King Saud University. *Journal of King Saud University – Languages and Translation*. 24, 75–82.
- Chandni, A. Distance Education: A Support to Education. *IJRAR- International Journal of Research and Analytical Reviews*. Special Issue. *International Conference on Reaching the Unreached through Education*. 45–47.
- Dolidze, T. (2013). Effects of Distance Learning on English Language Learning. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 70, 1438–1441.
- Dwivedi, G. K., Dr., & Shruti, Dr. (Eds.) (2017). *Distance Education and ICT*. India, Kerala: Tridev Publications. 199.
- Holovenkin, V. P. (2019). *Higher School Pedagogy*. 2nd ed. Kyiv: Igor Sikorsky KPI. 290.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press. 321.
- Shevchenko, M. (2017). Multimedia as an ESP Teaching Aid at Technical Universities. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 4 (12), 4–8.

The use of instant messaging technologies for teaching a foreign language during the quarantine

Skrypnyk N.

Candidate of Pedagogic Sciences Kharkiv National Automobile and Highway University

It is impossible to imagine a modern society without various electronic devices, such as mobile phones (smartphones), tablets, net-books, e-books and the like. Every day the number of mobile devices and users of mobile Internet is growing. Such trends were quite natural even before the introduction of quarantine, since everyone strives for convenience, quick access to the necessary information and mobility in all areas of life in the modern world. Mobile technologies are gradually taking their positions in the field of education as well, which has resulted in the emergence of a special term – mobile learning.

The term “mobile learning” (M-Learning, Mobile learning) has many definitions in scientific and pedagogical literature. The UNESCO Recommendations on Mobile Learning Policies states that mobile learning involves the use of mobile technology both separately and in conjunction with other information and communication technologies (ICT) to organize the educational process, regardless of place and time [4].

In relation to teaching foreign languages, this term also does not have a single definition. So, “mobile learning” is interpreted as “a new educational and informational reality, where a student, using a mobile device, gets instant access to educational materials and necessary information and has the ability to

communicate (with a teacher or other students) in synchronous and asynchronous modes for organization of personally significant independent educational activity” [1, 161]. We agree with the definition of K. Kapranchikova [2, 84] that mobile teaching a foreign language should be understood as “a form of organization of the learning and control process based on the use of mobile communication devices (smartphones, tablet computers, etc.), in which students at any place and at any time can form and improve language skills, develop speech skills (based on synchronous and asynchronous communication tools), and form sociocultural and intercultural competences with the aim of using foreign language as a means of communication in the social, everyday and professional spheres”.

Despite the fact that majority of students and teachers have mobile devices, as well as significant interest in this issue from the scientific community, mobile technologies for instant messaging, for teaching a foreign language in particular, have still not been widely used in practice of non-linguistic educational institutions of higher education in Ukraine. However, in March 2020, in order to prevent the spread of COVID-19 coronavirus in Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine introduced quarantine throughout Ukraine and

banned attending any educational institutions [6]. Thus, educational institutions had to continue the educational process in a remote format. The choice of technologies and platforms to ensure this format is not regulated and is carried out independently by the teacher or educational institution. We believe that instant messaging technologies can be rather useful and helpful in this regard among others. The aim of the work is to consider the possibilities of using mobile technologies for instant messaging for teaching a foreign language in higher educational institutions during the quarantine.

A large number of smartphone owners, including teachers and students, use mobile technologies for instant messaging – the so-called messengers. The most popular instant messengers in Ukraine are Viber, Telegram, WhatsApp. The use of such mobile technologies is already attracting the attention of modern scientists. So, we will consider the possibilities and methods of using instant messengers in the process of teaching a foreign language, during the quarantine in particular.

Firstly, the messenger can be used in organizing communication with both a group of students and a student individually. These mobile applications allow you to create a group of subscribers (students and a teacher) and a “conversation” where you can send information that will be available to all members of the group almost instantly. If this was not done before the quarantine, this can easily be done at any time. If the teacher does not have the phone numbers of all students in the group, the group monitor can do it. Thus, the messenger allows you to keep in touch with all members of the group, regardless of their location, give the necessary information in the form of written or voice messages, photos, audio and video, view and reply to messages.

Secondly, with the help of such a group, the teacher has the opportunity to organize the work of all students participating in the group. He or she can give a schedule of tasks and assignments; agree on the possibility, date and time of the lesson on any online platform; write tasks or upload a file or photo with a task, a list of necessary vocabulary, infographics on the topic; insert a link to the necessary information on the Internet and so on. Also

you can conduct polls and write comments in the group.

Thirdly, it is convenient to use the messenger for independent and extracurricular work of students. So, teacher can inform students about invitations to participate in various events (olympiads, competitions, conferences, etc.), conditions of participation, upload information letters, write explanations at any time.

If the teacher has information about the resource that meets his or her requirements and the course program, he or she can share it with students and use it in the educational process. Moreover, the teacher can help his or her students with learning of vocabulary by creating his or her own list of necessary words in applications like Kahoot!, Quizlet and sharing a link to his or her page.

Besides, the teacher can regulate and direct extracurricular activities of gifted students with the help of additional tasks. For example, reading authentic literature on a specialty, listening to and watching lectures at TEDtalks, webinars or online courses that students can find by clicking on a link prepared by the teacher in advance.

Thus, the use of mobile technologies for instant messaging for teaching a foreign language in non-linguistic institutions of higher education is becoming more widespread, especially during the quarantine. It is important for the teacher to direct and control the communication process using such mobile technologies, to ensure its high quality, reliability and relevance.

References:

- Еремин Ю. В., Крылова Е. А. Использование мобильных технологий в самостоятельной работе студентов по иностранному языку в неязыковом вузе. Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена. 2014. № 167. С. 158-166.
- Капранчикова К. В. Дидактические свойства и методические функции мобильных технологий в обучении иностранному языку. Язык и культура. 2014. № 1 (129). С. 84-94.
- Рекомендации ЮНЕСКО по политике в области мобильного обучения UNESCO. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>
- <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

МУЛЬТФІЛЬМИ ЯК МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Чемоніна Л. В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти
(Бердянський державний педагогічний університет), Україна*

Ключові слова: мультфільм, мультимедійний засіб навчання, початкова школа, освітній процес, розвиток зв'язного мовлення.

Keywords: cartoon, multimedia learning tool, primary school, educational process, development of connected speech.

Згідно з новим Державним стандартом початкової освіти однією з ключових компетентностей, яких має набути дитина молодшого шкільного віку, є спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами, що передбачає вміння усно і письмово висловлювати й глумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів), здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час, а також усвідомлення ролі ефективного спілкування [1].

Загальновідомо, що формою спілкування людей засобами мови вважається мовлення. Саме воно виступає основою розумової діяльності. Уміння учнів початкової школи порівнювати, класифікувати, систематизувати, узагальнювати, вирізняти конкретне з-поміж загального формуються через мовлення, зокрема зв'язне. Рівень його розвитку залежить від багатьох чинників, серед яких важливе

місце займають засоби навчання, зокрема мультимедійні.

Ураховуючи вікові особливості дітей значеного вище віку, переконані, що одним із доцільних засобів мультимедіа, який сприятиме розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, є мультфільми – один із жанрів сучасного кінемаграфічного мистецтва.

Згідно зі словником іншомовних слів Мельничука мультфільм – це фільм, створений методом мультиплікації [2]. І хоча цей медіапродукт, як правило, за часом демонстрації є короткотривалим, проте його роль у становленні особистості учня початкової школи не можна недооцінювати: разом із мультиплікаційними героями діти вчаться «вибудовувати» міжособистісні відносини, здобувають нові знання, розвиваються соціально тощо. Усі названі процеси передбачають наявність мовленнєвої компетентності, на розвиток якої має бути спрямована спільна робота вчителя й молодших школярів на уроках мови.

Наведемо кілька прикладів використання мультфільмів на уроках української мови в 4 класі. Так, формуванню вмінь конструювати текст, редагувати його, сприяють вправи на складання ділових паперів (запрошення, оголошення, лист другої тощо), як-от:

Завдання 1

Пригадайте, що вам відомо про лист. Які правила написання листа ви знаєте? Перевірте свої знання за допомогою мультфільму «Лист для бабусі» із серії «Мудрі казки тітоньки Сови» [3].

Уявіть, що ви відпочиваєте в літньому оздоровчому таборі. Користуючись зразком, поданим у підручнику, напишіть листа своїм рідним.

Ще одним видом вправ, спрямованих на мовленнєвий розвиток учнів, є написання творів. Цей вид діяльності передбачає наявність формальних умінь (збирання та систематизація матеріалу, логіка висловлювання, вибір словесно-образних засобів, побудова речень і тексту), рівень сформованості яких дозволяє учасникам освітнього процесу висловити свої думки з обраної теми. Наприклад:

Завдання 2

Подивіться мультфільм «Легендарні обереги» із серії «Це наше і це твоє» за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=ahqQCzpHpeg> [4]. Які ще обереги українців вам відомі?

Об'єднайтесь у групи. Складіть текст про відомі вам обереги українського народу: 1 група – «Рушник»; 2 група – «Вишиванка»; 3 група – «Писанка».

Завдання 3

Подивіться мультфільм «Справжній друг» із серії «Мудрі казки тітоньки Сови»

[5]. За результатами перегляду напишіть твір-міркування «Хто є справжнім другом?».

Працюючи над текстом твору, дотримуйте його структури: твердження (Я вважаю, що... На мою думку, ...) – доказ або доведення (Тому що... Наприклад, ...) – висновок (Отже, ...). Які речення доцільно використовувати в такому творі?

Отже, виконання молодшими школярами на уроках української мови подібних вправ впливає на їх мовленнєвий розвиток. Наявність мультимедійного складника завдань (мультфільму) забезпечує мотивацію учнів до навчання, формуванню вмінь будувати зв'язні висловлювання, креативно мислити, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати зміст медіапродукції та використовувати його для збагачення власного досвіду тощо.

Список літератури

- Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення 07.03.2019). <http://slovopedia.org.ua/42/53404/286489.html>
- Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53392-0.html> (дата звернення 06.03.2020).
- Лист для бабусі: Мудрі казки тітоньки Сови. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5GXkKGrauMA> (дата звернення 07.03.2020).
- Легендарні обереги: Це наше і це твоє. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ahqQCzpHpeg> (дата звернення 09.03.2020).
- Справжній друг: Мудрі казки тітоньки Сови. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bMXgERqnu7c> (дата звернення 07.03.2020).

Особливості підвищення методичної підготовки вихователів шкіл-інтернатів до формування комунікативної компетентності молодших школярів

А. С. Лесик,

кандидат педагогічних наук, доцент (Бердянський державний педагогічний університет) Україна

Ключові слова: компетентність, комунікативна компетентність, молодші школярі, вихователі, школа-інтернат

Keywords: competence, communicative competence, younger students, tutors, boarding school

Аналіз практики виховної роботи із проблеми формування комунікативної компетентності в початкових класів шкіл-інтернатів підтверджують, що цьому аспекту в школах-інтернатах не приділяється відповідна увага, оскільки відсутнє наукове обґрунтування педагогічних умов, які стимулюють суб'єкт-суб'єктну взаємодію дітей і педагогів, і, виникають протиріччя між об'єктивними потребами сучасного суспільства у формуванні комунікативної компетентності в дітей і відсутністю розроблених теоретичних і методичних аспектів формування комунікативної компетентності в початкових класах шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності.

Згідно з поглядами (І. Дубровіної, М. Лісіної, В. Мухіної, А. Параф'яна, С. Смирнової, А. Толстих) підтверджують, що відмінною рисою молодших школярів інтернатних закладів є стан соціально-психологічної відчуженості від інших людей, самих себе, що проявляється у відчутті не-

потрібності іншим людям, незахищеності, невмінні продуктивно спілкуватися й взаємодіяти з іншими людьми.

Оволодіння вихователями шкіл-інтернатів теорією й практикою формування комунікативної компетентності молодших школярів ще не є гарантією ефективності її сформованості в дітей. При цьому важливе значення має відношення педагога до професійної діяльності, бажання виконувати дану діяльність на високому рівні.

Отже, основною у процесі формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів є емоційно-позитивна мотивація вихователя школи-інтернату, усвідомлення ним актуальності, необхідності даного аспекту професійної діяльності, бажання ефективно її виконувати, знання сутності феномена комунікативної компетентності, особливостей її формування в молодших школярів шкіл-інтернатів; володіння формами й методами формуван-

ня комунікативної компетентності молодших школярів.

Виходячи із цих положень, реалізацію педагогічних завдань по проблемі формування комунікативної компетентності молодших школярів ми почали з організації цілеспрямованої роботи з вихователями шкіл-інтернатів. Нашою метою було: оволодіння вихователями шкіл-інтернатів необхідними знаннями по теорії й методиці формування комунікативної компетентності молодших школярів. Нами була розроблена програма семінару «Формуємо комунікативну компетентність», метою якого було: підготовка вихователів шкіл-інтернатів до формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Підвищення методичної підготовки вихователів шкіл-інтернатів по проблемі формування комунікативної компетентності молодших школярів здійснювалася поетапно.

Перший етап – організаційно-аналітичний. На цьому етапі була проведена підготовча робота з адміністрацією шкіл-інтернатів, що була спрямована на розуміння педагогами значення й актуальності проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності; вивчення педагогічного досвіду; розробка стратегії рішення проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Другий етап – інформаційний. Загальними цілями даного етапу були: інформування вихователів шкіл-інтернатів по теоретичних питаннях формування комунікативної компетентності молодших школярів у позаурочній діяльності; розгляд особлив-

остей формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів; розробка методичного супроводу процесу формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів; ознайомлення вихователів шкіл-інтернатів із програмою семінару «Формуємо комунікативну компетентність.»

Третій етап – оціночно-результативний, передбачав пошук шляхів подолання складностей, що виникли в процесі формування комунікативної компетентності в молодших школярів шкіл-інтернатів. На цьому етапі використовувалися такі методи й прийоми, як: спостереження, бесіда, анкетування, індивідуальні консультації.

Отже, можемо зробити висновок, що всі ці етапи сприяли поглибленню теоретичних знань вихователів по проблемі формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності, розгляду особливостей формування комунікативної компетентності молодших школярів шкіл-інтернатів; усвідомленню вихователями шкіл-інтернатів основних завдань по формуванню комунікативної компетентності молодших школярів у позаурочній діяльності.

Література

- Газман О. С. Педагогічна підтримка дітей в утворенні як інноваційна проблема. Нові цінності утворення: Десять концепцій і есе. Москва, 1995. С. 58-63.
- Обговорюємо проблеми виховання: методичні розробки педагогічних рад / за ред. Е. Н. Степанова, М. А. Александрової. Москва: ТЦ «Сфера», 2004. 160 с.

УДК 378.015.3.016:159.923-057.87

Дослідження конфліктів у навчальній роботі зі студентами-психологами

Вінтюк Ю. В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри Теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка»

Research of conflicts in educational work with students-psychologists

Vintyuk Yyriy

candidate of psychological sciences, associate professor, department of theoretical and practical psychology National university "Lviv Polytechnika"

В статті висвітлені особливості та хід застосування дослідницького підходу до вивчення конфліктів у навчальній роботі зі студентами-психологами. Здійснений огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясовано тематику та підходи до дослідження конфліктів. Розглянуті особливості вивчення конфліктів із позицій різних підходів. Висвітлено специфіку залучення студентів до дослідження конфліктів. Зроблені висновки з проведеної роботи і намічені перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Ключові слова: підготовка майбутніх фахових психологів, навчальний процес, формування фахової компетентності, дослідницький підхід у навчальній діяльності, дослідження конфліктів.

The article highlights the features and the course of application of the research approach to the study of conflicts in educational work with students-psychologists. Review of scientific publications on the selected topic; the topics and approaches to conflict research are clarified. The peculiarities of studying conflicts from the standpoint of different approaches are considered. The specifics of student involvement in conflict research are highlighted. Conclusions have been drawn from the work done and the prospects for further research in this area are outlined.

Key words: training of future professional psychologists, educational process, formation of professional competence, research approach in educational activity, conflict research.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців у системі вищої освіти в наш час вимагає докорінних змін, що зумовлено

необхідністю інтеграції нашої країни у світову освітню систему. З огляду на це в ході навчання майбутні фахівці повинні

опанувати не тільки наявні теоретичні знання, у відповідній науковій сфері, але й практичні способи їхнього застосування, виходячи з вимог конкретної діяльності, на сучасному рівні. Сказане повною мірою стосується і підготовки майбутніх фахових психологів, оскільки лише володіння наявними теоретичними знаннями разом із найновішими практичними методиками може забезпечити їм належний рівень професійної компетентності та забезпечити конкурентоспроможність у ринкових умовах. До таких потреб сьогодення належить і вміння працювати з конфліктами; вказана обставина зумовлює актуальність і доцільність даного дослідження.

Мета роботи: висвітлити особливості та хід застосування дослідницького підходу до вивчення конфліктів у навчальній роботі зі студентами-психологами.

Завдання дослідження:

- здійснити огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясувати тематику та підходи до дослідження конфліктів;
- розглянути особливості вивчення конфліктів із позицій різних підходів;
- висвітлити специфіку залучення студентів до дослідження конфліктів;
- зробити висновки з проведеної роботи і намітити перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Дана робота виконана в контексті попередніх досліджень, з формування професійної компетентності майбутніх фахових психологів, і є їхнім подальшим продовженням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій за темою дослідження варто відзначити, передусім, наступні праці вітчизняних і закордонних науковців: А. Я. Анцупова [1], І. Булаха і Л. Долинської [2], Н. Н. Васильєва [3], Н. П. Волкова [5], Д. Голдсмита і К. Клока [6], О. О. Грейліха [7], Н. В. Гришиної [8], С. М. Ємельянова [9], А. Т. Ішмуратова [10], В. В. Козлов і А. А. Козлової [11], А. С. Козлова зі співавторами [12], Л. О. Лисенка [13], Г. В. Ложкіна і Н. І. Пов'якель [14], Г. В. Ложкіна [15], М. Пірена [16], Л. Ю. Суботіної [17], Б. Узерса [18], Е. А. Уткіна [19-20], Е. Г. Фелая [21],

Б. І. Хасана [22], Б. І. Хасана і П. А. Сергоманова [23], А. С. Чернишева [24], В. П. Шейнова [25], можна також згадати власну публікацію [4], та деякі інші.

У цих працях детально розглянуті питання природи і призначення конфліктів; надано відомості про відомі теорії конфліктів; висвітлено основні проблеми, що постають при вивченні конфліктів і створенні теорій; подано інформацію про методологію та методи дослідження конфліктів; висвітлено прикладний аспект застосування знань про конфлікти, можливості їхнього попередження і подолання; а також розглянуті шляхи подолання труднощів, що виникають при вивченні конфліктів, а також стан сучасних досліджень у даному напрямку та деякі інші питання. Одержана в результаті огляду публікацій за даною темою інформація використана при організації і проведенні власного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене дослідження полягало у здійсненні спроби виробити та реалізувати перспективний підхід до ознайомлення студентів із дослідженням конфліктів, який би дозволив поєднати наявні знання про предмет розгляду на певній доцільній основі, подати їх доступно й у чіткій логічній послідовності, виходячи з потреб майбутніх фахівців у таких знаннях, наявного рівня знань і вимог професійної підготовки. В роботі максимально використано наявний досвід викладання, при реалізації запропонованого підходу ставилася мета наблизити наукові теорії до повсякденного життя сучасної людини, щоб зробити їх зрозумілими для студентів. У дослідженні передбачено як аналітичну, так і практичну складову; воно організовується та проводиться викладачем, проте з максимально можливим залученням студентів; і реалізується як в аудиторній, так і позааудиторній навчальній діяльності. Запропонований підхід апробовано при викладанні курсу «Психологія конфліктів та їх розв'язання» студентам, які навчаються за спеціальністю «Психологія», на 4-му курсі в Національному університеті «Львівська політехніка». Вироблена доцільна послідовність проведення дослід-

дження, як подача і опрацювання теоретичного матеріалу, так і його практична компонента, в скороченому вигляді, наведена далі.

Аналітична частина дослідження конфліктів. Розпочинати вивчення даної теми доцільно з огляду наявних знань про предмет розгляду. Послідовно розглядаються питання: актуальність вивчення конфліктів, їхня сутність і призначення, прояви, значення в житті людини, теорії конфліктів, їхні соціальні функції та ін. Важливо, щоб студенти попередньо ознайомилися з матеріалами до вивчення кожної теми, які розміщені у «Віртуальному навчальному середовищі» закладу, тоді разом із викладачем вони можуть приступити до обговорення питань, винесених на розгляд. Тобто ознайомлення з різними поглядами до висвітлення питань і відомими підходами, поступово, в міру викладу теми, набуває дискусійного характеру. Це дозволяє з'ясувати, наскільки добре студенти ознайомилися як з наданим матеріалом, так і з іншою інформацією про предмет вивчення, що наявна у рекомендованій та додатковій літературі. При розгляді теорій конфліктів варто спробувати з'ясувати думку про кожну з них, ступінь обґрунтованості та перспективності застосування на практиці тощо. Таким чином в аналітичній частині дослідження зі студентами було опрацьовано наступні теми, а в кожній з них розглянуто перелічені завдання.

1. Психологія і наука про конфлікти. *Об'єкт, предмет, метод, структура науки про конфлікти. Основні поняття та категорії, зв'язок з іншими науками. Методи наукових досліджень, функції в суспільстві.*

2. Природа конфліктів. *Види соціальних взаємодій. Поняття про конфлікт. Структурні елементи конфлікту. Класифікація конфліктів. Межі конфлікту.*

3. Види конфліктів. *Рольові конфлікти. Соціальні конфлікти. Сімейні конфлікти. Міжгендерні конфлікти. Міжконфесійні конфлікти.*

4. Причини і функції конфліктів. *Причини виникнення конфліктів. Функції конфліктів у суспільстві. Поведінка учасників*

у конфлікті. Профілактика конфліктів. Управління поведінкою для попередження конфлікту.

5. Міжособистісні та внутрішньогрупові конфлікти. *Міжособистісні конфлікти. Стратегії поведінки в конфлікті. Концепція внутрішньогрупових конфліктів. Внутрішньогрупові конфлікти. Міжгрупові конфлікти.*

6. Конфлікти в організаціях. *Влада як соціальний інститут та інструмент управління. Влада як ресурс керівника. Фактори конфліктності влади й підлеглих. Соціально-психологічний клімат у виробничому підрозділі.*

7. Попередження та вирішення конфліктів. *Психодіагностика та прогнозування конфліктів. Методи управління конфліктами. Стимулювання як чинник профілактики конфліктних ситуацій. Переговори як метод розв'язання конфліктів.*

8. Управлінська діяльність і конфлікти. *Специфіка конфліктів в управлінській діяльності. Характеристика індивідуально-го стилю управління. Типологія конфліктних особистостей. Особливості взаємодії з конфліктною особистістю. Правила безконфліктної взаємодії.*

На завершення теоретичного викладу необхідно розповісти як про проблему цілеспрямованого формування конфліктологічної компетентності особистості, так і роль набутого в результаті досвіду для кожної особи; а ще про специфіку її проявів при виконанні різних видів діяльності, професійної зокрема. На цьому аналітичну частину можна завершити; значно більші можливості для реалізації дослідницького підходу дає його практична частина.

Практична частина дослідження конфліктів. Необхідність її розробки і впровадження зумовлена тим, що навіть після ознайомлення з наявними знаннями з лекційного курсу студенти зустрічаються з чималими труднощами, наприклад, при спробі долучитися до роботи з реальними конфліктними ситуаціями. Для подолання виявлених труднощів майбутнім психологам запропоновано низку завдань, поданих у міру зростання їхньої складності.

1. Студентам запропоновано навести знайдені ними – під час підготовки до заняття – визначення конфліктів; проаналізувати їх, навести пояснення власного розуміння; виявити схожі моменти, а також відмінності між ними, пояснити їх. Навести приклади ситуацій, що підходять під наведені визначення; визначити сфери життєдіяльності де вони трапляються, охарактеризувати особливості появи та проявів тощо. Запропоновано навести міркування з приводу того, які знання про конфлікти потрібно мати майбутньому фаховому психологу.

2. Дано завдання: обрати 3 дитячі казки із числа запропонованих; переглянути їх і визначити існування конфлікту, його сутність та описати за запропонованою схемою. Навести міркування з того приводу, чому у кожній казці неодмінно наявний конфлікт? Навіщо казки створюються і передаються сотні років із покоління в покоління? Чому як у минулому, так і тепер про це розповідають дітям? Розпочавши з аналізу обраних казок кожним студентом, заняття завершується спільним обговоренням виконаної роботи.

3. Присутнім потрібно обрати 3 художні короткометражні фільми (фактично екранізовані художні оповідання) із числа запропонованих. Переглянути їх і визначити наявність конфлікту, його сутність та описати за типовою схемою. Навести свої міркування з того приводу, чому у кожному художньому творі, оповіданні чи фільмі неодмінно наявний конфлікт? Хто і для чого це пише та знімає? Хто і чому це дивиться? Як це пов'язано з реальною дійсністю? На завершення можна влаштувати дискусію.

4. Студентам запропоновано переглянути відео поточних випусків актуальних новин, з тих, які щодня показують по телебаченню на різних телеканалах. У кожному повідомленні необхідно виявити наявність конфлікту, його сутність та описати за запропонованою схемою. Навести свої міркування з того приводу, чому у кожному повідомленні неодмінно наявний конфлікт? Як ми реагуємо на такі повідомлення? Як це характеризує оточуючу дійсність? Які психологічні проблеми це

створює? Від опитування доцільно перейти до групового обговорення.

5. На занятті необхідно виконати тест на визначення рівня власної конфліктності; одержані результати потрібно інтерпретувати і пояснити: яким чином сформовано такі прояви, як це відображається у поведінці та впливає на результативність діяльності, у різних сферах. Доцільно також поцікавитися думкою студентів про те, коли наявний рівень конфліктності допомагає, чи навпаки, перешкоджає досягненню бажаного і яким чином його можна коригувати.

6. Запропоновано виконати тест на виявлення домінуючої стратегії поведінки у конфліктній ситуації; одержані результати необхідно інтерпретувати і пояснити: яким чином сформовано такі особливості, як це відображається у поведінці та впливає на досягнення бажаного, у різних випадках. Що впливає на вибір доцільної стратегії? Як можна керувати своєю поведінкою у конфлікті, в залежності від ситуації? Чи можна однаково володіти всім стратегіями?

7. Необхідно переглянути фільм, із числа запропонованих, в основу яких покладено реальні події і правдиві життєві ситуації. Студентам необхідно здійснити психологічний аналіз обраного фільму, при цьому зробити акцент на аналізі зображених конфліктів між діючими особами, за стандартною схемою. Навести міркування з приводу: дією яких чинників обумовлені зображені конфлікти? Вказати їхні причини. Як відбувається розвиток конфлікту? Які умови цьому сприяють або перешкоджають? Які стратегії поведінки використано в конфлікті? Які особливості дій персонажів з їх попередження і вирішення? Наскільки адекватними були дії персонажів у конфлікті? Які помилки були допущені? Які наслідки мали ці дії, зображені конфлікти тощо.

8. На завершення студентам запропоновано взяти участь у дискусії про те, наскільки знання, набуті під час опанування даного курсу, сприяли формуванню їхньої професійної конфліктологічної компетентності. Наведено приклади реальних конфліктних ситуацій – з психологічної

практики – майбутнім фахівцям потрібно було проаналізувати їх із застосуванням набутих знань і запропонувати способи роботи у кожному конкретному випадку. Варто також поцікавитися про те, які ще знання у даній сфері можуть бути необхідними і яким чином їх можна здобути тощо.

Стосовно результату вивчення даної теми, із застосуванням запропонованого підходу, варто відзначити наступне. Студентам наочно продемонстровано зв'язок знань, накопичених із даної теми, на різних етапах розвитку знань із психології конфліктів, із реальним життям, і повсякденними запитами практичної діяльності. Вони не лише значно краще засвоїли поданий матеріал, але й побачили реальні можливості застосування набутих знань у діяльності фахового психолога, яка пов'язана з роботою із конфліктними ситуаціями. Деякі з них виявили бажання виконати додаткові, творчі завдання з даної теми, інші взяти участь у науково-дослідній роботі та продовжити дослідження конфліктів.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні **висновки**.

1. Огляд наукових публікацій за темою дослідження дозволив встановити, що в працях науковців наявні необхідні напрацювання, які дозволяють обґрунтувати і реалізувати перспективний підхід до вивчення конфліктів у навчальній роботі зі студентами.

2. Застосування дослідницького підходу до вивчення даного курсу у ході його викладання студентам-психологам дозволило упорядкувати наявні знання, зробити доступнішими їх і зрозумілішими, а відповідно, сформувані позитивну мотивацію до вивчення курсу і подолати низку труднощів, що виникають у навчальному процесі при його викладанні.

3. Впровадження запропонованого підходу дозволяє підняти інтерес до вивчення даного курсу у студентів, зацікавити їх до самостійного вивчення інших тем, що має позитивний вплив на залучення їх до досліджень у даному напрямку, а також на процес формування їхньої професійної компетентності.

У майбутньому передбачено розробити практичні тренінгові заняття, призначені для формування у майбутніх психологів навичок доцільних способів поведінки у конфліктних ситуаціях.

Література:

- Анцупов А. Я. Профилактика конфликтов в школьном коллективе / А. Я. Анцупов. – М.: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 208 с.
- Булах І. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів / І. Булах, Л. Долинська. – Київ, 2002. – 114 с.
- Васильев Н. Н. Тренинг преодоления конфликтов / Н. Н. Васильев. – СПб.: Речь, 2007. – 174 с.
- Вінтюк Ю. В. Поведінкова теорія конфлікту: підхід до створення і обґрунтування / Ю. В. Вінтюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. – № 6. – С. 95-105.
- Волкова Н. П. Профилактика как один из шляхов запобігання конфліктам у педагогічному колективі / Н. П. Волкова // Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Психологічні науки. – 2014. – № 1 (7). – С. 5-10.
- Голдсмит Д. Конфликты на работе. Искусство преодоления разногласий / Д. Голдсмит, К. Клок. – М.: Претекст, 2012. – 288 с.
- Грейліх О. О. Психологічні особливості міжособистісних конфліктів у педагогічному колективі / О. О. Грейліх // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць КІПУ ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2010. – Вип. 9. – С. 56-65.
- Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб.: Питер, 2008. – 463 с.
- Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с.
- Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – К.: Наукова думка, 2010. – 192 с.
- Козлов В. В. Управление конфликтом / В. В. Козлов, А. А. Козлова. – М.: Эксмо, 2006. – 224 с.
- Козлов А. С. Конфликтология социальных групп и организаций / А. С. Козлов, Е. В. Левина, П. А. Эстрова. – М.: Ленанд, 2015. – 272 с.
- Лисенко Л. О. Конфлікти як проблема психології / Л. О. Лисенко // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць КІПУ ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2012. – Вип. 18. – С. 457-466.

- Ложкін Г. В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика / Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель. – К.: МАУП, 2007. – 435 с.
- Ложкін Г. В. Практикум з конфліктології / Г. В. Ложкін, Є. В. Юрківський, І. Л. Моначин. – Тернопіль: „Воля”, 2005. – 168 с.
- Пірен М. Конфлікти і управлінські ролі: соціо-психологічний аналіз / М. Пірен. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 200 с.
- Субботина Л. Ю. Конфликты / Л. Ю. Субботина. – Ярославль: Академия развития, 2006. – 128 с.
- Уизерс Б. Управление конфликтом / Б. Уизерс. – СПб.: Питер, 2005. – 203 с.
- Уткин Э. А. Профилактика конфликтов / Э. А. Уткин // Современное управление. – 2002. – № 2. – С. 19-28.
- Уткин Э. А. Конфликтология: теория и практика / Э. А. Уткин. – М.: ЭКМОС, 2008. – 416 с.
- Фелау Е. Г. Конфликты на работе. Как их распознать, разрешить, предотвращать / Е. Г. Фелау; Пер. с нем. – М.: Академия, 2006. – 115 с.
- Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта / Б. И. Хасан. – СПб.: Питер, 2003. – 287 с.
- Хасан Б. И. Психология конфликта и переговоры / Б. И. Хасан, П. А. Сергоманов. – М.: Академия, 2007. – 192 с.
- Чернышев А. С. Практикум по решению конфликтных педагогических ситуаций / А. С. Чернышев. – М., 1999. – 188 с.
- Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение / В. П. Шейнов. – Мн.: Амалфея, 2006. – 118 с.

Удосконалення індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем

Вересоцька Н.І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки

Автоматизація та комп'ютеризація виробничих процесів і сфери обслуговування, тотальне впровадження новітніх систем комунікації перманентно змінюють умови праці та роль людини в сучасному господарському комплексі держави. Стрімкий розвиток інноваційних технологій зумовлює необхідність підготовки високомобільних, адаптованих до сучасних умов працівників, які швидко реагують на зміни умов професійної діяльності. Водночас не можна ігнорувати той факт, що поряд із автоматизацією виробництва поширення набирають індивідуальні види професійних функцій, зокрема виготовлення оригінальних авторських продуктів, спроектованих працівником власноруч. Вони виражають майстерність, творчий задум та дозволяють робітнику проявити свою індивідуальність [5; 7].

Виникає проблема підготовки сучасних кваліфікованих працівників, які змогли б себе реалізувати на ринку ручної праці в умовах сучасного конкурентного виробництва. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є виявлення й розвиток здібностей майбутніх працівників ще у шкільному віці. У цьому контексті є актуальним профільне навчання, яке має великі потенційні

можливості допрофесійної і початкової професійної підготовки учнів у старшій школі [4; 5].

У педагогічній науці та практиці, як підкреслюють науковці М. Акімова, Г. Селевко та ін., вже аксіомою стало правило не орієнтуватися на «середнього» школяра, а враховувати стійкі індивідуальні особливості та рівні підготовленості учнів класу, створювати їм оптимальні умови для реалізації своїх здібностей, будувати індивідуальну траєкторію навчального процесу [1; 7].

Науковці зазначають, що індивідуальні відмінності людей абсолютно безмежні, і тому серед них немає двох однакових. Відмінності стосуються як фізичних, так і розумових параметрів розвитку кожної особистості. Здібності та задатки у людей проявляються, як правило, в ранньому віці. Вони не є сталими і постійно розвиваються. Індивідуальні відмінності та особливості особистісного розвитку стосуються інтелектуальної, практичної, моральної, емоційної та інших сфер життєдіяльності [2; 3; 4].

Позитивною стороною індивідуального підходу стає розкриття тих сторін школяра, які сприятливо впливають саме на його на-

вчальну діяльність. На думку К. Гуревича [3, с. 73-76], суть індивідуального підходу допомогти учневі розкрити і для себе, і для оточення те своє особливе, що притаманне саме йому. Таке розкриття відбувається у кожного школяра в індивідуальному порядку.

Роль індивідуального підходу у навчально-виховному процесі та розвитку особистості А. Кірсанов описує так: «... навіть за повної відсутності і слуху, і зору можна вивести дитину на шлях повнокровного людського розвитку і сформувати психіку найвищого порядку» [4, с. 63]. Автор підкреслює, що, незважаючи на індивідуальні особливості дитини, за правильного індивідуального підходу можна виховати всесторонньо розвинуту та талановиту людину.

За Г. Коберник [5, с. 15], індивідуальний підхід – один із визначальних принципів організації і здійснення продуктивної навчальної діяльності учнів, відповідно до якого в навчанні досягається педагогічний вплив на кожну дитину і який має спиратися на знання її індивідуально-психологічних особливостей.

Індивідуальний підхід, на думку Г. Селівко [7, с. 6-7], – це принцип педагогіки, згідно з яким у процесі навчально-виховної роботи з групою вчитель співпрацює з окремими учнями за індивідуального моделю, враховуючи їх особистісні особливості; створення психолого-педагогічних умов не тільки для розвитку всіх учнів, але і для розвитку кожної дитини зокрема.

Індивідуальний підхід, за В. Володько, – це педагогічний принцип, що зважає на індивідуальні особливості учнів у навчанні та вихованні. У ньому враховуються індивідуальні особливості всіх учасників педагогічного процесу: учня – вчителя, студента – викладача, вихованця – вихователя [2, с. 58].

Отже, можна констатувати, що індивідуальний підхід – принцип організації і здійснення продуктивної навчальної діяльності школярів, згідно з яким у навчально-виховній роботі з колективом учнів досягається педагогічний вплив на кожну дитину з врахуванням її індивідуально – психологічних особливостей.

В умовах профільного навчання вимоги до рівня знань, умінь і навичок старшокласників є значно вищими, ніж у звичайних класах, оскільки вони отримують не тільки загальноосвітню, але й допрофесійну підготовку. Тому не всі учні будуть готові до оволодіння на належному рівні новим складнішим за змістом навчальним матеріалом.

Враховуючи індивідуальні відмінності школярів, які проявляються у процесі навчання, і специфіку предмета «Технології» (наявність теоретичної та практичної складових), можна зазначити, що не в усіх учнів профільних класів будуть сформовані та розвинуті здібності на однаковому рівні.

Потреба враховувати індивідуальні особливості учнів у процесі навчання існує на всіх етапах шкільної освіти. Змінюватися можуть лише форми індивідуального підходу (диференціація навчання, самостійна та групова робота), оскільки кожен шкільний віковий період характеризується особливостями, які необхідно враховувати для забезпечення навчального процесу. За таких обставин практично не можна вважати учнів профільних класів, які об'єднані відповідно до їхніх індивідуальних особливостей, абсолютно «однаковими» і такими, що не потребують подальшого індивідуального підходу в навчанні. Відповідно, існує безпосередня необхідність у врахуванні індивідуальних особливостей школярів і реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем [1; 3; 7].

Вивченню питання індивідуального підходу до учнів на уроках трудового навчання присвячені праці багатьох учених, зокрема Г. Терещука [8] (дидактичні основи індивідуального підходу на уроках трудового навчання), І. Цідила [9] (методичні аспекти індивідуалізації трудового навчання учнів 8-9 класів засобами інформаційних технологій), О. Обух [6] (особливості індивідуального підходу до учнів 5-6 класів на уроках обслуговуючої праці). Особливості індивідуального підходу під час підготовки майбутніх учителів технологій конструювання швейних виробів розглядаються.

Як підкреслює Г. Терещук [8, с. 48-49], індивідуалізація на уроках трудового навчання сприяє вирішенню таких завдань: підготовка учнів до життєдіяльності в умовах ринкових відносин, формування потреби постійного поповнення знань і самоосвіти протягом життя, підвищення функціональності та грамотності, розширення інтересів, професійне самовизначення з опорою на власні здібності та потреби ринку, підготовка до професійного навчання та вироблення гнучких мобільних трудових умінь з метою успішного пристосування до умов конкуренції, можливість продовжити навчання у вищих навчальних закладах, цілеспрямований розвиток інтересів і навчальних можливостей, підвищення самостійності та активності у навчанні і трудовій діяльності, розвиток творчих здібностей тощо.

Відповідно, позитивними аспектами застосування внутрішньої диференціації на уроках технологій є забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку здібностей учня, його задатків, нахилів, уподобань, створення можливостей для самовираження тощо. Врахування та подальший розвиток індивідуальних особливостей школярів на уроках технологій дозволяють підготувати їх до реальних умов професійної діяльності, коли від працівників вимагається повноцінна самовіддача, якісне виконання своїх обов'язків, прояв творчості, креативності та самоосвіти протягом життя [3; 8].

Основними засобами індивідуалізації профільного навчання старшокласників є внутрішня диференціація; впровадження індивідуального підходу потребує вивчення домінуючих індивідуальних особливостей учнів для навчання за технологічним профілем технологічного компонента; ін-

дивідуалізація профільного навчання здійснюється з урахуванням поділу учнів на групи залежно від рівня сформованості навченості, науковості, творчості та інтересу.

Література:

- Акимова М. К. Козлова В. Т. Індивідуальність учасного і індивідуальний поход. М.: Знання, 1992. 80 с.
- Володько В. В. Індивідуалізація та диференціація навчання і виховання. Гуманітарні науки. 2001. № 1. С. 54-65.
- Гуревич К. М. Індивідуально-психологічне особенности школьників. М.: Знання, 1988. 80 с.
- Кирсанов А. А. Індивідуалізація учебной деятельности как педагогическая проблема. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1982. 224 с.
- Коберник Г. І. Індивідуалізація й диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика. К.: Науковий світ, 2002. 232 с.
- Обух О. С. Педагогічні умови реалізації індивідуального підходу до учнів 5-6 класів у процесі проектування та виготовлення виробів із текстильних матеріалів засобами інформаційних технологій: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 20с.
- Селевко Г. К. Дифференциация учебного процесса на основе интересов детей. М.: Респ. ин-тут пов. квал. раб-в. образ., 1996. 79 с.
- Терещук Г. Загальні дидактичні основи індивідуального підходу до учнів. Трудова підготовка в закладах освіти. 1997. № 4. С.28-33.
- Цідило І. М. Комп'ютеризовані диференційовані завдання для учнів УПП-ІХ класів як засіб індивідуалізації трудового навчання. Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2002. № 9. С. 43-48.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Навчальний курс «типологія помилок» і формування медіакультури майбутніх учителів

Вікторія Герман

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

У статті окреслюється можливість інтеграційного підходу до впровадження проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» у курс «Типологія помилок»; доводиться, що таке поєднання дозволить покращити якість підготовки й формування медіакомпетентностей майбутніх педагогів.

Ключові слова: візуальна грамотність, інфомедійна грамотність, критичне мислення, медіакультура, медіаграмотність, помилка.

Підготовка висококваліфікованих медіаграмотних учителів, які майстерно володіють уміннями ефективного пошуку інформації, її систематизації, запобігати ризикам у комунікації, обгрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, протидіяти мові ворожнечі, ідентифікувати прояви пропаганди, ботів, тролів, фейки, маніпуляцію, втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам – одне з найважливіх завдань вищої педагогічної освіти.

Актуальність проблеми формування медіакультури майбутнього педагога зумовлена потребою формування навичок критичного сприйняття інформації та усвідомлення цінності високоякісної інформації в контексті реалізації цих компетентностей у шкільній освіті. Формування інфомедійної грамотності сучасного вчителя набуває особливої значущості на етапі впровадження Міністерством освіти і науки України навчальної дисципліни «медіаграмотність» у шкільний курс. Проблеми медіаосвіти, медіакультури й медіаграмотності перебувають в полі зору українських учених, таких як О. Волошенюк,

В. Даниленко, І. Задорожня, В. Іванов, Т. Іванова, Л. Калініченко, Т. Кузнецова, В. Лісостанський, В. Мележик, О. Тараненко та ін. [3; 4].

Автор статті поставив за мету інтегрувати деякі аспекти проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» у курс «Типологія помилок» (освітній рівень «бакалавр», спеціальність «Українська мова і література. Редактор освітніх видань»). Навчальний курс «Типологія помилок» є частиною низки професійно орієнтованих дисциплін, що сприяють удосконаленню фахової роботи з підготовки майбутніх учителів. Він передбачає усвідомлення феномену помилки в різних галузях наукового знання, осягнення конструктивної типології помилок, розуміння причин їх появи, адекватне оцінювання мовних фактів із погляду нормативності / ненормативності та функціональної доцільності. Професійна діяльність потребує, окрім теоретичних знань, специфічних умінь і навичок, пов'язаних із підвищенням рівня мовної культури будь-якого тексту. Пропонований курс має на меті допомогти майбутнім фа-

хівцем філологічного профілю виробити такі вміння й навички.

Завдання навчальної дисципліни – формування культуромовної особистості студента через дослідження наукових поглядів на анормативи; з'ясування основних аспектів вивчення феномена помилки в різних галузях науки; усвідомлення вербальних і невербальних причин появи помилок; вироблення навичок самостійних спостережень над мовними фактами, їх аналіз, класифікація, виявлення помилок і редагування; вироблення вмінь знаходити шляхи подолання анормативів. Основна компетентність, яку надає опанування дисципліни, – здатність фіксувати відхилення від норм сучасної українського літературної мови та редагувати тексти.

Вважаємо, що визначені завдання є цілком придатними для інтеграції компетентностей проекту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», а саме: критичне мислення, інфомедійна грамотність, соціальна толерантність, цифрова безпека, візуальна грамотність, стійкість до впливів, інноваційність. Формування зазначених компетентностей забезпечуємо під час практичних занять із курсу «Типологія помилок».

Практичне заняття на тему «Загальна типологія помилок. Мовні помилки» проводимо за таким планом:

Погляди вчених на загальну типологію помилок. 2. Класифікація помилок: мовні, логічні, комунікативно-прагматичні, композиційні помилки; помилки редактора. 3. Мовні помилки.

Студенти під час підготовки до заняття виконують такі практичні завдання:

Грунтовно опрацюйте такі матеріали:

– Складні випадки слововживання.

– Складні випадки керування.

– Назви мешканців населених пунктів

України [1].

– Правильні відповідники до слів інтерферентної будови.

– Типові лексичні й граматичні помилки та їхні правильні відповідники (Див. додатки до книги Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова(культура мовлення публічних людей. Івано-Франківськ, 2013) [4].

Перегляньте освітні друковані або інтернет-видання, запропоновані у списку літератури в робочій навчальній програмі, підберіть і роздрукуйте 5 топ-новин у галузі освіти (фрагменти текстів обсягом 100-150 слів) із мовними помилками різних типів. Поміркуйте, які емоції викликають ці топ-новини.

Запропонуйте відредаговані варіанти та подайте інформацію про джерело:

– для газети та журналу: точна назва видання; число, день, місяць, рік; бажано вказати й автора та назву статті;

– для книги та наукової статті: опис згідно з вимогами ВАК (прізвище та ініціали автора, назва книги, місто, назва видавництва, рік видання, сторінка; для статті – автор, назва статті, назва збірника і його вихідні дані, сторінка).

3. Проведіть відеоопитування студентів на факультеті чи в студентському містечку на тему: «Що ви чули про реформи в освіті? Чи підтримуєте Ви їх?». Представте відеоінтерв'ю в мультимедійному форматі на занятті. Проаналізуйте мовні помилки, які Ви зафіксували під час інтерв'ювання.

Запишіть ваш відеоблог на цю ж тему, розмістіть його в соціальних мережах. Намагайтеся не припускати мовних помилок. Не створюйте фейки. Представте відеоблог в мультимедійному форматі на занятті.

Практичне заняття на тему «Редакторський аналіз помилок у текстах» проводимо за таким планом:

Поняття редакторського аналізу помилок у текстах. 2. Структура редакторського аналізу помилок у текстах. 3. Редакторський висновок про мовну, логічну, комунікативну, композиційну культуру автора тексту.

Студенти під час підготовки до заняття виконують такі практичні завдання:

1. Підготуйтеся до редакторського аналізу текстів за поданою структурою.

2. Для редакторського аналізу помилок оберіть медійну діяльність певного політика, який опікується питаннями освіти.

2.1. Дослідіть його публічну медійну діяльність: виступи в парламенті, у громадських місцях, у мас-медіа (телебаченні, радіо, друкованих медіа, соціальних мере-

жах, інтернет-сайтах). Використовуйте інформацію різного формату: блоги, відео, новини, соціальні мережі тощо.

2.2. Проаналізуйте обрані Вами медіатексти, використовуючи всі подані в робочій навчальній програмі слайди, за схемою: автор тексту; тип контенту; цільова аудиторія; упередженість/неупередженість тексту; наявність/відсутність фейків; факти/судження; відсутність/наявність маніпуляції, пропаганди, дезінформації; соціальна толерантність: наявність/відсутність мови ворожнечі, наявність/відсутність етичних норм, стереотипів.

2.3. Виконайте редакторський аналіз помилок двох медіатекстів обраного політика за поданою вище структурою редакторського аналізу помилок.

2.4. Пошук інформації проводьте ефективно: використовуйте конкретні описові ключі слова для звуження пошуку та одержання точніших результатів; використовуйте для пошуку синоніми; використовуйте символи *, «», & для виділення конкретних слів або висловів; зосереджуйте увагу на типах доменів URL: .com = компанія, .gov = веб-сайт державного органу, .edu = навчальна установа, .org = організація; чітко визначаєте формат інформації (блог, відео, новини, соціальні мережі); використовуйте якомога більше джерел інформації.

2.5. Переглядаючи телевізійні передачі з участю вибраного вами політика, аналі-

зуйте: хто власник каналу і чому саме на ньому виступає політик; чи є політик справжнім експертом у питаннях освіти та інших проблемах, які він коментує; чи можна, як і де перевірити інформацію, джерела інформації, подію, матеріали тощо, про які говорить політик тощо.

Таким чином, інтеграційний підхід до впровадження проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», зокрема в курс «Типологія помилок», дозволить покращити якість підготовки й формування компетентностей майбутніх педагогів, а саме: критичне мислення, інфо-медійну й візуальну грамотність, соціальну толерантність, стійкість до впливів тощо.

Список використаних джерел

- Герман В., Громова Н. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 376 с.
- Задорожня І. Т., Кузнецова Т. В. Медіаосвіта. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремін. Київ: Юрінком Інтер, 2008.
- Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник/ ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волощенко; наук. ред. В. В. Різун. Київ: Центр вільної преси, 2012.
- Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

FLIPPED ESP CLASS: FACILITATION

Kornytska Yuliia,

Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Department of the English Language for Humanities № 3 National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Keywords: flipped class, students, tools, services, solutions, reading

Recent researches report a generally positive impact of the flipped model on students learning outcomes, attitudes and level of satisfaction compared to the traditional models [1-6]. However, the lack of clarity about out-of-class performance facilitation and low technical expertise are among the most common reasons why teachers are hesitant to adopt flipped class model in their practice.

In this paper, we report our findings about one of the technical solutions for providing out-of-class content and monitoring students' performance, that do not require extra technical expertise and available to use by the teachers with the basic level of computer literacy.

Using video materials is considered as the most common method for delivering out-of-class content. However, the content could be delivered in any form – presentation, graphics, text, audio etc. Nevertheless, it is not enough just to find or create and then deliver the appropriate material. Utilizing different means of information delivery in a flipped class does not impose passive accepting. It is crucial to offer activities that motivate and encourage students to invest their time and efforts. Students need to understand the sense in watching, reading or listening and connect the delivered material to the instructional goals. In other case, it will be just another homework

exercise. As the major challenge of utilizing this model is to avoid passiveness, it necessary to make it interactive.

Nowadays, there is no lack in digital tools and services available to practitioners. In our practice, we have a positive experience using Wizer.me [7].

Having analyzed the extensive list of tools and services offered online we chose the platform as meeting all our needs. The platform enables teachers to create digital interactive worksheets. It offers free (freemium for extra options), user-friendly and quick tools for designing and sharing interactive worksheets online and requires only basic level of computer literacy.

To create an interactive worksheet based on any material type teacher is free to load any appropriate video, presentation, image, audio or text and then complete it with a variety of tasks and features.

The service offers the following types of tasks:

Multiple Choice Questions- as multiple choice questions are a staple of standardized tests, being properly shaped they can be really rewarding for students. The most special features for this tool are the feasibility of recording audio questions and loading pictures as answer options.

Blanks – one more traditional task, empowered by the feasibility of recording audio questions and self-grading.

Open questions – for extended answers that can be a text, image or audio file.

Fill on an image –enables teachers to upload any image, put markers on it and offer students to identify them. It is a great option for labeling tasks.

Drawing – allows drawing into a blank space.

Sorting, Table, Match – are good options to put items into categories, make logical pairs and chains or and organize items in grids.

Having created a worksheet a teacher can assign it to students via sharing a hyperlink or access code and/or integrating it into Google Classroom. The majority of tasks are graded automatically (based on the points set by a teacher for each correct answer).

The service Wizer.me enables teachers to gain insights on the students' progress and status and offer a quick and effective feedback either in a text or voice form. Teachers can provide both instruction and practice, which means the service may be used to reinforce the topic or introduce it. These reveals the grate potential of using the platform to facilitate flipped model of learning, enrich the learning process and obtain valuable learning and teaching experience.

References

- Alten, D.C. D. Effects of flipping the classroom on learning outcomes and satisfaction: A meta-analysis / D.C. D. Alten, J.J. H.M. Janssen, C.Philix, L. Kester, // *Educational Research Review*. 2019. – V. 28. P. 1 – 18. DOI:10.5430/wje.v8n4p170
- Smallhorn M. The flipped classroom: A learning model to increase student engagement not academic achievement // *Student Success*. 2017. – V. 8, Is. 2. P. 43-53. DOI: 10.5204/ssj.v8i2.381.
- Sağlam D. The Effect of Flipped Classroom on the Academic Achievement and Attitude of Higher Education Students / D. Sağlam, A. Arslan // *World Journal of Education*. 2018. – V. 8. P. 170-176. DOI: 10.5430/wje.v8n4p170
- Låg T. & Sæle R. G. (2019). Does the Flipped Classroom Improve Student Learning and Satisfaction? A Systematic Review and Meta-Analysis // *AERA Open*. 2019. – V.5, Is. 3. P. 1-17.
- Sırakaya D. A. Effect of a Flipped Classroom Model on Academic Achievement, Self-Directed Learning Readiness, Motivation And Retention / D. A. Sırakaya, S. Özdemir // *Malaysian Online Journal of Educational Technology*. 2019. – V, 6. P. 76-91.
- Doman, E., & Webb, M. (2017). The flipped experience for Chinese university students studying English as a foreign language // *TESOL Journal*. 2017. P. 102–141.
- Wizerme L.S Ltd.: [Online]. Retrieved from: <https://www.wizer.me/> (access date 20/02/2020)

Competence approach to training students in translation activities at university

L. Kulykova, T. Riabukha

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Ukraine

Abstract: *The article highlights the issue of professional training of future translators at the university in the light of the formation of their professional competencies. Professional competence determines the ability of the translator to select, combine and mobilize the competencies that are at his disposal. The analysis of the definition of the term “professional competence” by scientists and the existing approaches to highlighting the main competencies that a translator has to acquire, was carried out. In the process of vocational training of students in the field of translation activities, communicative competence takes the main place. The principle of communicativeness is a fundamental methodological principle in teaching both a foreign language and a foreign language culture. The characteristic of basic, specific and special competencies is provided for their use in the process of performing translation tasks. The main aspects of the translator’s speech communication are presented: linguistic, text-forming, communicative, personal and vocational. It is analyzed the translator’s personal characteristics, which are focused on a flexible and plastic mental organization, the ability to constantly enrich own knowledge, the moral and ethical component, the ability to speak to a large audience of listeners. Fundamental translator’s skills are emphasized, among which the following complex skills are distinguished: the ability to analyze the original text, the ability to identify standard and non-standard translation problems, the ability to choose ways of solving them, the ability to edit their own and others’ translations.*

Key words: *professional competence, translation activities, personal characteristics, skills, communication.*

Introduction. Modern requirements for the personality of a professional are expressed in a competency-based approach. Today, the issue of training of future translators at the university requires more careful consideration in the light of the formation of their professional competencies. The success of translator as a specialist depends on his practical skills in this field of activity. Since translation is not only interlanguage, but also intercultural me-

diation, there is a number of factors that create a barrier to the transition from one culture to another.

Methodology. In recent years the problem of the competency-based approach to training translators have been considered by many researchers (R. T. Bell, V. Hatim, V. N. Komisarov, L. K. Latyshev & V. I. Provotorov, M. Orozco & N. A. Amparo, W. Wills V.P. Zolotukhina).

It should be noted that the pedagogical conditions for the development of professional competence among university students (intending translators) are still not fully understood and developed. There is no effective methodological support for the development of communicative qualities and foreign language communicative skills, which are necessary in the professional activities of future specialists. There are contradictions between the requirements that modern enterprises (organizations) impose on professional translators and the level of their communicative preparation for professional activities. In theory and practice, the basic personal and professionally significant communicative qualities, as well as foreign language communicative skills, are not sufficiently developed. There are also contradictions between the need to create certain pedagogical conditions for the development of professional communicative competence among university students – future professional translators in the field of professional communication and the insufficient development and scientific justification of these conditions. All these contradictions are associated with the need to integrate the knowledge of the world community in the field of information, which requires overcoming communicative barriers (Zolotukhina 2004: 120).

Discussion. A competent translator should not only possess certain knowledge and skills formed in his mind, but also be able to use them professionally in the process of performing translation tasks. This suggests that he has certain personal qualities, appropriate motivation to carry out professional actions, ethical standards of behavior and a desire for self-development.

It is necessary to distinguish between the concepts of ‘competency’ and ‘competence’. In determining the professionalism of a translator, the term ‘competency’ refers to the internal resources that a translator needs. The term ‘professional competence’ defines the ability of the translator to select, combine and mobilize the competencies that are at his disposal. There are some definitions of translation competence. Bell gives the definition: “the knowledge and skills the translator must possess in order to carry out a translation” (Bell 1998:

43). Wilss defines translation competence as “an interlingual supercompetence [...] based on a comprehensive knowledge, including the text-pragmatic dimension, and consists of the ability to integrate the two monolingual competencies on a higher level” (Wilss 1982: 58). Orozco and Amparo prefer the term ‘translation competence’ because “it already has a long research tradition in other fields, such as Applied Linguistics, and [...] the combination of ‘translation’ and ‘competence’ – understood as ‘an expert knowledge in a specific area’, conveys exactly the idea we have of this concept” (Orozco & Amparo 2002: 375).

In modern research in the field of translation, there are different approaches to highlighting the main competencies that a translator should possess. Researchers L. K. Latyshev and V. I. Provotorov distinguish the following components of translation competence:

1) basic competencies, which boil down to providing students with “theoretical-applied” knowledge about translation and, on their basis, the formation of skills that are common for any type of translation;

2) specific competencies (knowledge, skills that are necessary for the implementation of any one type of translation: written, sequential, simultaneous, etc.);

3) special competencies required when translating texts of a particular genre and style: scientific, technical, business, artistic, etc. (Latyshev & Provotorov 1999: 8).

In the process of vocational training of students in the field of translation activities, communicative competence takes the main place. The principle of communicativeness is currently the fundamental methodological principle in teaching both a foreign language and a foreign language culture. According to B. Hatim, a ‘communicative’ view of the translation process is promoted whereby, without losing sight of the original message producer, the focus is shifted to the role of the receptor (Hatim 2012: 22).

The merit of creating a holistic concept of translation competence belongs to V. N. Komissarov. He notes that “in the process of creating professional translation competence, a peculiar linguistic personality is formed, which has a number of differences from the ‘normal’, non-translational personal-

ity. These differences are revealed in all the main aspects of speech communication: linguistic, text-forming, communicative, personal, vocational.

Translation competence includes: a) language; b) text-forming; c) communicative; d) technical competence and e) personal characteristics of the translator” (Komissarov 2002: 21).

Language competence includes all aspects of language proficiency that are characteristic of any native speaker (knowledge of the system and norm of the language, its vocabulary, grammatical structure, etc.), as well as specific features that are due to the fact that the translator must have sufficient language competence in two languages. The translator is required to know two languages, not each separately, but in conjunction, which V. N. Komissarov calls ‘ordered bilingualism’ (Komissarov 2002: 55). The linguistic competence of the translator must be flexible and comprehensive, as its character and boundaries are imposed on the translator from the outside. In this regard, the ability for quick expanding linguistic knowledge, especially in comparative terms, plays a large role.

Text-forming competence implies the ability to create texts of various types in accordance with the rules and stereotypes adopted in this language group. The translator needs knowledge of the correlation of such rules in two languages, the ability to build texts of different types, knowledge of the differences in the general strategy for building text in two languages.

In addition to the ability to interpret the meaning of the statement, the communicative competence of the translator involves the ability to compare the inferential abilities of representatives of two language groups and, if necessary, enter the missing background information.

Technical competence requires the availability of specific knowledge, skills and abilities necessary for the implementation of this type of activity. Knowledge includes an understanding of the tasks of translation activity, the main provisions of the translation theory, the principles of translation strategy and the basic techniques of translation activity.

The personal characteristics of the translator are focused on:

- a flexible and plastic mental organization, which includes the ability of quick switch attention, movement from one language to another, the ability to concentrate, to mobilize all your potential;
- the breadth of interests, the ability of constant enriching knowledge, which is associated with the breadth and diversity of subjects of texts;
- moral and ethical component. It is associated with the responsibility of the translator for the quality of his work, objectivity, reliability, since the recipients of the translation can not familiarize themselves with the contents of the original. It also involves tact and the ability to keep a secret, since the translator has to work in a variety of communication situations, with a wide variety of information, including secret information;
- the ability for confident keeping himself, speaking in front of a large audience of listeners;
- tolerance, which is based on the existence of differences – cultural, ethnic, racial, social, etc. “in human communities and respect for those differences that result from natural historical development, and does not imply an unconditional tolerance for social inequality in its extreme manifestation” (Tarasenko & Kulykova 2018: 42).

The translator’s strategy encompasses three groups of general principles for the implementation of the translation process: a) initial postulates; b) the choice of a general course of action; c) the choice of the nature and sequence of actions in the translation process.

Among the fundamental translation skills we can identify the following complex skills: ability to analyze the text of the original; ability to identify standard and non-standard translation problems; ability to choose ways to solve them; the ability to edit their own and others’ translations.

All these skills are general in nature. Possession of certain specific skills is required from the translator for certain types of translation: consecutive or paragraph-phrase translation, consecutive oral or written interpretation. Consecutive oral interpretation is the most difficult, since the translator must have “auditory translation competency: general auditory skills, receptive grammar skills, receptive lexical skills, the ability to retain semantic information in memory, the ability to carry out probabilistic

forecasting, and the ability to determine the content of the original message” (Riabukha, Zinenko, & Gostishcheva 2017: 142).

Conclusions. The level of communicative preparation of future translators for professional activities must comply with the requirements of modernity. Therefore, the training of translators at the university should be carried out in the light of the formation of their professional competencies. This implies the presence of basic, specific and special competencies for their use in the process of performing translation tasks. The translator should possess the main aspects of speech communication: linguistic, text-forming, vocational and personal communications. The personal characteristics of the translator is focused on the ability of constant enriching his knowledge, the ability to speak in front of a large audience of listeners, a flexible and plastic mental organization, moral and ethical component, tolerance. Among the fundamental translator’s skills, the following complex skills are distinguished: the ability to analyze the original text, the ability to identify standard and non-standard translation problems, the ability to choose ways to solve them, the ability to edit own and other’s translations.

References:

- Bell, R. T. (1998). Psycholinguistic/Cognitive approaches, in M. Baker (ed.). Encyclopedia of Translation Studies. London: Routledge. 185-190.
- Hatim, Basil (2012). Teaching and Researching Translation. Language Arts & Disciplines. Pearson Longman. 326 p.
- Komissarov, V. N. (2002). Modern Translation Studies. Textbook. M.: ETS. 424 p.
- Latyshev, L. K., & Provotorov, V. I. (1999). The structure and content of the training of translators at a language university. Kursk: Izd-vo ROSI. 136 p.
- Orozco, Marina, & Amparo, Hurtado Albir. (2002). Measuring Translation Competence Acquisition. Meta. 47(3). 375-402.
- Riabukha, T., Zinenko, N., & Gostishcheva, N. (2017). Formation of the auditory competence of future interpreters in the process of teaching consecutive interpretation. Naukoviy visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universitetu imeni Bohdana Hmelnytskoho. Seria: Pedahohika. 2 (19). 137-143.
- Tarasenko, T. & Kulykova, L. (2018). The ways of overcoming misunderstanding in cross-cultural communication. Naukoviy visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universitetu imeni Bohdana Hmelnytskoho. Seria: Pedahohika, 2 (21). 40-44.
- Wills, W. (1982). The Science of Translation. Tübingen: Gunter Narr.
- Zolotukhina, V. P. (2004). Competence approach to training a specialist translator. Nauki o cheloveke, obschestve i kulture: istoriya, sovremennost, perspektivy: Materialy regionalnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. Komsomolsk-na-Amure. Izd-vo tehn. Universiteta. 120-123.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Роль перетворювальної діяльності у процесі трудової підготовки школярів

Пильтяй О.М.

кандидат історичних наук ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» м. Переяслав, Україна

Ключові слова: перетворювальна діяльність, предметно-перетворювальна діяльність, творчість, винахідництво, трудове навчання.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України не викликає сумніву важливість трудового навчання для загальноосвітньої підготовки учнів. Відомо, що цей предмет відіграє не просто специфічну, а важливу соціальну роль – він забезпечує становлення особистості учнів шляхом формування технологічної культури, пов'язаної з перетворенням матеріалів, енергії та інформації при створенні матеріальних цінностей. Також відомо, що в індустріальному суспільстві для трудового навчання характерним було те, що жодна з галузей наукового технологічного знання не могла виступати єдиною базою для його змісту. Це було зумовлено спрямуванням трудового навчання на допрофесійну підготовку учнів, яка передбачала подальше оволодіння школярами найбільш поширеними масовими робітничими професіями.

В умовах інформаційно-технологічного суспільства технологічна освіта має інші орієнтири й передбачає формування технічно, технологічно та комп'ютерно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної природовідповідної предметно-перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформа-

ційного суспільства, життєво необхідних ключових і предметних компетентностей, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей, а також формування готовності до частотої зміни професії та видів професійної діяльності (як того вимагають умови життєдіяльності у сучасному світі) [1, с. 114].

Діяльність – специфічно людська форма ставлення до навколишнього світу, змістом якої є доцільні зміни і перетворення речей і явищ залежно від людських потреб.

Оскільки творчість та винахідництво є основою перетворювальної діяльності, то їх роль на уроках технологій розглядали ряд вчених, зокрема Шадріков В.Д., Вишневський О. І., Яшурін А., Атутов П. Р., Коберник О.М., Сидоренко В.К., який зазначав, що вплив сучасних технологій на всі сфери життя людини дає підстави характеризувати сучасний етап розвитку суспільства як технологічну цивілізацію, технологічне суспільство, технічну цивілізацію, час технологічних революцій, вік

технологічної культури тощо. Використовуючи різні технологічні засоби, людина активно створює штучний світ, своє наочне буття [3].

Творчість – діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, науки відкриття, інженерно-технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості).

Творчість може розглядатися у двох аспектах: психологічному й філософському. Психологія творчості досліджує процес, психологічний «механізм» протікання акту творчості як суб'єктивного акту індивіда. Філософія розглядає питання про сутність творчості, що по-різному ставилося в різні історичні епохи [2].

Відповідно до різних підходів до визначення меж творчості визначають певні типи творчості, для наочності позначені як творчість «Артиста» (мистецтво), творчість «Мудреця» (наука та інженерія) та творчість «Блазня» (гумор).

Творчість складається з 2-х етапів: процесу мислення та процесу втілення задуму.

Винахідництво та раціоналізаторські пропозиції є рушійною силою не тільки у розвитку виробництва, а й у перетворювальній діяльності людини.

Винахідництво – створення технологічного (технічного) вирішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизни, винахідницькому рівню і промисловій придатності). У радянську добу влада присвоювала право на винахід собі, видаючи і визнаючи винахіднику лише право авторства – авторське свідоцтво. При цьому він одержував винагороду, щоправда, непорівнянну з тим, якби він мав патент [2].

Раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес.

Раціоналізаторська діяльність – це найбільш поширений вид технічної творчості, яка за своєю новизною і технічним рівнем є нижчою від винахідництва. Проте цей вид творчості доступний практично кожному працівникові і тому він за своїми масштабами перевищує винахідництво. Наведені та деякі інші чинники роблять раціоналізаторську діяльність чи не найбільш ефективною. Своім масовим застосуванням раціоналізаторські пропозиції інколи здатні давати більший економічний ефект, ніж винаходи. Економія від використання раціоналізаторських пропозицій у підсумку буває більшою, ніж від використання винаходів [2].

Перетворювальна діяльність характеризується установкою людини на перебування (перетворення) зовнішнього середовища, тобто лінією, що йде від людини до предмета. Відповідно до своїх потреб і цілей людина щось змінює в ньому, тобто трансформує його в інший стан. На думку В. Вахтерова, учень повинен не стільки сприймати матеріал, скільки здійснювати «перевідкриття». Вехтеров В. зазначав, що учитель пропонує задачу, дає матеріал, а учень сам, власними зусиллями знову відшукує, відкриває чи винаходить те, що було відкрито і винайдено до нього. Обравши навчальну задачу або одержавши її від вчителя, учень відразу «звілняється» від диктату його мислення, стає «господарем ситуації» й починає діяти на свій власний розсуд, як вільна особистість. Тут він – суб'єкт. Його становлення здійснюватиметься цілком інакше, ніж у випадку, коли він діяв під психологічним впливом учителя [3].

Предметно-перетворювальна діяльність спрямована на перетворення предметів навколишнього фізичного світу. Цей вид діяльності характеризується насамперед тим, що завершується предметним результатом, матеріальним продуктом, через який людина опосередковано спілкується з іншими, що й зумовлює зміст і форми ставлення її до них. Тому вчитель технологій має чітко усвідомлювати орієнтовний кінцевий результат організованої ним предметно-перетворювальної діяльності та засоби його досягнення. Саме

процес створення предметного результату, матеріального продукту забезпечує спілкування учня з іншими та визначає зміст і форми ставлення його до них. Вчитель технологій під час предметно-перетворювальної діяльності має створити учневі умови для творчої реалізації, усвідомлення своєї свободи творити світ; навчити ставити мету, обирати способи поведінки і спілкування з оточуючими, взаємозбагачуючи досвід діяльності [4, с. 4].

У своїх дослідженнях Коберник О.М. вказує, що найбільш ефективною предметно-перетворювальною діяльністю, буде тоді, коли вона характеризуватиметься комплексністю, достатньою складністю, спиратиметься на особливості й можливості кожного вихованця. Під час її організації потрібно включати учнів у діяльність високого рівня труднощів, бо праця, яка позбавлена фізичних, інтелектуальних, моральних, психологічних утруднень, гальмує розвиток самостійності, ініціативи, творчості, гасить діяльні інтереси школярів. Водночас, організація діяльності, що вимагає в розумній дозі напруження фізичних і психічних сил школярів, зіштовхує їх з реальними життєвими труднощами – створює умови для випробування своїх сил, стимулює виявлення їхніх прихованих можливостей [5].

Отже, загальна характеристика основних видів предметно-перетворювальної діяльності свідчить [5], що саме цей вид

діяльності сприяє закріпленню нових знань, умінь та навичок школярів, виховує світоглядні, естетичні якості, розвиває політехнічний світогляд, психологічно і практично готує учнів до праці, допомагає формуванню гуманістичних загальнолюдських цінностей, стимулює творчі процеси, розвиває художній смак, справляє вагомий вплив на процес соціалізації особистості.

Список використаних джерел

- Стешенко В.В. Технологія як базова наука трудового навчання. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/27.pdf>
- Творчість як основа перетворювальної діяльності людини. URL: https://works.doklad.ru/view/3O_pzYquQ5w.html
- Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Діяльнісний компонент змісту едукатії URL: <https://westudents.com.ua/glavy/51070-dyalnsniy-komponent-zmstu-edukats.html>
- Андрощук І.П. Позаурочна предметно-перетворювальна діяльність як складова професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. 52, 2015. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. С. 3-8 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2015_52_3.
- Коберник О.М. Модель організації предметно-перетворювальної діяльності учнів сільської школи. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_6.pdf

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Дистанційна освіта як форма освітньої діяльності

Шаргун Т. О.

*доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри ГСЕСП Львівська філія
Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені акад.
В. Лазаряна*

Ключові слова: інформаційні технології, інтерактивні методи, особистісно орієнтований підхід, індивідуалізація та диференціація навчання.

Keywords: information technologies, interactive methods, personal oriented approaches, individualization and differentiation of studying.

У наш час будь-який вид інформації може бути представлений в електронному вигляді. Завдяки інформаційним технологіям значно полегшу-

ються її зберігання, обробка, прийом і передача, що призводить до поширення телекомунікаційних засобів.

Інформаційні технології – це сукупність цілеспрямованих дій з обробки інформації на комп'ютерах. Інформаційні технології у сфері навчання є найважливішою із складових процесу з використання інформаційних ресурсів у закладах освіти. Упровадження персональних комп'ютерів і телекомунікаційних засобів визначило новий етап розвитку інформаційних технологій в освіті [5, с. 89].

Сучасне покоління студентів, що живе в суспільстві інтенсивного розвитку інформаційних технологій, уже не сприймає класичних лекцій, традиційно організованих видів самостійної роботи. Воно розраховує на новий рівень навчання – з використанням новітніх інформаційних технологій.

Інтеграція інформаційних технологій з освітнім процесом сприяла появі нових форм освітньої діяльності, у тому числі дистанційної освіти як комплексу отримання нових знань, підвищення кваліфікації за допомогою спеціалізованого інформацій-

ного середовища автономного від освітнього закладу.

Вона стала можливою в наші дні завдяки мережі Інтернет, що визначають як гіпертехнологію, яка включає в себе всі інші. На зміну заочній освіті сміливо й упевнено йде дистанційна [2]. Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації ефективніше, ніж традиційні заочні засоби навчання.

Навчальний процес дистанційної освіти включає в себе таке: самостійне вивчення теоретичних і практичних матеріалів; постійний контакт з викладачем; комунікативні заняття, на яких з використанням інтерактивних методів (мозкових штурмів, ділових ігор, аналізу конкретних ситуацій тощо) забезпечують поглиблене вивчення тем; систему оцінювання знань на основі оригінального банку тестових завдань, придатну як для самопідготовки, так і для проведення сертифікаційних випробувань. Поєднання переваг інформаційних та ігрових технологій сприяє різкому підвищенню

якості освітніх послуг. Але інтернет-освіта має слабкий виховний ефект, що виявляється у відсутності єдності навчально-виховної роботи, тому не може бути рекомендованою для вирішення виховних завдань під час підготовки фахівців. Однак, удосконалення інтернет-навчання можливо, наприклад, за допомогою колективних форм пізнавальної діяльності (імітаційні та ділові ігри). Поєднавши переваги інформаційних та ігрових технологій, можна суттєво підвищити ефективність інтернет-освіти [6].

Науковці активно досліджують можливість використання особистісно орієнтованого підходу під час організації дистанційного навчання. Основними принципами такого навчання є індивідуалізація й диференціація навчання. Сучасні системи дистанційного навчання повинні передбачати підтримку особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання. А для цього потрібно володіти тими методами й технологіями, які реалізують цілі особистісно орієнтованого підходу [4, с. 67–69].

Тож специфікою дистанційного навчання є індивідуальний підхід до кожного студента, що більше виражений, ніж при денному та заочному навчанні, де присутнє особистісне спілкування з викладачем; потребує навчального матеріалу, який доступно пов'язує знання різних курсів і знання самого студента. Курси не повинні обмежуватися «голим» викладом матеріалу. З огляду на цей факт, структура навчально-методичних комплексів повинна передбачати простий для розуміння алгоритм вивчення, що надаватиме змогу реалізувати різні методи й підходи до опанування курсу. Студент не може бути пасивним читачем, він має бути активно залученим у навчальний процес. Викладач, з одного боку, і студент – з іншого, повинні знайти точку відліку, яка забезпечить найбільш ефективне використання вже наявних знань і одержаних у процесі дистанційного спілкування [3, с. 99]. Застосування інформаційних технологій і дистанційної освіти в сучасній педагогічній практиці базується на активному використанні нових прийомів і технологій викладання, які змінюють стратегію навчання та вимага-

ють постійного підвищення кваліфікації самих викладачів.

Розробники дистанційної освіти називають такі її сильні сторони: 1) гнучкість (студент може сам спланувати місце, час і тривалість занять); 2) модульність (матеріал представлений модулями, студент сам вибирає, що йому краще); 3) доступність (географічні й часові рамки не мають значення для студента); 4) рентабельність (зменшуються витрати на утримання навчальних закладів, на друк навчальних і методичних матеріалів); 5) мобільність (ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і студентом); 6) паралельне й одночасне охоплення великої кількості студентів.

Усе зазначене конкретизує індивідуалізацію освітньої поведінки, у дистанційному навчанні найбільш яскраво виявляються риси особистісно орієнтованого способу навчання. Комп'ютер увібрив у себе всі види передачі інформації, він забезпечив викладача оперативним і об'єктивним зворотним зв'язком зі студентами. Також важливо відмінністю дистанційного навчання від заочного є здійснення індивідуалізації навчання (зошит і ручку замінює комп'ютер, пошту – інтернет-пошта, підручник – електронний підручник тощо), особистісно орієнтований підхід до навчання й виховання, перенесення акценту на самостійну діяльність на всіх етапах навчання: робота з електронним навчальним матеріалом з використанням локальної мережі та Інтернету [1, с. 8–16].

Таким чином спостерігається значний вплив інформаційних технологій на розвиток індивідуальної та дистанційної освіти й самоосвіти зокрема, а через них на посилення особистісно орієнтованого підходу. Основними принципами особистісно орієнтованого навчання є індивідуалізація та диференціація навчання.

Література:

- Деденёва А. С. Информационные технологии в гуманитарном высшем профессиональном образовании / А. С. Деденёва, А. А. Аксюхин // Педагогическая информатика. 2006. № 5. С. 8–16.

- Кузнецова З. М., Залакаев Ф. Н., Глазистов А. В. Информатика и информационные технологии в высшем педагогическом образовании. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatika-i-informatsionnye-tehnologii-v-vysshem-pedagogicheskom-obrazovanii/viewer>. (дата звернення: 23.03.20).
- Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. Київ: Педагогічна думка, 2011. 260 с.
- Романова Г. М., Артюшина М. В., Слатвінська О. А. Педагогічні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: довідник. Київ: Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. 87 с.
- Хафизова К. Н. Особенности применения информационных технологий в сфере образования / К. Н. Хафизова, Л. В. Смоленцова // Вестник «ТИСБИ», 2018. № 1. С. 89–94.
- Kivernik N. U. The role of the information-training environment in pedagogical assistance to culture formation of professional dialogue. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/forming-information-competency-of-future-teachers-in-the-frame-of-professional-pedagogical-activities/>. (дата звернення: 02.04.20).

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Методична підготовка вчителів початкової школи до формування медіаграмотності учнів

Фенцик Оксана,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет, Україна.
ORCID:(<http://orsid.org/>)0000-0002-0207-5255*

Лавренова Марія,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти, Мукачівський державний університет, Україна.

Ключові слова: методична підготовка, мовно-літературна освітня галузь, формування медіаграмотності, критичне осмислення інформації в медіатекстах.

Keywords: methodological training, linguistic and literary education, formation of media literacy, critical comprehension of information in media texts.

Кардинальні зміни в системі загальної середньої освіти, упровадження концепції Нової української школи, суттєво змінюють вимоги до рівня професіоналізму вчителя, що потребує переходу закладів вищої освіти на нову концепцію підготовки майбутніх педагогів. Сьогодні на вчителів початкових класів покладається супровід кардинального оновлення освітнього простору, що вимагає від них якісної освітньої діяльності, готовності до створення сприятливого гармонійного освітнього середовища.

Однією з ключових компетентностей, відповідно до Концепції «Нової української школи», є інформаційно-цифрова компетентність, яка «передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією»[2], що в свою чергу сприяло

виокремленню такої змістової лінії в мовно-літературній освітній галузі як «Досліджуємо медіа», зміст якої спрямований на ознайомлення дітей з основами медіаграмотності та розвиток критичного мислення у процесі освоєння комунікативного медіасередовища.

Саме тому науковій дискусії сьогодні потребує проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування медіаграмотності учнів в контексті реалізації завдань змістової лінії «Досліджуємо медіа» мовно-літературної освітньої галузі.

Аналіз науково-методологічної літератури показує, що різні підходи до модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців початкової ланки освіти розкрито в наукових дослідженнях (О. Будник, М. Вашуленко, Л. Коваль, О. Комар, Л. Петухова, О. Савченко, О. Хижна, Л. Хоружа, Ю. Шаповал та ін.). Лінгвометодичні заса-

ди моделювання уроків мовно-літературної освітньої галузі (українська мова) в початковій школі презентовано в наукових доробках М. Вашуленка, О. Вашуленко, В. Мартиненко, К. Пономарьової, О. Савченко. Питання навчання медіаграмотності у початковій школі порушували у своїх дослідженнях такі вітчизняні науковці І. Наумук, О. Савченко, І. Іванова, А. Кожанова та ін. Проте такий аспект, як методична підготовка вчителів початкової школи до формування медіаграмотності учнів, залишається ще не достатньо дослідженим.

Загальновідомо, що початковий етап загальної середньої освіти відіграє базову роль в загальному процесі формування функціональної грамотності школярів. Метою цієї наукової розвідки є методична підготовка до формування медіаграмотності в процесі становлення дитини-читача, оскільки саме у цьому віці уміння читати і розуміти, опрацьовувати різну інформації (у тому числі й медіа), критично її осмислювати, стає передумовою до успішної самореалізації учня – як особистості, громадянина і фахівця, його адаптації до швидкозмінних реалій сучасного життя у майбутньому.

Так, у Державному стандарті початкової загальної освіти визначено освітні результати мовно-літературної галузі, однією з яких є учні «повинні сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду» [1]. За типовою освітньою програмою під керівництвом О. Савченко, в учнів на завершення циклу (1-2 класи) необхідно сформувати уміння сприймати прості медіапродукти, колективно обговорювати їх зміст і форму, визначати кому і для чого призначений медіапродукт, пояснювати зміст інформації в медіапродуктах, висловлювати свої думки з приводу прослуханих чи переглянутих медіапродуктів (коміксів, дитячих журналів, реклами), створювати прості медіапродукти (листівки, sms-повідомлення, фотоколлаж тощо) з допомогою інших осіб [3].

Отже, особливої уваги в цьому контексті потребує питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації

такого процесу, оскільки саме вони закладають фундамент для особистісного розвитку дитини, формування її життєвої компетентності, серед яких, в сучасному динамічному інформаційному суспільстві, пріоритетними є читацька і медіа грамотності.

Очевидно, що закласти основи читацької та медіа грамотності під силу учителям, який сам є пошанувачем мистецтва слова, медіаграмотним, компетентним читачем, який здатний критично осмислити інформацію, готовий використовувати її для особистісного і професійного саморозвитку.

Професійна (методична) підготовка майбутніх учителів початкових класів до проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі відбувається через систему вивчення дисциплін професійно-педагогічного спрямування і практичну підготовку. Закономірно, що зміст професійної (методичної) підготовки необхідно оновити відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, оскільки, що його змістовою частиною (мовно-літературна освітня галузь) та типові освітні програми для НУШ зазнали істотних змін.

З огляду на зазначене вище, вважаємо що зміст професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти необхідно доповнити курсами «Технологія формування медіаграмотності та критичного мислення на уроках мовно-літературної освітньої галузі»; для другого (магістерського) рівня вищої освіти – «Основи медіакомпетентності вчителя», метою яких є забезпечення готовності майбутніх учителів до формування медіаграмотності учнів у контексті реалізації завдань мовно-літературної галузі та формування медіакомпетентності педагога, що закладає у них здатність самостійно створювати необхідний навчально-методичний супровід до уроків мовно-літературної освітньої галузі: мультимедійні презентації, комікси, QR-коди на різних етапах уроку тощо

Крім того, вважаємо, що професійно-методична підготовка майбутніх учителів початкової школи повинна ґрунтуватись як у контексті компетентнісного підходу, так і на засадах аксіологічного підходу. Важливість аксіологічного компонента в освіт-

ньому процесів вбачаємо в тому, що як особистісна, так і професійна діяльність людини повинна здійснюється у певному культурному середовищі, а її дії мають узгоджуватися з усталеною системою цінностей. Професійна підготовка майбутніх вчителів неможлива без набуття студентами системи ціннісних орієнтацій (загальнолюдських; особистісно-професійних щодо здійснення професійно-методичної діяльності. Варто зазначити, що розуміння аксіологічного підходу у процесі професійно-методичної підготовки розглядаємо у взаємозв'язку ціннісних і емоційних аспектів (оскільки сприйняття цінностей здійснюється через емоцію). Емоційно-ціннісний аспект полягає у тому, що він активізує пізнавальні інтереси, мотивацію студентів та сприяє їх особистісно-професійному розвитку до здійснення методичної діяльності.

На наше переконання, аксіологічний компонент дасть змогу сформувати в майбутніх педагогів позитивне ставлення до читацької комунікативної, професійно-методичної культури; усвідомити роль медіаграмотності у процесі створення ефективного освітнього середовища Нової української школи.

Крім того, на нашу думку, процес професійно-методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти буде ефективним за умови відмови від лекційно-семінарської системи навчання, переходу від репродуктивного до креативного навчання, ширшого впровадження освітніх інновацій, інтерактивних методів, інформаційно-комунікаційних

технологій навчання. Важливо заняття з методики проводити так, щоб студенти критично осмислювали свої знання та вміння (а цьому сприяють дискусії, синтез думок, вирішення методичних задач, ділові ігри, тренінги, методичні проекти тощо) і, як наслідок, у них виникла потреба у нових пошуках та самовдосконаленні.

Отже, медіаграмотність можна назвати сучасною потребою інформаційного суспільства. І тільки компетентний учитель здатний сформувати компетентного учня. Саме тому заклади вищої освіти повинні створити умови для становлення та розвитку особистісних і професійних якостей майбутніх педагогів, їх професійно-методичної компетентності, медіакомпетентності, що й закладе в них готовність до формування медіаграмотності учнів початкової школи.

Література

- Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 20.04.2020).
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola_compressed.pdf (дата звернення: 20.04.2020)
- Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (1-2 класи). (під керівництвом О.Я. Савченко). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>

Motivation and stimulation of students in the process of education

Buzhykov R.P.

PhD, Petro Mohyla Black Sea National University

Buzhykova R.I.

PhD, private school "Hypanis-EOS"

Key words: motivation, stimulation, educational process, professionally oriented communication, situation of success, independent logical thinking.

Nowadays there is a global and unprecedented increase in the scientific, technological and economic activity of international relations, which has become a source of unification of the world public and the dominance of two forces: technological progress and trade, which in its turn stimulates the development of English language due to the high economic standards of the United States. English language has become the key to international business operations, technological development of firms and businesses.

The motivation for learning foreign languages plays an important role in the process of education. In the teaching methodology, a separate branch has emerged, which explores the problems related to learning foreign languages not only as a university compulsory discipline, but as one of the ways to gain knowledge from a chosen specialty or specialization of students. Taking into account the fact that foreign language finds its application in different situations of communication among specialists of different professions, it is possible to imitate the process of

their real communication by selecting the peculiarities of typical situations of communication among specialists of each particular industry and, having previously selected the necessary linguistic and speech material, to narrow the wide range of language to the specific needs of specialists and thus facilitate the process of mastering the language for special purposes.

The national science of teaching foreign languages has become more democratic to the researches of foreign methodologists and has started to adopt their experience. With the support of the British Council in Ukraine, a Business English course has been developed – Business English: telephone conversations, business correspondence, meetings, bank financing, negotiations, presentations, marketing, management, import and export, contracts, international business and commerce, interviewing people, employment applications, distribution and delivery of goods, small business, company organization, advertising, business trips, hotel, appointment, insurance, production of goods, etc. There are special researches based on foreign lan-

guage teaching techniques for professional communication for the following specialties: economics, law, medicine, pharmacy, technical specialties, etc. [1].

Higher education is influenced by incentives, desires and motivation that drive a student to action and form a motivational sphere. Achieving goals and success in the process of education is connected with them. The educational process helps students to develop ability to make independent decisions, upbringing of personality. Therefore, it should focus not only on the assimilation of knowledge, but also on the development of the individual and, above all, the study and consideration of its motivational sphere [2].

Students have a vivid motivation for learning a foreign language: they are sufficiently aware of the need to speak and to use it in their future professional activities. That is, the correct selection of professionally-oriented educational material and technical means is an increase in procedural motivation, which implies a high level of cognitive activity. Different forms of learning activities can be characterized by communication between teacher and student, between students in the educational process. The assimilation of the educational material is more effective and gives better results if the student has bright, deep motives that cause the desire to act actively, overcome difficulties, and confidently move towards the goal.

Motivational sphere of learning is a complex hierarchical formation that includes both directly acting motives and meaningful actions that follow from appropriate forms, principles and social ideals. That's why motives vary in content, degree of awareness, and place, and meaning in this hierarchical structure that shapes and intensifies students' need for learning.

Social factors of motivation rank first among students in the hierarchy of motives for obtaining higher education. In the first place there is a social motive "to get a specialty", and in the second place – to "secure your life with the help of your specialty": this includes the motive for successful employment in any specialty. Foreign language

teachers select the material related to students' future specialty in order to create the conditions under which students can be interested.

Only by taking into account the various factors affecting the education system in higher education institutions, and by applying various modern approaches in the teaching of disciplines, successful results in teaching and preparing students for future professional activity can be achieved.

In order to ensure a high motivational mood of students, the teacher should first of all disclose the goals of studying the subject "Foreign language" or "Business English", to show the necessity, importance of mastering a foreign language for a highly qualified specialist.

The formation of complex motivation during the study of foreign languages depends on the degree of systematization of inter-subject links. During the first two years of educational process university students study about fifteen subjects, both general and special, in particular literature, history, economic geography, and cultural studies, political science, pedagogy, philosophy, computer science, etc.

Synchronous study of a foreign language and special subjects leads to the complementarity of the knowledge acquired by students in classes in professional disciplines and from a foreign language, facilitates the subjective perception of foreign language materials.

One of the important methods of work with students is the method of emotional stimulation: creating by a teacher of emotional and psychological contact with the audience, the emergence of positive emotions in relation to the educational activity, its content, forms and methods. This is first and foremost the creation of a situation of success in achieving the goal, which is the creation of a series of situations in which the student shows good results.

In non-language faculties, a foreign language is a means of solving communicative cognitive and professional problems. One of the ways to increase interest in learning a foreign language is to have a variety of means and techniques, and to use active

forms of teaching. We consider business and role-playing games to be one of the most interesting techniques, as they not only bring speech activity closer to modern requirements and help to develop communication skills, facilitate the effective development of language program material, and also provide practical training. Role-playing and business games are the basis for the formation of professional skills and abilities. When organizing such games in foreign language lessons, the teacher should be guided by the following provisions: relieving the psychological stress on the lesson, which is associated with error correction; processing of language material the day before; formation of basic skills of dialogical communication; taking into account the educational and professional meaningful game; students' personal characteristics in the distribution of roles.

Business games include a student conference based on practice; conversations at the round table; negotiations: contracting; business correspondence; communication with foreign colleagues, etc. The content of the game questions meets the program requirements for foreign languages.

Ways to create and maintain a game situation are determined by the content of educational material and the level of knowledge of students. These include:

- instruction (explanation of rules of game actions and requirements to participants);
- activation of participants (encouragement, critical remarks, etc.);
- correcting the behavior of game participants (additional questions, hints, etc.);
- gradual and final assessment (both by the teacher and the student).

In social psychology, the word "role" means a fairly stable pattern of behavior reproduced by the individual. The correct selection of roles and the management of them greatly depends on the effectiveness of teaching foreign language communication. The task of the teacher is not only to distribute the roles, taking into account the temperament and character of the participants of the game, but also to teach them to see and take into account the psychophysiological features of their partners in role

communication. The following factors are of particular importance: the behavior of the teacher, the atmosphere created by him, the individual approach to students. Success of the game can be ensured only if the teacher is able to create an atmosphere free from fear of every expression, interesting and diverse work organization, independently participate in the game, being able to show the participants that he appreciates and respects them. Sometimes a student can act as a teacher while playing and assessing the work of groupmates and preparing for the class to give the best preparation and ability to provide material to students. Another technique is to create a situation where the student acts as a translator, consultant and facilitator. Students are very interested in pair work, which creates an emotionally positive field, a sense of empathy and interest. During this work, students help each other, correct their mistakes in speech.

Business and role-playing games help to solve problems of communication, help to navigate in psychological situations in the team, regulate interpersonal and intracollective relations, help to manage their mood and behavior. The activating function of business and role-playing games helps to stimulate students' cognitive processes (perceived, independent logical thinking), their interests. The informative function is related to the orientation and nature of the content of business and role-playing games, which reflects social, psychological, pedagogical and methodological issues.

Business and role-playing games bring the learning process closer to the real needs for knowledge and their practical use, providing a transition from cognitive motivation to professional. They promote the development of self-study, ensure the transition to self-organization and self-regulation of actions and activities by students themselves.

During the game you can select and solve any problem. Particularly effective are role-playing games with an element of competition. The game provokes a strong emotional uplift in students, activates their intellectual, spiritual and physical forces. It is also very

important for the imaginary situation to be always present during the game.

Thus, the use of business and role-playing games in the educational process while studying a foreign language helps to increase interest in the subject, which not only helps to study it better, but also to navigate non-linguistic situations related to the students' future profession, and thereby activate their cognitive activity.

References:

- Business English: A draft program in Business English for higher education in Ukraine. – K.: British Council in Ukraine, 1998. – 74 p.
- Buinovska L. Methods and results of studying the motivational sphere of students of a technical university // Higher education of Ukraine. Theoretical and scientific-methodological journal. – 2000. – № 1
- Rubinstein S. Fundamentals of General Psychology in 2 volumes. – Vol. 1 – M., 1989. – 448 p.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Робота з автентичними аудіо матеріалами як засіб навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей

К.М. Тимофіва

старший викладач

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

В статті розглядаються методи роботи з автентичними аудіо матеріалами як засіб навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей. Встановлено, що використання автентичних аудіо матеріалів є ефективним засобом навчання іноземної мови. Надано порядок роботи з автентичними аудіо матеріалами на заняттях.

Ключові слова: автентичні матеріали, аудіо матеріали, іноземна мова.

Key words: authentic materials, audio materials, foreign language.

В умовах розширення сфер співробітництва із зарубіжними партнерами надзвичайно актуальною стає здатність спілкуватися з іноземними колегами. Відповідно, одним із найважливіших елементів професійної компетентності майбутніх юристів є володіння іноземною мовою на рівні, доступному для сприйняття реципієнтом. Саме тому першочерговим завданням викладача іноземної мови є формування комунікативної компетенції, постійне заохочення студентської аудиторії до використання іноземною мовою. В першу чергу необхідно допомогти студентам подолати мовний бар'єр, чого можливо досягти за допомогою створення іншомовного середовища, а саме: проводити заняття виключно іноземною мовою, проводити заняття у динамічному темпі, використовувати виключно автентичний матеріал, підбирати сучасні навчальні матеріали враховуючи майбутні професійні потреби, інтереси сту-

дентства за вимогами часу, використовувати на заняттях інноваційні мультимедійні технології тощо.

Питання, пов'язані з професійно-орієнтованим навчанням іноземних мов у неможливому вузі привертало і привертають увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, що доводить аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему необхідності культуророзпрямованого оволодіння іноземними мовами досліджували такі вчені, як: Н. Бориско [1, 54], О. Вишневський [2, 14], І. Комарова [3, 64], Л. Морська [4, 23], А. Неділько [5, 11], А. Пелишенко [6, 35], О. Шерстюк [9, 51] та інші. Проте незважаючи на значну кількість наукових робіт в області досліджень методів роботи з автентичними матеріалами як ефективними засобами навчання іноземних мов, залишається достатньо питань, які необхідно дослідити.

Метою цієї статті є спроба проаналізувати методи роботи з автентичними аудіо

матеріалами як ефективним засобом навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей.

Як було зазначено вище, однією із складових успішного заняття з іноземної мови та запорукою формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця є використання на заняттях з іноземної мови автентичних матеріалів.

Під автентичністю в методиці навчання іноземної мови розуміють застосування автентичного мовного та мовленнєвого матеріалу у процесі навчання [6, 34]. Саме автентичні матеріали набувають важливого значення, бо вони містять еквіваленти та визначення тих чи інших термінів з фаху, супровід матеріалу озвучено носіями мови, тобто за допомогою таких матеріалів можна більш ефективно навчати іноземній мові для повноцінного оволодіння фахом та реалізувати спілкування в природних умовах.

До ефективних автентичних матеріалів з іноземної мови можна віднести аудіоматеріали професійного спрямування.

Використання аудіо матеріалів на занятті сприяє вирішенню наступних завдань: 1 – підвищення мотивації навчання; 2 – створення комфортного середовища навчання; 3 – сприяння інтенсивності навчання; 4 – підвищення активності студентів; 5 – створення умов для самостійної роботи студентів. Володіння аудіюванням забезпечує адекватне володіння іноземною мовою, оскільки звукова сторона є невід'ємним компонентом усіх видів мовленнєвої діяльності людини. Відомо, що воно є досить важким видом мовленнєвої діяльності, але грає значну роль в навчанні і пізнанні, так як більшу частину інформації людина отримує по слуховому каналу [8, 15].

Аналіз організації навчання аудіювання в зарубіжних підручниках і навчальних посібниках дозволив виділити три основні етапи роботи з аудіотекстом: передтекстовий (pre-listening), текстовий (while-listening) і післятекстовий (post-listening / comprehension check).

На передтекстовому етапі роботи з аудіотекстом використовуються наступні види роботи: введення нових слів, ілюстрація прикладами; контроль розуміння нових слів в реченнях з аудіотексту з використан-

ням візуальної наочності; тематичне угруповання слів з аудіотексту; аудіювання найбільш важких слів і граматичних структур в реченнях; вибіркове аудіювання фрагментів тексту, в яких превалюють ті або інші надмірні елементи (наприклад паузи, повтори, вигуки), після виконання завдання сформулювати відповідь на питання, відтворити контекст вживання слова, визначити правильність або неправильність твердження [7, 360].

Для того щоб аудіювання було успішним, необхідно підібрати такі аудіо тексти та навчальні матеріали для роботи з такими аудіо текстами, які б враховували не тільки відповідну лексичну тему та граматичні конструкції, а також і рівень мовленнєвої компетенції студентів. Незважаючи на рівень студентів, доцільно на передтекстовому етапі вводити деякі ключові слова або фрази, орієнтувати їх до того, що вони будуть слухати. Також можна запропонувати попереднє обговорення, в якому студенти можуть разом говорити про свої очікування і прогнози щодо змісту майбутнього аудіо тексту. Таким чином, роль передтекстового етапу полягає в тому, що він допомагає з'ясувати мету слухання, надає другорядну інформацію щодо змісту аудіо тексту і таким чином полегшує сприйняття іншомовного матеріалу та сприяє кращому розумінню іншомовної фахової інформації.

Завдання текстового етапу може бути визначене як всі завдання, які необхідно виконати протягом часу прослуховування тексту. Протягом текстового етапу слухання студенти звичайно вказують відповідні картинку або відповідають на альтернативні питання, заповнюють бланки неповних речень, або пишуть короткі відповіді до питань. Дослідник Ф. Яганг пропонує ряд завдань для цього етапу: – (Obeying instructions): студентам дають певні інструкції і вони показують їх розуміння фізичною відповіддю (вони малюють, пишуть, відзначають, підкреслюють, і т.п.); – заповнення пропусків (Filling in gaps): слухаючи запис, студенти чуять вислови тільки одного із спікерів і їхнє завдання записати вислови інших; – виявлення відмінностей або помилок в записі (Detecting differences): студенти відповідають тільки

тоді, коли вони стикаються з чим-небудь відмінним або незрозумілим; – слухання списку (Ticking of items): студенти слухають список слів і категоризують їх, роблять відмітки; – передача інформації (Information transfer): студентам потрібно заповнити таблицю, списки, карти, плани, і т.п.; – встановлення послідовності (Sequencing), де студентів просять зробити правильний вибір серед серії картинок; – інформаційний пошук (Information search): наприклад, дати відповідь на специфічне питання; – з'єднання визначень (Matching the items), які мають те ж або протилежне значення [11, 18].

Післятекстовий етап охоплює всі вправи, які виконуються після прослуховування тексту. Деякі з цих вправ, можливо, є продовженнями тих, що здійснювалися на передтекстовому і текстовому етапах, але деякі, можливо, не мають спорідненості взагалі і представляють повністю незалежну частину завдань на слухання. Вправи на післятекстовому етапі дозволяють учням звернути на мову, звук, граматику і слова, оскільки вони тривають довше, ніж передтекстові вправи. Студенти мають час, щоб подумати, обговорити або написати.

Існує декілька завдань, які викладач може запропонувати після слухання тексту: – говоріння як вид мовленнєвої діяльності, що пов'язаний з аудіюванням (Speaking as a follow-up to listening activity); – обговорення (Discussing students' reaction): відгуки студентів щодо змісту прослуханого тексту; – провокуючі питання (Provoking questions): задавати провокуючі питання, щоб заохочувати до обговорення; – вирішення проблем (Problem solving): запропонувати студентам парну роботу, щоб створити діалоги, засновані на тексті, що прослуховувався; – письмо як наступний вид мовленнєвої діяльності, що пов'язаний з аудіюванням (Writing as a follow-up activity to the listening activity): студенти письмово висловлюють свої думки щодо прослуханого аудіотексту, пишуть листи, повідомлення на запропоновану тему тощо [10, 173].

Таким чином приведені види вправ, безумовно, не вичерпують усього розмаїття форм і методів роботи студентів при вивченні іноземної мови. Багато питань розвитку навичок роботи з автентичними матеріалами за фахом ще чекають своєї розробки як в теоретичному, так і в практичному плані. Тому питання використання автентичних матеріалів на заняттях з англійської мови залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Література:

- Бориско Н. Ф., Ишханян Н. Б. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетенции // Иноземні мови. – 2001. – № 7 – С. 53-55.
- Вишневецький О. І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. – К.: Радянська школа, 1989. – С. 12-17., 14].
- І. Комарова Соціокультурний компонент в змісті навчання іноземній мові // Сучасні концепції викладання іноземних мов у середній та вищій школі. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2000. – С. 61-65.
- Морська Л. Г. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Иноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 23.
- Неділько А. Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов // Иноземні мови. – 2010. – № 4. – С. 11-12.
- Пелишенко А. С. Использование автентичного песенного материала в обучении иностранным языкам // Иноземні мови. – 1995. – № 3-4. – С. 33-36.
- Петровська Н. М., Судима Т.М. Використання віршів та пісень на різних етапах вивчення англійської мови//Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010 – №8. – С. 359-365
- Старков А.П. Обучение английскому языку в средней школе. – К.: Радянська школа, 1979. – 223 с.
- Шерстюк О. М. Сучасні підходи щодо викладання іноземних мов // Иноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 65-70.
- Underwood, M. Teaching Listening. – New York: Longman, 1989.- p. 177.
- Yagang, F. (1993): Listening problems and solutions. English teaching forum, January 31, p. 16-19.

Application of principles and techniques of neurolinguistic programming in the process of teaching foreign languages

Hordiienko N.M.

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Ключові слова: нейролінгвістичне програмування, рапорт, модальність, навчальний процес.

Keywords: neurolinguistic programming, rapport, modality, educational process.

Nowadays, when the need for knowledge of one or several foreign languages is growing every day, and knowledge of a foreign language is no longer perceived as something surprising, new methods of teaching a foreign language are being built based on the latest achievements of practical psychology. One of such promising methods is neurolinguistic programming, the use of which in the process of teaching can significantly increase the effectiveness of a teacher and improve the quality of student learning. Unfortunately, many teachers are still not aware of NLP principles and do not realize what effect can be obtained by using this revolutionary approach to communication and self-development in their work with students.

Neurolinguistic programming is a complex of models, techniques and operational principles (context-sensitive beliefs), used mainly as an approach to personal development through the modeling of effective strategies (mental and behavioral). NLP is often called the "art and science of personal development."

Concerning the learning process of a foreign language in the context of NLP, two main

approaches to work with the information should be noted: access to information stored in memory and information processing. The features of this work are individual and determined by the system of ideas or modality, through which each person perceives the surrounding world in his/her own way. The system of representations is determined by the sensory dominant of a person, i.e. which of the five senses – sight, hearing, touch, taste or smell – can be called the leading one in the process of perceiving the world. According to NLP, a person receives, encodes, and stores information using four basic presentation systems:

1. Visual, where vision plays a leading role.
2. The auditory where the hearing dominates.
3. Kinesthetic, which is determined by touch, tactile sensations, movement.
4. Audio-discrete, which is also called a conversation with himself. [2, 213]

Knowing which representation system prevails in a particular student will allow the teacher to organize the flow of information

more efficiently and facilitate the process of remembering new information. It should be noted that, as observations show, for most people a visual system of representations is the one that prevails. Thus, having recognized this modality of a particular student, the teacher should keep in mind the following: this student perceives and remembers information using images, mental pictures, and, therefore, the teacher's attempt to attract his/her attention with the help of sounds is doomed to failure. Therefore, the teacher should take care of the availability of visual aids, illustrations, etc., so that the student has the opportunity to see all the information necessary for memorizing and only after that ask him/her to reproduce the knowledge gained. Such logic assumptions must be taken into consideration in the preparation of recommendations how to deal with students with other presentation systems.

Describing the application of the basics of neurolinguistic programming in teaching a foreign language, one should mention such an important concept of NLP as rapport. Rapport in NLP is the establishment of a psychological connection with a person or group of people, characterized by the presence of mutual positive emotional relations and a certain measure of understanding. The ability to establish rapport with various people ensures success in almost any field of activity, and the learning process is no exception. It is rapport that allows the teacher to evoke the desired reactions

in students. The better the rapport, the more resourceful the condition of another person becomes, i.e. access to sensory systems is significantly improved.

Taking into account the fact that NLP has tremendous potential for influencing the cognitive sphere of a person, the importance of further research in this area should be noted. Undoubtedly, the use of NLP methods and tools in the process of teaching foreign languages will significantly expand the repertoire of pedagogical and methodological techniques of a teacher, which will contribute to a more effective implementation of his/her professional activities.

References:

- Белянин В.П. Нейро-лингвистическое программирование и обучение иностранным языкам. // Преподавание иностранных языков в эпоху глобализации. – Тайвань, Тайбэй, 2000, с.1–12.
- Новикова В.В. Оптимизация процесса обучения иностранному языку с помощью использования принципов нейролингвистического программирования / В.В. Новикова, Н.Н. Гордиенко // Вісник НТУУ – «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – No1 – С. 212–215.
- Олдер Г., Хэзер Б. НЛП. Вводный курс. Полное практическое руководство. Пер. с англ. – К.: «София», 2000. – 224с.
- Плигин А., Максименко И. Личностно – ориентированное обучение английскому языку. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 272с.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Формирование смысложизненных ценностей в обучении философии в лицее на основе работы с текстами

Кришмарел В. Ю.,

кандидат философских наук, старший научный сотрудник, Институт педагогики Национальной академии педагогических наук Украины

Ключевые слова: обучение философии, лицей, методы, ценности.

Key words: teaching philosophy, lyceum, methods, values.

На сегодняшний день целесообразность и эффективность обучения философии в школе является общепризнанным фактом. Пути реализации такого обучения отличаются в зависимости от системы общего образования, функционирующей в определенной стране. В основном внедрение происходит через уроки «Философии для детей» (Philosophy for Children / P4C), являющейся сейчас наиболее разработанной методикой. Однако, есть и другие подходы: обучать истории философии или философствованию, включать определенные элементы при изучении социогуманитарных предметов или выделять отдельные занятия, исходя из самих занятий включать итоговую оценку в общий балл/аттестат или нет и тому подобное.

Обучение философии мы понимаем как сочетание навыков критического мышления (анализа, синтеза и оценки информации из различных источников по определенной проблематике) и вдумчивого чтения, на основе которых формируется умение аргументированно выражать свое мнение устно и письменно, обеспечивающее продуктивное осмысление смысло-

жизненных тем и ценностей, которые таким образом актуализируются конкретной личностью и становятся частью ее ценностного горизонта. Таким образом, внедрение обучения философии необходимо именно ввиду формирования ценностных ориентиров, достичь которого можно только путем использования на уроках интерактивных методов постижения учащимися смысложизненных проблем на основе осмысления проблемных вопросов и анализа способов их решения представителями различных философских направлений. Такой подход позволяет избежать чисто опытного, эмпирического скольжения по поверхности проблемы. Осознавая наличие различных подходов к решению одного и того же вопроса, а также осмысливая слабые аргументы или логические ошибки в позициях предшественников, лицеисты учатся целостно относиться к проблеме, системно анализировать ситуацию, постигать закономерности и тому подобное.

Учитывая реформирования системы образования Украины, пока говорить о выделении отдельного предмета для обучения философии – не актуально (кроме не-

которых школ, где такие уроки приходится на предметы по выбору). Поэтому эффективным обучение философии может быть именно как сквозная линия. Учитывая то, что в лицее на сегодняшний день практически отсутствуют специальные предметы, направленные на формирование навыков критического мышления, вдумчивого чтения, формулировки и аргументированного представления собственных позиций, являющихся составляющими обучения философии, путем внедрения могут быть отдельные задания на уроках истории и гражданского образования. Эти предметы имеют значительный потенциал работы с документами, мыслями, оценочными суждениями, поэтому разработки требуют именно методические предложения по обучению философии на вышеобозначенных уроках. Учитывая необходимость формирования не только навыков мышления, но и эмоционального интеллекта, формирование ценностного горизонта личности (ведь только так моральные нормы становятся частью реальной жизни, а не просто авторитетной установкой) более детально необходимо останавливаться на этом аспекте при внедрении обучения философии в лицее.

В частности, стоит учитывать эффективные пути работы с философскими по своему содержанию текстами (пошаговые варианты подобных осмыслений предло-

жены, например, М. Нельсоном и обобщены А. Боргини). Также уместным будет учитывать тематику работ признанных мыслителей, которые позволят эффективно использовать их наработки на уроках социогуманитарного содержания в лицее. К примеру, вопрос о естественном состоянии человека (эгоизм или товарищество как общественность) невозможно без обращения к «Политике» Аристотеля и «Граду Божьему» Августина, противоречивыми к которым являются теории Т. Гоббса в «Левиафане» и Дж. Локка в «Двух трактатах об управлении», углубленные в раздумьях Ж.-Ж. Руссо в «Об общественном соглашении или основы государственного права». Когда речь идет о переходе к практической философии (в широком смысле слова) как решению смысложизненных вопросов, то целесообразно учитывать рекомендаций разработчиков программ воспитания растущей личности «The Six Pillars of Character» («Шесть столбов характера») и «Pursuing Victory With Honor» («Достижение победы с честью»). На основании предложенных в них шагов можно утверждать, что даже смоделированное прохождение учащимися этапов по осмыслению проблемной/ценностной ситуации в условиях интеллектуально-эмоциональной безопасности на уроке будет способствовать более уверенному преодолению реальных жизненных трудностей.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

УДК 372.881.111.1

Teaching vocabulary to the students of non-philological universities

T. V. Pakulova

*senior lecturer of Ukrainian Studies and Foreign Languages Department
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*

Y. A. Nahorna

*senior lecturer of Ukrainian Studies and Foreign Languages Department
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*

The article deals with general characteristic of teaching vocabulary at non-philological universities. The basic principles, approaches and stages of learning vocabulary have been analyzed.

Key words: *vocabulary, stages, students, exercises.*

Development of modern society, growing need for communication and cooperation between countries demand essential changes to approaches to the studying and teaching foreign languages.

One of the main peculiarities of foreign language teaching at non-philological universities is professionally oriented character defined by learning goals and objectives. According to current curricula for non-philological universities, students should gain communicative competence at the level, which allows them to use foreign language practically both in professional activity and for self-education.

Practical second language learning is impossible without vocabulary acquisition of this language as nothing can be conveyed without words.

Issues on teaching vocabulary have attracted some great interest among such scholars as J. Screvener, T. Bowen, M. Parrott, S. Thornbury, M.E. Ivanova, T. Ishchenko, V. Hurmazi, O. Kovalenko, I. Kukhty, H.V. Rohova, Z.I. Ustynova and many others but the problem of vocabulary teaching needs further research since words are an integral part of communicative competence.

Any language is an organized structure and not only grammar but also vocabulary are based on some principles. It is important to find the ways to help learners acquire lexical competence, which means owing vocabulary. Unlike the learning of grammar, which is essentially a rule-based system, vocabulary knowledge is largely a question of accumulating individual items. To know a word means

to know its *meaning* (denotation, connotation, polysemy, homonymy, synonymy, antonymy, hyponymy), *form* (phonology, orthography, morphology), *distribution* (collocation, register, style).

To use a new word constantly is the best way to learn it. New words should be approached from different *sides*, in many different *ways*, by means of many different *forms of work*. Teacher can ensure lasting retention of words for their learners, relying upon their sensory perception and thinking upon their auditory, visual and kinaesthetic analysis so that learners can easily *recognize* the words while listening and reading and *use* them while speaking and writing.

Main aim when teaching non-philological students is to form their vocabulary skills as one of important components of skills in speaking, reading, listening and writing. Due to this fact choosing vocabulary material and planning lesson is very important to realize communicative aims of teaching under curriculum.

The peculiarity of non-philological students teaching is the fact that according to curriculum vocabulary material is learnt in the context of definite vocabulary topics. One of the objectives of teaching foreign language vocabulary is to form students' vocabulary communicative skills as one of the important skills in speaking, reading, listening and writing. In this regard, it is essential to choose vocabulary material sufficient for communicative aims of teaching realization within curriculum.

In terms of vocabulary teaching two main approaches can be distinguished – deductive and inductive approach.

A deductive approach is when the rule is presented and the language is produced based on the rule (the teacher gives the rule). An inductive approach is when the rule is inferred through some form of guided discovery (the teacher gives the students a means to discover the rule for themselves) [1, p. 81].

Both approaches have their advantages and disadvantages. As practice shows, the deductive approach is time saving and allows more time for practicing the language items thus making it an effective approach with lower level students. The inductive approach, on the other hand, is often more beneficial to students

who already have a base in the language as it encourages them to work things out for themselves based on their existing knowledge.

Analyzing the level of students' language knowledge after finishing secondary schools it should be noted that a deductive approach to teaching is more appropriate for non-philological students and fits into a class structure known as PPP (Presentation, Practice, Production). The teacher presents the target language and then gives students the opportunity to practise it through controlled activities. The final stage of the class allows the students to practise the target language themselves.

The first stage when teaching vocabulary is using warm-up – an activity at the start of the class to warm up students. It is recommended that the warm-up should be short, dynamic and related to the topic studied during the class.

There are numerous techniques concerned with vocabulary presentation. For example, the meaning of a word can be given by using an L1 translation; using a known L2 synonym or a simple definition in the L2; showing an object or picture; giving demonstration; drawing a simple picture or diagram; breaking the word into parts and giving the meaning of the parts and the whole word; giving several example sentences with the word in context to show the meaning; commenting on the underlying meaning of the word and other referents.

It is possible to draw attention to the form of a word by showing its spelling as well as pointing out any spelling irregularity in the word; giving the word pronunciation; showing the prefix, stem and suffix that make up the word.

In drawing attention to the use of the word it is a good idea to show the grammatical pattern of it; to give a few similar collocations, a well known opposite, or a well known word describing a group or a lexical set it fits into.

The aim of practice stage is to provide opportunities for students to use the target vocabulary, to become more familiar with it, to practise recognizing and manipulating it. It is important that practice activities should be based on the ideas of discussions, communicative activities, role plays requiring use of the lexical items, the use of vocabulary in written tasks.

The main exercises at this stage include: matching pictures to lexical items; matching parts of lexical to beginnings and endings; matching lexical items to collocations, synonyms, opposites, sets of words, etc.; using prefixes and suffixes to build new lexical items from given words; classifying items into lists; using given lexical items to complete a specific task; filling in crosswords, grids or diagrams; filling in gaps in sentences; memory games [2, p. 191].

The production stage is considered to be very important because it integrates new language with the old one and gives an opportunity to use the language in freer and creative way. The most effective activities at this stage are: problemsolving tasks, writing a story, a dialogue, discussion, role-play.

Vocabulary competence formation of students of non-philological universities is quite a

long term process which should be provided gradually by taking into account communicative approach to foreign language teaching. That is, communicative-vocabulary skills of students, which form the basis of foreign language professional competence in whole, can be trained through communicative-oriented situations.

The aspects mentioned above need further research that is taking into account neologisms and general terms (acronyms, abbreviations) used in official documents, contracts and codes.

References:

- Anisimova, L. Koshova *Modern Aspects of English Language Teaching: Theory & Practice*. – Dnipropetrovsk, 2010 – 338 p.
- J. Scrivener *Learning Teaching: The essential Guide to English Language Teaching Third Edition*. – Oxford, Macmillan, 2015. – 418 p.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Відродження морально-духовних цінностей студентської молоді засобами хорового мистецтва

Багрій Т.Є.

*викладач Мелітопольського державного педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького*

Ключові слова: національні цінності, християнська мораль, духовна музика.

Keywords: national values, christian moral, spiritual music.

У період складних процесів національного розвитку, коли проблеми соціально-економічної й політичної розбудови країни все більше зачіпають молоде покоління, особливого значення й гостроти в суспільстві набувають питання морально-духовного виховання молоді.

На сьогодні одним з пріоритетів педагогіки є відродження вітчизняних традицій, духовних орієнтирів в освіті. Як свідчить практика, звернення до морально-духовних засад – найбільш перспективне, оскільки пов'язане з духовним збагаченням суспільства.

У наш час у молодіжному середовищі панує скепсис та індивідуалізм, культ споживацьких цінностей. Для того, щоб молоде покоління прагнуло відшукати своє коріння, необхідно звернутися до вітчизняних витоків. Слід шукати таких шляхів впливу на особистість, які б спонукали замислитися над способом життя, переглянути свої погляди й поведінку.

Зміст духовно-морального розвитку особистості визначається відповідно до на-

ціональних цінностей і набуває визначеного напрямку залежно від того, які цінності суспільство вважає для себе важливими в ту чи іншу історичну епоху.

У нас є тисячолітня скарбниця педагогічного досвіду – християнська мораль. Звернення до християнського виховного ідеалу за сучасних умов, коли триває пошук шляхів духовного відродження нашої держави, необхідне, оскільки суспільство має потребу в освітніх моделях, які б забезпечили морально-духовні компоненти в змісті освіти.

Проблема відродження морально-духовних цінностей майбутніх учителів музичного мистецтва набуває особливої актуальності в контексті пріоритетів і основних напрямів реформування вищої освіти. У Концепції духовного розвитку України акцентується увага на важливості й першорядності духовної основи суспільного життя, бо саме духовному виміру належить пріоритетна роль у виборі моделі розвитку українського суспільства: «У питаннях освіти і виховання, так само як і

в царині політики та економіки, мають бути вироблені чіткі духовні принципи. Кожен має на своєму місці: на архієрейській чи університетській кафедрі, у вузі чи школі, у храмі чи у парламенті – відповідно до наших переконань, згідно зі Словом Божим і настановами нашого сумління, діяти» [1].

Аналіз умов, які склалися у виховній практиці системи вищої освіти, дозволяє констатувати необхідність пошуку продуктивних шляхів реалізації можливостей музичного мистецтва у відродженні морально-духовних цінностей особистості

Духовна музика є однією з форм художнього пізнання світу. Про виховний вплив духовної музики писали з давніх часів у філософській, психологічній та педагогічній літературі, підкреслюючи благородну місію у вихованні різних сфер особистості, зокрема, моральної та естетичної. Відродження духовної музики в сучасних умовах відбувається шляхом ґрунтовного, глибокого вивчення духовної хорової спадщини.

Глибокий зміст творів духовної музики спонукає сучасних практиків використовувати їх в освітньому процесі закладів вищої освіти. Доповнення змісту існуючих програм з музичного мистецтва творами духовної музики, розробка нових навчальних спецкурсів реалізує потенціал духовної музики, сприяє активному ставленню до життя й мистецтва.

Розвиток і збереження традицій хорового співу здійснюється в освітній системі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва на заняттях хорового класу. Проблема формування духовних цінностей сту-

дентів у процесі вокально-хорової роботи є особливо актуальною для теорії та методики музичного навчання. Використання жанру духовної музики в навчальному процесі сприяє ознайомленню з християнською культурою, стилістичними особливостями духовної музики. Популяризація високих зразків мистецької творчості сприяє формуванню атмосфери гуманності й духовності. Важко переоцінити роль хорового мистецтва та його вплив на формування культурно-мистецького середовища.

Роль духовних творів у репертуарі студентського хорового колективу є значною, адже вони допомагають відчуті трепетний релігійний дух, що вирізняється світлим, життєрадісним колоритом, теплими, лагідними інтонаціями, гармонізує душевний стан людини; сприяють духовному зростанню особистості; перетворюються на аскетичну дисципліну, що спрямовує шлях людини до пізнання Творця. Керівнику хору слід виважено підходити до вибору репертуару духовних піснеспівів, враховуючи художню цінність і поставлені виконавські завдання.

Отже, завдання педагогів насамперед полягає у розумінні, що християнська мораль є тією опорою, духовним стрижнем, який допоможе відродити морально-духовні цінності молодого покоління.

Література

Жуковський В. М. Методологічні засади підготовки підручників «Основи християнської етики» для 5–6 класів ЗОШ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/1375/1/Zhukovsky_120612%20%281%29.pdf.

The use of information technologies in educational process

I. V. Horokhova,

*Associate Professor of English Philology Department Foreign Languages Faculty
National Pedagogical Dragomanov University*

S.V. Horokhov,

*Associate Prof. of Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy
National Pedagogical Dragomanov University*

Abstract. *The article considers the distinctive features of the use of information technologies in the process of informatization of the educational sphere. It emphasizes the essential necessity of using new information technologies in the process of learning and studying: information technology helps students develop the necessary skills and abilities, increase interest in educational material, make the learning process more effective and individualized. The methods of applying information technologies depends on many factors and are determined by specific learning conditions: technical possibilities of available computer and telecommunication equipment, quantitative and qualitative composition of student contingent, accessible software, teacher qualification, etc. In the process of informatization of the educational sphere, information technologies in the educational process are used at all its stages. Forms of work with information technologies can be different, it depends on the content of training and tasks of the educational process. The particular importance in the use of information technology is the active role of the teacher, which encourages students to intellectual self-development, forms the ability to think critically, analyze information, creatively approach the learning process.*

Key words: informatization of education, information technologies in education, modern information society, methods and forms of education, educational process.

The rapid development of modern society requires decisive changes in the educational sphere. The reform of the educational industry requires highly qualified specialists in critical thinking, borrowing successful foreign colleagues, creative and integrated approach to solving the problems of the present, coordinated team work, finding non-standard solutions and implementing new methods, tools

and forms of organization of the educational process, using new information technologies in the educational sphere. Nowadays all educational institutions have to use informational technologies to provide educational process, as it seems to be the only way to provide educational services. The spectrum of methods and techniques tend to develop every day. The choice of different platforms, applications,

tools and techniques depends on a lot of factors, but all them are focused on meeting the needs of students and teachers. This issue is acute enough, especially under new conditions of providing educational services nowadays in quarantine, when all educational institutions have to shift to a new level, where the role and significance of usage informative technologies is indisputable. Our special attention is paid to advantages and disadvantages of using informative technologies in educational process.

The process of informatization of education, use of information technologies in the process of learning leads not only to changes in organizational forms and methods of training, but also to the needs for the introduction of new teaching methods. Informatization of the educational sphere, intellectualization of educational activity causes change in the criteria for selecting the content of educational material, the need to intensify the process of intellectual self-development of the student's personality, the ability to think creatively and analyze information critically, formalize knowledge independently, using various modern methods of information processing.

Informatization of education is the introduction of new information technologies into the education system. Now this makes it possible for:

- improvement of the mechanisms of management of the education system on the basis of the use of automated databases of scientific and pedagogical information, information and methodical materials, as well as communication networks;
- Improvement of methodology and strategy for the selection of contents, methods and organizational forms of education corresponding to the tasks of student development in the modern conditions of informatization of society;
- the creation of methodical learning systems focused on the development of the intellectual potential of the learner on the ability to independently acquire knowledge, to conduct information and educational, experimental and research activities, various types of independent activity in the processing of information;
- creation and use of computer testing, diagnosing, monitoring and evaluation systems.

The development of informatization of education affects the necessity of reforming the educational sphere, changing the volume and content of training, improving the curriculum programs that meet the modern requirements for the formation of the intellectual personality of students, the need to improve the quality of training specialists with a new type of thinking and culture that meet the requirements of modern information society and communication space. We face a number of contradictions: between the quality of training of specialists for the implementation of modern foreign communication and the level of development of the information environment, between the volume of constantly increasing information, and the individual's ability to perceive, analyze, process, master, transfer and use it in the professional field. The solution of these contradictions is facilitated by the introduction of information technologies in the educational sphere.

The formation and development of the person are depend on the environment in which he lives, studies, works. Today, therefore, for an institution of higher education, an important and urgent problem is the problem of creating such a high-tech information and communication educational and scientific environment in which the student is on a daily basis throughout the entire period of study at a higher school, which must meet the needs of the information society, the current development of science and technology, educational standards and promote the formation of information and communication competencies of all participants in the educational process from the professor to the student. Among the innovative technologies on which universities should create a new learning environment where students can access the teaching materials at any time and anywhere, there are technologies of electronic (distance, mobile, mixed) learning that will be used the educational process is more attractive, democratic, comfortable and will stimulate students to self-education and lifelong learning.

We regard distance learning as new opportunities for distance learning with new methods, teaching methods, with new teaching materials, with new approaches to planning and organizing the learning process.

Thus, distance learning is, above all, self-education on the basis of information technology in education. Digital materials (electronic textbooks, tutorials, workbooks, notes and case studies - a complete set of teaching materials nowadays) remain the main means of distance learning. An electronic textbook is a modern learning tool that greatly enhances the quality of learning, develops creative abilities, intuitive, imaginative thinking, and improves individual skills and abilities. It does not replace a printed textbook, but supplements it and is used in parallel with it. The benefits of the electronic textbook are: maintaining a large amount of information that allows you to keep up with teaching material; quick search for the desired section, topic, dictionary; multimedia, that is, the simultaneous use of various forms of information provision and its processing, the possibility of self-control; mobility, which will help the student to use his time rationally.

Audio conferences are widely used in distance learning on different platforms, using different applications, such as Skype, Zoom, Google and others, in order to establish connections between the tutor and student groups.

Consequently, thanks to modern technologies, high-tech electronic communication tools, such as e-mail, computer conferences, videoconferences, multimedia, Web-servers, etc., are widely used in distance learning courses of foreign-language communication.

E-mail is an asynchronous form of communication, the main advantage of which is the speed and low cost of transmission, especially for international communication. However, compared to Viber, and Whatsapp, e-mail has drawbacks: voice is not available, access to computers is more limited, the cost of the equipment itself (computer) is much higher. It is used as a means of providing feedback to students with a teacher.

A computer conference or webinar is the latest means of distance learning for foreign language communication. It is used to exchange information and ideas among students, to clarify misunderstandings, difficulties. In addition, the tutor and students send messages that all students of the group can read at the

same time. So, it is a great way of communicating, exchanging thoughts between tutor and students. It should be noted that computer conferences are quite convenient when students from distant places in the country are studying, and the contact between the tutor and students of the group is limited.

Conclusions. The wide technological possibilities of distance teaching in higher educational establishments create a new, special educational and cognitive environment. Its main characteristics are: interactivity, that is, the interaction of all participants in learning with each other and with the information resources of the network, which is supported both at the technical and methodological levels. Efficiency is ensured by the high speed of information exchange, the ability to control the learning process, maintain feedback from users, regularly update information and quickly adjust it if necessary. Integration contributes to the integration of the environment with the system of university education, both at the content level and at the organization level. Ergonomics provides students with an individual mode, schedule and learning pace. And this testifies that distance learning of foreign language communication with the use of computer means is different from the traditional forms of organization of the educational process.

With unlimited possibilities for obtaining information, students in the process of independent work can seek advice from a particular learning source at any time convenient for them. Due to the computer, they improve reading, writing, and grammar skills. In addition, the computer allows you to constantly conduct self-control in various forms, which increases the motivation, cognitive and creative level of educational work. That is, computer technologies open up opportunities for realizing the creative educational potential of knowledge consumers, the development of the ability to find ways to solve problems that arise in the process of working on the Internet. Using computer technology, the student chooses the best mode for himself, without worrying about his slowness and getting a negative assessment from other students or tutor.

Забезпечення можливостей для диференціації навчання студентів

Макаренко О.В.

*кандидат технічних наук, доцент кафедри фізико-хімічної механіки та технології будівельних матеріалів і виробів.
Харківський національний університет будівництва та архітектури
(м. Харків, Україна)*

Першина Л.О.

*кандидат технічних наук, доцент кафедри фізико-хімічної механіки та технології будівельних матеріалів і виробів.
Харківський національний університет будівництва та архітектури
(м. Харків, Україна)*

У статті розглянуто форми та види диференціації навчання студентів у вищих навчальних закладах, обґрунтовано забезпечення можливостей для диференціації навчання студентів у Харківському національному університеті будівництва та архітектури, проаналізовано переваги, недоліки та перспективи диференційованого навчання.

Ключові слова: диференціація, індивідуалізація, диференційоване навчання, диференційований підхід, зовнішня (профільна) диференціація, внутрішня (рівнева) диференціація.

Keywords: differentiation, individualization, differentiated learning, differentiated approach, external (profile) differentiation, internal (level) differentiation.

У вищій освіті України на сучасному етапі відбувається процес реформування, який має на меті наближення до європейського освітнього простору згідно з проектом ЄС Тюнінг [1, 2]. Сучасні документи про освіту ґрунтуються на особистісно-орієнтованому, компетентнісному та інших підходах, де особистість студента є не засобом, а метою освіти. Студент як повноправний учасник освітнього процесу обирає індивідуальну освітню траєкторію, яка реалі-

зується в різноманітних традиційних й інноваційних формах і методах навчання. Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних

дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [3]. Такий підхід передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання студентів у вищих навчальних закладах. При цьому система вищої освіти потребує викладачів, які мають високий рівень професійної майстерності, володіють новітніми технологіями й методиками навчання та виховання, виявляють здатність до реалізації на практиці диференційованого навчання у вищому навчальному закладі [4, 5].

Навчально-виховний процес, що враховує типові індивідуальні особливості студентів, прийнято називати диференційованим, а навчання за таких умов – диференційованим навчанням. Диференціація навчання (від лат. *differentia* – різниця) – форма організації навчальної діяльності, яка враховує схильності, інтереси, здібності тих, хто навчається [6]. Диференціація навчання визначається також як форма врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання на основі їхнього поділу на характерні типологічні групи за різними показниками (рівнем навчальних можливостей, успішністю, пізнавальним інтересом, темпом навчання тощо) [7]. Диференційоване навчання – вид навчання, що базується на принципі диференціації та педагогічній технології диференційованого навчання, яка передбачає створення різних умов навчання для різних груп з метою врахування як індивідуальних особливостей, так і домінуючих особливостей їх контингентів. Диференційований підхід у навчанні складається спочатку в розкритті індивідуальності студента, а потім у підборі для нього найбільш сприятливих умов розвитку через пропонувані диференційовані форми навчання [8]. Поняття диференціації та індивідуалізації навчання нерозривно пов'язані між собою. Диференціація є способом індивідуалізації, що дозволяє розвивати особистість студента, враховуючи індивідуальні особливості, здібності та інтереси кожного на всіх етапах навчання [9].

Доцільність диференціації студентів у процесі навчання обумовлена їхніми різними індивідуальними особливостями. Отже, формальні підстави для диференціації у навчанні можуть бути різними: психологічними, педагогічними, медичними, соціаль-

ними, економічними й ін. Згідно з [10] навчальні можливості учнів визначають такі критерії: психологічні компоненти, навички навчальної праці, окремі компоненти вихованості, вплив сім'ї та однолітків, біологічні компоненти. Рівень навчальних можливостей визначається двома основними факторами – здатністю та мотивованістю до навчання [11]. Студентів за навчальними можливостями можна умовно поділити на такі групи [12]: студенти з дуже високими навчальними можливостями; студенти з високим рівнем навчальних можливостей; студенти з середніми навчальними можливостями; студенти з низькими навчальними можливостями.

Диференціація навчання спрямована на досягнення студентами, які мають різний початковий рівень підготовки, однакового рівня знань, умінь та навичок; засвоєння студентами, що мають однаковий рівень знань і вмінь, різних рівнів знань з різних циклів навчальних дисциплін; досягнення різних рівнів засвоєння знань студентами, що мають неоднаковий вихідний рівень і різні можливості.

Технологія диференційованого навчання ґрунтується на таких вихідних постулатах [13]: розгляд студента як суб'єкта навчання; зменшення рівня гетерогенності навчальної групи за способом індивідуально-типологічного групування студентів за певними критеріями; стимулювання активності, самостійності та мотивації студентів; диференційоване застосування організаційних форм навчання; поєднання індивідуального характеру засвоєння знань з груповою формою навчальної роботи; забезпечення варіативності навчальних впливів на студентів; диференційоване застосування механізмів педагогічного управління.

Розрізняють три рівні диференціації навчання [14]: мікрорівень – диференційований підхід до окремих студентів всередині групи; мезорівень – диференціація всередині університету між групами, профільними напрямами; макрорівень – диференціація між навчальними закладами. Також розрізняють зовнішню і внутрішню диференціацію [15]. Зовнішня диференціація навчання, яка підрозділяється на елективну (гнучку) і селективну (жорстку), являє собою створення со-

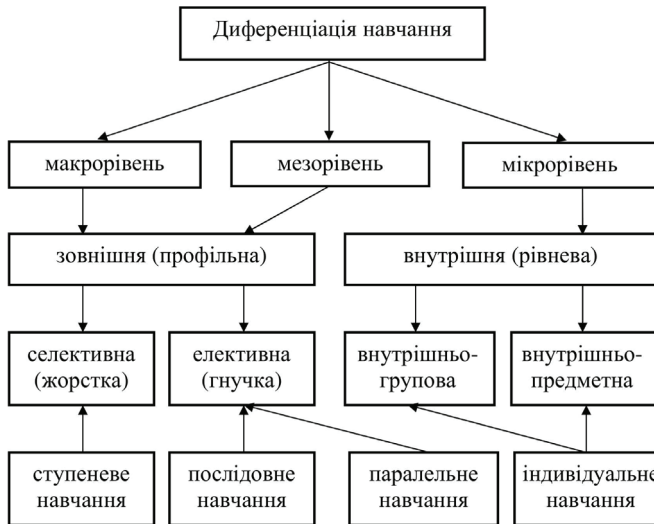

Рисунок 1 – Форми диференціації навчання у вищому навчальному закладі

ціальних спільнот на основі певних критеріїв, програмний зміст процесу навчання в яких різноманітний. Внутрішня диференціація навчання, яка підрозділяється на внутрішньогрупову та внутрішньопредметну, передбачає поділ групи на підгрупи з урахуванням індивідуальних і групових особливостей студентів, при цьому програма навчання однакова для всіх студентів групи. Часто вживають інші терміни: внутрішня диференціація – це рівнева диференціація, тобто диференціація за здібностями та успішністю в навчанні; зовнішня диференціація – це профільна диференціація, тобто диференціація за нахилами та інтересами.

Диференціація навчання може здійснюватися у таких формах [16]: послідовне навчання, паралельне навчання, ступеневе навчання, індивідуальне навчання.

Узагальнені уявлення про форми диференціації навчання у вищому навчальному закладі представлені на **рис.1**.

В Харківському національному університеті будівництва та архітектури (ХНУБА) забезпечуються можливості для диференціації навчання студентів за усіма формами (**рис.1**).

Селективна (жорстка) диференціація як складова частина зовнішньої (профільної) диференціації дає змогу абітурієнтам об-

рати ХНУБА як заклад вищої освіти та будь-яку з 17 ліцензованих спеціальностей. Також, абітурієнти можуть обрати форму навчання: денна або заочна, нормативна (вступ на основі повної загальної середньої освіти) або прискорена (вступ на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»). Сутність диференціації полягає у тому, що студенти, які здобувають вищу освіту на першому (бакалаврському) рівні, навчаються за різними освітньо-професійними програмами та навчальними планами в залежності від обраної спеціальності та форми навчання. Ступеневе навчання реалізується в тому аспекті, що після закінчення навчання на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» студенти мають можливість продовжити здобувати освіту на інших рівнях вищої освіти. Так, підготовка фахівців спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень – бакалавр; другий (магістерський) рівень – магістр; третій (освітньо-науковий) рівень – доктор філософії; науковий рівень – доктор наук.

Елективна (гнучка) диференціація як складова частина зовнішньої (профільної)

диференціації передбачає вибір спеціалізації в рамках деяких спеціальностей. Наприклад, спеціальність 192 «Будівництво та цивільна інженерія» складається з 6 спеціалізацій: «Промислове і цивільне будівництво», «Гідротехнічне будівництво», «Технології будівельних конструкцій, виробів і матеріалів», «Теплогазопостачання і вентиляція», «Облаштування родовищ природних газів», «Водопостачання та водовідведення». Різниця між спеціалізаціями полягає у відмінностях вибіркової частини навчального плану в розділах «Цикл професійної підготовки» (24% від загальної кількості годин) та «Цикл професійної підготовки (за вибором студента)» (18% від загальної кількості годин). Диференціація проявляється у вільному виборі студентом спеціалізації після першого року навчання на першому (бакалаврському) рівні. В ході подальшого навчання спеціалізацію можна поміняти зі збереженням бюджетного місця. В цьому аспекті реалізується принцип послідовного навчання, який передбачає вибір студентом спеціалізації і випускової кафедри. Диференціація також проявляється у вільному виборі предметів варіативної частини навчального плану, курсів, факультативів, змісту навчальних і виробничих практик, тематики індивідуальних завдань, завдань для самостійної роботи, курсових проєктів та випускових кваліфікаційних робіт з урахуванням інтересів і схильностей студентів. В цьому ракурсі втілюється принцип паралельного навчання.

Внутрішня (рівнева) диференціація передбачає впровадження індивідуального навчання, диференційований підхід до окремих студентів всередині групи в залежності від їхніх здібностей та успішності в навчанні, розподіл студентів на підгрупи з урахуванням їхніх індивідуальних та групових особливостей. Внутрішньогрупова диференціація здійснюється залежно від особливостей студентів – здатності працювати самостійно, рівня розвитку здібностей, психічних процесів тощо. Внутрішньопредметна диференціація проявляється в варіативності змісту роботи, темпів і способів засвоєння матеріалу тощо. При вивченні будь-якої навчальної дисципліни внутрішня (рівнева) диференціація може

здійснюватися за різними видами. Диференційовані завдання можуть розрізнятися за рівнем складності змісту (виконання студентами роботи, однакової за характером діяльності та різної за наявністю елементів знань, уявлень, понять про об'єкти і явища, зв'язки та залежності між ними), за операційним вмістом (виконання студентами роботи, яка передбачає різну кількість операцій стосовно однакового обсягу змістової інформації) та за пізнавальною самостійністю (виконання студентами роботи, яка за пізнавальною самостійністю характеризується однотипністю з операційно-змістового погляду та різноплановістю за мірою допомоги викладача тій або іншій групі студентів) [17]. Диференціація навчання потребує від викладача проявлення педагогічної майстерності, впровадження індивідуального підходу до кожного студента, розробку завдань різного рівня складності та відповідного методичного забезпечення для їхнього виконання. Диференціація навчання також вимагає диференціації оцінки знань студентів. У ХНУ-БА використовується Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система контролю знань, вмінь та набутих компетентностей студентів, відповідно до якої після закінчення кожного змістового модуля з певної дисципліни проводиться проміжний контроль, результати якого враховуються для визначення семестрової оцінки. Запроваджена система контролю знань студентів дає можливість диференційовано оцінювати результати їхнього навчання.

Таким чином, можна відзначити, що диференційоване навчання дає можливість створення комфортних умов для ефективного навчання студентів, забезпечує досягнення ними такого рівня засвоєння навчального матеріалу, який відповідає їхнім пізнавальним можливостям, сприяє розвитку їхніх здібностей і підвищує рівень мотивації до навчання, забезпечує задоволення їхніх інтересів як майбутніх фахівців. Отже, чисельні переваги диференційованого навчання є безсумнівними, але є у нього й недоліки. На наш погляд, найбільш суттєвим недоліком є неоднаковий рівень підготовки студентів. Неуспішні студенти звикають виконувати завдання за мінімальними

вимогами та втрачають мотивацію до навчання, що може обумовити негативні наслідки у подальшому навчанні і майбутній професійній діяльності. Також як недоліки слід відзначити ускладнення організації навчального процесу та його окремих компонентів, суб'єктивізм викладачів, неготовність деяких з них до забезпечення індивідуального підходу до кожного студента, неготовність самих студентів до побудови власної освітньої траєкторії, відсутність єдиної бази, регламентуючої диференційоване навчання.

Подальше реформування вищої освіти в Україні з метою наближення до європейської освітньої спільноти буде потребувати розвиток й удосконалення технологій диференціації навчання студентів у вищих навчальних закладах.

Література

Tuning educational structures in Europe, TUNING [Electronic resource]. – URL: www.unideusto.org/tuningeu.

Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації [Електронний ресурс] / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова; [за ред. В.Г. Кременя]. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014 – 120 с. – Режим доступу: https://erasmusplus.org.ua/korysna_informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandyekspertiv-shchodo-zaprovaldzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protsesu.html?download=84; rozroblennia-osvitnikh-prohram-metodychni-rekomendatsii.

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nmu.ua/files/strateg_rozv_2012.pdf.

Гоцуляк К.І. Підготовка викладача до диференційованого навчання студентів економічних спеціальностей [Текст] / К.І. Гоцуляк, О.І. Смець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2017. – №875. – С. 375-381.

Глосарий сучасного образования [Текст] / Нар. укр. акад.; Под общ ред. Е.Ю. Усик; Сост.: Астахова В. И. и др. – Х.: Изд-во НУА, 2007. – 524 с.

Енциклопедія освіти [Текст] / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

Крупський Я.В. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій: словник [Текст] / Я.В. Крупський, В.М. Михалевич. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 72 с.

Унт І.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения [Текст]: научное издание / И.Э. Унт. – М.: Педагогика, 1990. – 192 с.

Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса [Текст] / – М.: Просвещение, 1982. – 192с.

Макаренко О.В., Першина Л.О. Аналіз залежності успішності навчання від трудової зайнятості студентів / О.В. Макаренко, Л.О. Першина // Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка. Сучасні проблеми і перспективи розвитку». – Варшава, 2017. – С.15-19.

Фіцула М.М. Педагогіка [Текст]: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

Білик Р.М. Реалізація диференційованого навчання у компетентній освіті [Електронний ресурс] / Р.М. Білик, О.М. Ніколаєв / Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогіка. – 2017. – Вип. 23. – С. 121-125. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_red_2017_23_39.

Гроот де Р. Дифференциация в образовании [Текст] / Р. де Гроот // Директор школы. – 1994. – № 5 – С.12-18.

Лятецкая И.Н. Дифференциация обучения студентов в педагогическом вузе [Текст] / И.Н. Лятецкая // Брэсцкага ўніверсітэта. Серія 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія. – 2014. – №1. – С.72–76.

Клигман И.М. Дифференциация обучения: возможности и подходы [Текст] / И.М. Клигман // Вестник высшей школы. – 1988. – №10. – С.31-35.

Дражняк С.А. та ін. Диференціація навчання: актуальні проблеми та пріоритетні шляхи реалізації в інтегрованому освітньому просторі ВНЗ / Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2010. – №2. – С.178-183.

Psychological features of the independent study providing of 10-11 grades students in the process of studying foreign literature

Tetiana Ruzhenska,

*Master Student of Scientific Institute of Lifelong Education
National Dragomanov Pedagogical University*

The views of modern scholars on the psychological features of educational activity at high school are revealed and clarified in this article. It is stated that the educational activity of senior students relates to the following psychological factors and phenomena: motivation to study and to do individual work, types of motives, interests and cognitive processes, such as attention, memory, thinking.

Keywords: senior students, the psychological features, independent work, process, motive, motivation, attention, memory, thinking.

The relevance of the scientific problem.

Senior students are characterized by a qualitatively new content of educational activity. Along with the internal cognitive motives of learning, social and personal external motives appear. The main motivation for most students is the result orientation. Educational activity for senior students is a procedure of realizing life plans for their future. Therefore, the main teacher's focus should be on the development of independence, creativity in decision-making, forming the ability to make decisions, to analyze and constructively reflect them. At this time, the importance of students' independent work is increasing.

The purpose of scientific research is investigating the peculiarities of students' independent work organization, analyzing the psychological features of this issue.

The investigation of the psychological characteristics of senior students was given considerable attention in their scientific researches by S.S. Zanyuk, A.K. Markova,

T.A. Matis, A.B. Orlova, B.S. Volkov, L.V. Dolinska, I.A. Nagribelna etc.

After analyzing general psychological and general didactic provisions for the organization of independent work, I.A. Nagribelna specifies that the methods of learning material are closely related to the psychological factors which include: study motivation and work independently, types of motives, interests, cognitive processes, learning and development processes. As a whole, these factors contribute to the development of skills in the process of independent work [1, 94].

Today, both methodologists and practitioners are determining a decline in students' interest in learning, so the teacher faces a difficult task: to motivate students and to direct their consciousness to learning.

S.U. Goncharenko treats motivation as a system of motives or incentives, factors that motivate students to specific forms of activity. This definition encompasses conception and ideas, feelings and experiences that express human needs [2, 217].

The result of educational activity as a whole and the performance of independent work are also influenced by such mental phenomena as attention, memory, thinking.

Psychology refers to the process and state of setting a subject to perceive priority information and to accomplish the tasks. Attention is directed to the students' condition of the important phenomena for them.

An important process of cognitive activity is memory. In the educational and cultural development of students, an important role is played by verbal-logical memory, transformed through mental activity and language.

Exploring the effectiveness of cognitive activity, it should be also mentioned about more complex process - thinking, which is important for cognition as a whole. Thinking is in charge of all self-organization, self-education, self-management of the individual, organizes the activity of all cognitive processes, ensuring their effectiveness.

Forming a system of independent work for senior students is necessary, firstly, to teach high school students to learn; secondly, to familiarize with the psychophysiological bases of mental work, the technique of scientific organization, taking into account the specifics of the subject and the purpose of study.

The effectiveness of independent work depends on the level of teacher assistance. The minimum assistance is that the teacher only sets a specific purpose, the maximum – he/she involves setting a learning goal and disclosing the means of achieving it in the form of detailed algorithmic instructions.

Conclusions. An important role in the organization of senior students' independent work is played by a teacher, on whom the effectiveness of students' independent work depends. It is a teacher who during designing tasks for independent work should take into account the psychological factors to which they belong: motivation to study and independent work, types of motives, interests, cognitive processes, processes of learning and development, and psychological characteristics of each student, which will significantly improve the result of learning activities.

References:

- Nahrybelna I.A. Samostiina robota v systemi pidhotovky maibutnikh uchyteliv do navchannia ukrainskoi movy v pochatkovykh klasakh: dys. k.p.n. 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia. Kherson, 2016. 483 s.
- Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk / uklad. S.U. Honcharenko. Kyiv, 1997. 375 s.

Chronic hepatitis c: research of topical biochemical aspects in patients

Yurko K.V.

doctor of medical sciences, professor, Kharkiv National Medical University

Solomennyk G.O.

associate professor, Kharkiv National Medical University

Vinokurova O.M.

assistant, Kharkiv National Medical University

Verzunova V. O., Hladka I. O.

student, Kharkiv National Medical University

Summary: 80 patients with chronic hepatitis C were examined. Non-invasive evaluation of the necro-inflammatory process of the liver was performed using ActiTest. It is revealed that with high necro-inflammatory activity of the liver, the most likely are changes of such biochemical parameters as γ -glutamyltranspeptidase, alanine aminotransferase, haptoglobin, apolipoprotein A1, alpha2-macroglobulin.

Keywords: necro-inflammatory process, chronic hepatitis C.

According to WHO, in 2019, 71 million patients were diagnosed with chronic hepatitis C (CHC) [1]. Among patients with chronic HCV infection, the risk of developing cirrhosis in the next 20 years is between 15 and 30 percent. In 2016, approximately 399,000 people died from hepatitis C, mainly from liver cirrhosis and hepatocellular carcinoma. So, WHO considers viral hepatitis as an urgent problem of today and plans to reduce new infections by 90 % and mortality from viral hepatitis by 65 % by 2030 [1]. The determining factor in the pathogenesis of chronic liver pathology of different etiology is the progression of inflammatory and fibrotic processes [2]. Assessment of the degree of necro-inflammatory process is very important, it allows: to evaluate the possibility of progression

of the disease [3], to improve the quality of treatment (at present, a vaccine for hepatitis C does not exist). Laboratory diagnostics of liver fibrosis and necro-inflammatory activity at the present stage is aimed at the use of non-invasive serological mar [4].

The goal: determination of the role of serum markers of the necro-inflammatory process of the liver as criteria for the degree of activity of chronic hepatitis C.

Materials and methods. 80 patients with CHC were examined. There were 36 men and 44 women with a mean age of $38,47 \pm 2,43$ years. Non-invasive assessment of the necro-inflammatory process of the liver was performed using ActiTest – a system of biochemical parameters of the blood, which deter-

Table 1.

Biochemical parameters of serum in patients with CHC depending on the stage of necro-inflammatory process of liver A ($M \pm m$)

Indicators	A0 (n0=15)	A1 (n1=21)	A2 (n2=11)	A3 (n3=33)	Control group (n=30)
Alpha2-macroglobulin, g / l	2,11±0,14	2,04±0,18	2,43±0,24	2,89±0,18 p2<0,05	2,10±0,45
Haptoglobin, g / l	1,03±0,12	1,19±0,14	1,11±0,13	0,73±0,09 p2<0,05	1,10±0,45
Apolipoprotein A1, g / l	1,64±0,08	1,59±0,08	1,46±0,07	1,41±0,04 p3<0,05	1,65±0,30
Bilirubin total, μmol/l	9,93±1,52	11,10±1,26	11,8±2,27	12,70±1,0	14,50±3,0
GGTP, ED / l	27,87±4,21	55,05±10,0	45,45±10	112,8±15 p1<0,05 p4<0,05	33,0±14,0
ALT, ED / l	30,07±1,70	53,84±2,68 p3<0,05 p4<0,05	73,45±4,1 p2<0,05 p3<0,05 p4<0,05	202,7±22 p1<0,05 p4<0,05	41,5±4,25

Note: p1 – compared to A0-A3; p2 – compared to A1; p3 – compared to A0; p4 – compared with the control group.

mines the activity of γ -glutamyltranspeptidase (GGTP) and alanine aminotransferase (ALT), the content of alpha2-macroglobulin, total bilirubin, haptoglobin and apolipoprotein A1. Evaluation of viral necrotic-inflammatory activity was performed using the METAVIR scale, according to which the degree of activity is evaluated integrally (taking into account the intensity of periportal and lobular necrosis) and provides the following gradations of activity (A): stage A1- minimal necro-inflammatory activity, stage A2 – moderate necro-inflammatory activity, stage A3 – high necro-inflammatory activity, stage A0 – non-inflammatory activity. The control group included 30 healthy donors. The etiology of the disease was confirmed by the detection of antibodies to HCV by enzyme-linked immunosorbent assay, RNA-HCV by the polymerase chain reaction method.

Results and its discussion. Usage of the METAVIR scale with the help of ActiTest revealed the absence of necro-inflammatory activity in 15 patients, minimal necro-inflammatory activity in 21 patients, moderate non-inflammatory activity was diagnosed in 11 patients, high necro-inflammatory activity was obtained in 33 patients with chronic hepatitis C. The results obtained in the study of biochemi-

cal parameters in patients with CHC with regard to the stage of necro-inflammatory process of the liver are presented in Table 1.

It is revealed that in patients with CHC with minimal level of necro-inflammatory activity (stage A1), alanine aminotransferase activity is significantly higher than in patients of the control group and when necro-inflammatory activity was absent (stage A0). In patients with stage A2 moderate necro-inflammatory activity), alanine aminotransferase activity was observed to be significantly higher compared to control values and in patients who lacked activity of the necro-inflammatory process (stage A0) or were minimal (stage A1). In patients with CHC who have stage A3 high necro-inflammatory activity), significant changes in all biochemical parameters have been observed, which has been investigated. At stage A3, the activity of γ -glutamyltranspeptidase and alanine aminotransferase was found to be significantly increased in comparison with the control group and the data of patients who had no or minimal or moderate necro-inflammatory activity. In patients with CHC with high levels of necro-inflammatory activity, the content of apolipoprotein A1 was found to be significantly lower compared to patients, in whom necro-inflam-

matory activity was absent (stage A0). In the examined patients with stage A3, the level of haptoglobin was investigated to be significantly reduced compared to patients with non-inflammatory activity that was minimal (stage A1). The content of alpha2-macroglobulin in patients with chronic hepatitis C with stage A3 high necro-inflammatory activity) was significantly increased compared to patients, whose necro-inflammatory activity was minimal (stage A1).

Conclusion. Patients with chronic hepatitis C revealed with high necro-inflammatory activity of the liver the most pronounced changes in biochemical parameters (γ -glutamyltranspeptidase, alanine aminotransferase, haptoglobin, apolipoprotein A1, alpha2-macroglobulin).

References

- Гепатит С / доповідь ВОЗ від 9 лип. 2019 р. URL: <https://www.biopredictive.com/research/news/ВП-EASL-2019-Publications.pdf> (дата звернення: 19.10.2019)
- Hepatic macrophages in liver fibrosis: pathogenesis and potential therapeutic targets / Li H., You H., Fan X., Jia J. *BMJ Open Gastroenterol.* 2016. № 3(1). P. 79.
- Лобзин Д. Ю. Клиническая и иммуногистохимическая оценка скорости развития фиброза у больных хроническим гепатитом С: дисс. ... к-та мед. наук: 14.01.09 /Воен.-мед. академ. Санкт-Петербург, 2019. 112с.
- Щёктова А. П., Невзорова М. С., Ермакова А. О. Современные методы лабораторной диагностики фиброза печени. *Вестник науки и образования.* 2018. № 17(53), ч. 2. С 54-59.

УДК 378. 811. 161.3

Обучение чтению студентов-иностранцев на занятиях по украинскому языку (на материалах подготовительного отделения)

Лесик Анна Владимировна

*канд. пед. наук, старший научный сотрудник, доцент, г. Киев
Национальный авиационный университет*

В статье рассматривается ряд вопросов формирования навыков чтения на занятиях по украинскому языку студентов-иностранцев на начальном этапе обучения. Раскрывается система заданий, которая способствует пониманию читаемого материала, глубокому осмыслению содержания текста, уточняются факторы, влияющие на развития читательских способностей студентов. Очерчены основные виды трудностей, с которыми сталкиваются иностранцы в процессе работы с украиноязычными текстами, и определены пути их преодоления.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, украиноязычные тексты, студенты-иностранцы, чтение, понимание текста.

Организация языковой подготовки по украинскому языку как иностранному подчинена действующим образовательным стандартам, учебным программам и системе обучения. Программы разработаны с учетом коммуникативных потребностей разных категорий иностранных граждан, которые намерены получить образование в украинских высших учебных заведениях, а также соотнесены с общеевропейскими компетенциями владения иностранными языками Common European Framework of Reference – CEFR [1; 2].

Известно, что чтение можно рассматривать как психический процесс, как речевое умение, как языковое действие, как учебное действие. Чтение есть рецептивным видом деятельности, поскольку оно связано с восприятием и пониманием информа-

ции. Чтение является одним из продуктивных видов коммуникативно-познавательной деятельности. В функциональном плане чтения охватывает практическое овладение иностранным языком, информационную, образовательную, самообразовательную, культурологическую составляющие. В содержательном плане – это сложный механизм понимания и усвоения прочитанного. Поэтому, работа с текстом – это пошаговые действия: 1) чтение небольших связных текстов, 2) понимание прочитанного; 3) ответы на вопросы по тексту; 4) определение основной идеи текста, главного и второстепенного; 5) пересказ текста; 6) сознательное чтение молча; 7) понимание последовательности и причин действий; 8) формулирование собственных вопросов к тексту.

Чтение как вид языковой деятельности является одной из главных практических целей обучения украинскому языку как иностранному в высших учебных заведениях Украины. Чтение в учебном процессе мы рассматриваем как способ обучения, который помогает в овладении языковым материалом, его закреплении и последующем конструировании. Чтение украиноязычных текстов иностранцами в процессе обучения на начальном этапе способствует пониманию особенностей украинского языка и обогащению лексическими единицами, формирует мировоззрение, расширяет знания о стране пребывания, ее культуре, истории, языке.

Чтение художественных текстов в аудитории с иностранцами не только знакомит с культурой страны, но и обогащает активный, пассивный и потенциальный словарь студента при изучении украинского языка, служит средством моделирования украинской языковой среды. Не следует забывать, что, читая текст на иностранном языке, студент прежде всего ищет в нем смысл, выделяет действия и интересную информацию. При этом не меньшую роль в процессе обучения иностранному языку играет и «мнемическая деятельность, которая сопровождает процесс чтения, обеспечивает запоминание лексических единиц и связей между ними, а также грамматических явлений» [3].

В процессе обучения иностранных студентов-филологов украинскому языку как языку получения будущей специальности, в частности чтение профессионально-ориентированных текстов, является подготовкой к речевой профессиональной деятельности. В данном вопросе следует обратить внимание на содержательность текста, если студент чувствует, что текст не приближает его к будущей профессии, то он теряет к нему интерес. Дополнительным стимулом в чтении научных текстов есть использование лексики на занятиях по физике, химии, математике и т.д. Таким образом, мы должны учитывать профессиональную значимость информации для формирования профессионально-речевой деятельности и дать направление для освоения смысла, понимания общей картины и слов-

терминов.

Практическая работа в аудитории выявила такие проблемы при работе с текстами: 1) чтение текстов на украинском языке иностранцами часто похоже на отработку скорости чтения; 2) смысл текстов оттесняется на второй план; 3) текст большого размера изначально воспринимается как трудный; 4) студенты стараются прибегнуть к использованию программ-переводчиков раньше, чем прочтут текст; 5) часто пугает наличие значительного количества незнакомых слов в тексте; 6) вызывают затруднения формулирования основной идеи текста; 7) на начальном этапе чтение научных текстов у студентов не ассоциируется с изучением будущей специальности.

Путем к преодолению этих проблем, на наш взгляд, могут быть следующие техники: 1) тщательный отбор текстов на начальном этапе, где лексический и грамматический материал хорошо уже усвоены студентом; 2) отбор адаптированных текстов разных жанров; 3) формирование умения читать с прикрытой артикуляцией; 4) научить студентов находить в тексте языковые опоры.

Работая с текстами, очень важно не пропускать подготовительный этап, который включает дотекстовые задания (ключевые слова и фразы, комбинирование и словообразование лексических единиц, грамматические упражнения и другое). Роль этих заданий заключается в подготовке студента к практическому восприятию информации в тексте; выработке навыков активного использования лексики для изучения специальных дисциплин; работу со словами-терминами для формирования профессионального мышления и описания предметной действительности.

Непосредственный процесс обучения чтению сопряжен с соблюдением элементарных правил композиции текста и логики его повествования.

Послетекстовые задания традиционно используются для проверки понимания прочитанного, степени усвоения материала и возможности интерпретировать текст. Один из традиционных видов заданий – это «вопрос-ответ» по прочтенному тексту. Следующий вид заданий направлен на за-

крепление репродуктивных умений: дать ответ на альтернативные вопросы, определить отвечают ли высказывания содержанию текста, выбрать правильный ответ на вопрос из нескольких предложенных. Позже начинаем использовать задания направленные на понимание глубины текста: дополнить фазу или словосочетание соответствующим словом; восстановить хронологическую последовательность событий, описанных в тексте; составить план текста; уточнить предложенный преподавателем план. Таким образом, все задания направлены как на изучение языка, так и на отработку навыков и умений в построении устной и письменной речи.

Чтение текстов разных жанров на подготовительном факультете иностранными студентами имеют различную степень значимости и функциональной нагрузки. При этом каждый текст необходим, поскольку в своей совокупности они обеспечивают создание информационно-знаниевой основы, а также облегчают социализацию и профессионализацию индивида.

Таким образом, чтение рассматриваем как один из элементов обучения и развития личности, как способ обучения, как творческий процесс, как инструмент. Обучение

чтению студентов-иностранцев на занятиях по украинскому языку реализует задачи по формированию коммуникативного минимума для обучения в высшей школе Украины и развивает навыки и умения в построении устной и письменной речи, повышает уровень его языковой компетентности.

Литература:

- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. – Strasbourg: Council of Europe, 2018. – 235 p.
- Ушакова, Н. І. Про відповідність програм з мовної підготовки іноземних студентів європейським компетенціям володіння іноземною мовою [Текст] / Н. І. Ушакова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: зб. наук. праць. – Х., ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – Вип. 14. – С. 224–234.
- Ржевська А.С., Ротова Н.В. До питання навчання читанню як виду мовної діяльності іноземних студентів на початковому етапі / А.С. Ржевська, Н.В. Ротова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2014. – № 42-43. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/42-43/29.pdf>

Advantages and disadvantages of online education during pandemic

Margarita Marchenko,

English Teacher, Collegium Olympus, Kyiv

Oksana Kuleshova,

9 th grade student, Collegium Olympus, Kyiv

Key words: COVID-19, pandemic, remote learning, edtech, learning platforms

The spread of the coronavirus disease known as COVID-19 is a public health emergency with economic and social ramifications in Ukraine and across the world. The crisis has triggered a boom for on – line education. Consequently, educators and students have been under pressure to cope with the current state of emergency and shift to remote learning during the COVID-19 pandemic. However, it has raised a number of burning questions relating to organization of the studying process, completing curricula etc.

Presently, the national governments and ministries of education are actively involved in elaboration and using edtech which includes online learning, radio, television, texting to support access to remote learning during quarantine and lockdown period. For example, the World Bank is cooperating with ministries of education in different countries in support of their efforts to utilize educational technologies of all sorts to provide remote learning opportunities for students while schools are closed as a result of the COVID-19 pandemic [6]. A lot of countries have their national learning platforms and tools such as ePortal - e-learning portal of the

Western Cape Government, containing different types of resources available in English and Afrikaans for use by students and teachers, Ministry of Education – a number of online courses and reading material made available on the site of the Ministry of Education for different grade levels to facilitate learning from home during school closures in South Africa, EduNET that provides various educational services for all school levels and enables communication between faculty members, students and parents in Bahrain, Alef Education - online resources for students, parents and teachers provided in collaboration with the Ministry of Education and MOE Library – a platform established by The Ministry of Education allowing teachers and students to view and interact with the learning curriculum electronically and to download electronic copies of books in UAE, Digital Learning Centre - an online learning platform developed by the Office of Private Education Commission (OPEC) to provide education via internet connection to the general public and all elementary and secondary students nationwide during the coronavirus outbreak

in Thailand, Youtube of the Ministry of Education– The Ministry of Education of Ukraine provides a selection of online classes during the coronavirus crisis in Ukraine and many others [2].

The issue of the virus spread causing educational institutions closing had a dramatic impact on educational environment. Thus, neither majority of teachers, nor students were ready for this. Despite the fact that there is a huge variety of cyber tools assisting in classes and lessons' organization such as Skype, Zoom, My Google class, some private schools even managed to develop their own platforms, it has been discovered that there are some vulnerable aspects. In particular, according to statistics, in Ukraine only 66.5% of participants of educational process have computer software for online lessons. In addition, almost half of the students have dated technologies or don't have the necessary equipment at all. Some teachers are less equipped to navigate the Internet and have no relevant speed of traffic.

Moreover, there are too many distracting factors about remote learning. As the New York Times columnist Kevin Roose stated "though you can stay at home in comfortable clothes, you also may be distracted with a noise outside like ambulance sound, driving cars or barking dog". Therefore, it sometimes may lead to lack of productivity [1].

It is worthwhile mentioning that online learning require significantly more motivation and attention. Students and pupils find it difficult to focus on a pixelated video screen also they could browse the internet on their computers, text on their phones, watch TV in the background, have a snack and so on. The benefits are as follows: classes can be taken anywhere, and the structure is more welcoming to students with physical disability or ill-

ness. Overall, a lot of students are struggling to adapt to remote learning, according to statistics 85.1% of Ukrainian students continue to study with online lessons [5].

Robin DeRosa is the director of the Open Learning and Teaching Collaborative at Plymouth State University in New Hampshire points out that creating an excellent online course can take a year of development and collaboration among people with different skills. "So if people think that in three to five days they're going to rejigger their course and build some super amazing online platform, that's probably unlikely to happen," she says [4].

In conclusion, the COVID-19 pandemic will likely continue presenting challenges beyond those that come up in the course of routine virtual education. Hopefully, these experiences will serve as preparation for future challenges that come with the next epidemic, pandemic and other disaster. Due to efforts of the national governments, international organizations such as UNESCO, the World Bank and many others, educators and students coping with current challenges in the area of online learning will be provided with more innovative and user-friendly edtechs.

References:

- <https://blogs.scientificamerican.com/observations/online-learning-during-the-covid-19-pandemic/>
- <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>
- <https://www.npr.org/2020/03/19/817885991/panic-gogy-teaching-online-classes-during-the-coronavirus-pandemic>
- https://www.researchgate.net/post/Online_classes_COVID-19_How_will_the_pandemic_affect_teachers_and_teaching
- <https://ru.osvita.ua/school/72997/>
- <https://www.worldbank.org/en/topic/edutech/brief/how-countries-are-using-edtech-to-support-remote-learning-during-the-covid-19-pandemic>

The library as a object of spatial art in the information society and its educational activity

Uvarov Y.V.

Scientific school «Beautiful world» Kiev, Ukraine

Annotation. *The existence of the library and books is connected nowadays with significant changes caused by the development and application of electronic information technologies. The article deals with old and new functions of the library and books in the information society. The library and the book are also considered as objects of spatial art (plastic art) existing in the information society. A large amount of information created by means of letters and digits (digital information) must be in balance with the information with the man obtains from material volumetric objects due to his feelings. The library as a collection of books (volumetric material objects with information in form of letters and digits) combines virtual information and information received by the man from material objects with have a spiritual idea as works of spatial art. The material form of the library and the book may be considered as an object of spatial art and at the same time as a space in which the works of art exist. One of the branches of library science may be the study of the library and its elements as objects of spatial art. The research in this area can be carried out using general methods of study of art, as well as using methods that can be created specifically for the study of libraries and books as objects of spatial art.*

Keywords: library, book, information society, spatial art, education.

Introduction. During the Information Age, library as a cultural phenomenon and library science as a field of theory and practical activity undergo significant changes. These changes are related, first of all, to the transformation of a substantial number of functions of book in the traditional paper form and library as a collection of books in the traditional spatial form into information technologies which allow for the occurrence and existence of a large volume of virtual information and expand the possibilities for storage, search and use of this information by a large number of people. As a result, a search of the ways for continuing existence of books and libraries is

underway. The role of library and book in the Information Age and the relation these phenomena have with information technologies and the surrounding world are being considered. The attempts to determine variants for the optimal use of books and electronic information technologies during the particular periods of development of science and technology and development of the mankind can be observed.

This article reviews the existence of book and library during the Information Age, the age of significant changes which affected almost all areas of human activity. Book and library, which for a long period (centuries, or

even millenniums) served as significant sources of information for people, exist in our time along with their serious competitors in the field of information: electronic information technologies.

Methodology. This study was made by analyzing literature and observing contemporary processes related to the existence of library and book. The areas of study stemmed from the following situation: there are discussions in the society regarding existence of library and book in the conditions of broad use of information technologies. The possibility to replace books and libraries (or some of their functions) with other forms of storing and using information is being considered. There is a commonplace opinion that the role of book and library in the contemporary conditions is diminishing. However, book and library are significant phenomena in human culture. Scholars and practicing specialists consider and propose the relevant roles and functions of these phenomena (Enis, 2017; Leonov, 2003). At the same time, traditional functions are partially retained, and new ones occur or are being proposed. Library is being regarded more and more as an information and cultural complex. Along with the information preservation function, libraries see the increasing volume of scientific research, educational and cultural work, popularization of general knowledge and of information related to the library's activity (Dubrovina, 2014; Dubrovina, Kovalchuk et al., 2016; Kalenov, 2011; Leonov, 2003).

The problem of balance in the existence of material world and the humans in it and virtual world, and also, information which can be obtained from spatial material objects and information in the form of symbols (letters, digits) needs an additional study. The peculiarities of these problems in the society, and the role and significance of book and library in new conditions must be studied.

Results and discussion. Library is transferring some of its functions to electronic information technologies. However, the significance of book and library as objects of material environment in which humans live and work is increasing. And these are not simply objects necessary for physical existence of humans. These objects are also related to

spiritual ideas. Therefore, these objects can be regarded as objects related to art, first of all, spatial (plastic) art.

Humans exist among information compiled from symbols (digits, letters) and among real material objects which also bear information. Humans themselves are material, physical, multidimensional objects. Works of art which are material objects and which occurred with human help are close to objects of the human being's material surroundings. In this article, book and library are regarded as objects close to objects of spatial (plastic) art. Literature often provides definition of the works of spatial (plastic) art, in which these works are regarded as physical bodies existing in space but not changing and not developing in time, and perceived by vision and sometimes by other feelings. Works of spatial art include works of painting and graphic arts, sculpture, photography art, architecture, decorative art, artistic design or a combination of these forms of art. However, a work of art is a work of art, because it exists not only as a physical body but also exists among humans, it is perceived by humans in different conditions, has its own information surroundings in the form of human knowledge about art, the entirety of relevant texts, in particular, texts of theoretical studies of works of arts. In these conditions, book and library can be regarded as objects of arts. This is not a new idea – a book has always been regarded, one way or another, in connection with art. For example, V. P. Leonov cites examples of this connection in ancient Egyptian texts, works of canonical writers and works of contemporary authors (Leonov, 2003). But today, time has come for a deeper consideration of book and library as objects of spatial art – material objects with a spiritual idea, among which humans live. This is a large and prospective task which needs substantial amount of observations and studies. This is a new area of research among existing and potential areas.

Conclusion. Humans have the need to perceive the world with all their feelings. Along with virtual information (information in the form of a set of symbols), humans receive information from material spatial objects – humans, animals, living nature, objects

created by humans (in particular, works of fine (spatial) art). A large amount of information created from symbols (digital information) needs to be balanced with information which humans receive from material, spatial objects thanks to their feelings. Library as a collection of books (material spatial objects containing information in the form of symbols) combines virtual information with information humans receive from material objects which have a spiritual idea as works of spatial art. The material form of book and library can be regarded as an object of spatial art and at the same time as space in which works of spatial art exist. A study of library science and certain elements of library science as objects of spatial art may become one of the sections of library studies (Romanchuk, 2020; Uvarov, 2019). This study may be conducted using general methods of art studies, and also, using methods which may be invented specifically for the study of library science as an object of spatial art. The storage and provision of information as a function of library is partially passed to other information technologies. Library retains the function of storing and providing material objects: books and other objects of culture. Library becomes one of the forms of perceiving a book as an object of spatial art and other forms of information (objects of spatial art) in special environment (architecture of buildings, interior of rooms, humans, items of furniture, opportunities, etc.).

Development of new notions, terms and provisions related to book and library as works of spatial art may become one of the areas of study. Both theoretical studies and practical observations of the library's activity are needed for that. Other areas in development of library as a cultural phenomenon cannot be ruled out as well.

References

- Dubrovina L. A. (2014). Rukopysno-knyzhna spadshchyna Ukrainy v sferi natsionalnoi kultury: stvorennia tradytsiinykh ta elektronnykh resursiv [Handwriting and book heritage of Ukraine in the sphere of national culture: creation of traditional and electronic resources]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and book heritage of Ukraine]. Vol. 18, pp. 286-315.
- Dubrovina L., Kovalchuk H., Miaskova T. (2016). Istorია knyzhkovoi kultury Ukrainy [History of book culture of Ukraine]. *Bibliotechnyi visnyk* [Library Bulletin]. Vol. 6, pp. 33-35.
- Enis M. (2017). Visualizing the Future. *Library Journal*. Vol. 10. Retrieved from: <https://www.libraryjournal.com/?detailStory=visualizing-future-techknowledge> (accessed: April 11, 2020).
- Kalenov N. E. (2011). Zadachi i funktsii akademicheskikh bibliotek v sovremennykh usloviyakh [Tasks and functions of academic libraries in modern conditions] // *Informatcionnoe obespechenie nauki: novye tekhnologii: Sbornik nauchnykh trudov* [Information support of science: new technologies: Collection of scientific papers]. M.: Nauchnyi mir. P. 31-45.
- Leonov V. P. (2003). *Prostranstvo biblioteki: Biblioteknaia simfoniia* [Library Space: Library Symphony]. M.: Nauka. 123 p.
- Romanchuk M. S. (2020). Starovynni heohrafichni karty yak kulturna tsinnist v suchasnomu informatsiinomu prostori [Ancient geographical maps as cultural value in information space today]. *Science, research, development. Philology, sociology and culturology* (Poznan, 27-28.02.2020): *Monografia pokonferencyjna*. Vol. 26, pp. 6-8.
- Uvarov Y. V. (2019). Developing new forms of cultural educational activities of Vernadsky National Library of Ukraine in the efforts to preserve natural and cultural environment. *Science, research, development* (London, 30-31.10.2019): *Monografia pokonferencyjna*. Vol. 22, pp. 45-47.

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Професійне спілкування як комунікативна взаємодія майбутніх фахівців економічного профілю

Лещінська А. В.

Викладач Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

***Анотація.** У статті розкрито сутність поняття «професійне спілкування». Проаналізовано праці вчених, що працювали над цим питанням. Стаття освітлює синонімічність понять «професійне спілкування» та «ділове спілкування», а також їх відмінності. Подана стаття доводить важливість комунікативної функції.*

Продемонстрована актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю з'ясування що майбутні фахівці економічного профілю вкрай потребують формування навичок професійного спілкування.

Ключові слова: спілкування, ділове спілкування, комунікація, професійне спілкування, фахівці.

Актуальність дослідження. Важливим чинником розвитку економіки України, подолання кризових явищ у фінансовому секторі є реформування підготовки фахівців економічного профілю й модернізація системи професійної освіти загалом відповідно до міжнародних стандартів.

Інтеграція в Європейський освітній простір, орієнтація на економічні системи розвинутих країн світу зумовили появу нових вимог щодо формування готовності студентів економічних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності. Для студентів економічних спеціальностей дана тема має багато протиріч тому потребує подальшого дослідження.

Актуальність проблеми формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців економічного профілю у закладах вищої освіти у контексті інтеграційних процесів, необхідність її дослідження й вирішення зумовлені низкою суперечностей між:

– підвищенням суспільних вимог до професійної компетентності майбутніх економістів та неналежним рівнем їхньої готовності до діяльності у мінливих соціально-економічних умовах;

– необхідністю підготовки економістів з високим рівнем сформованості культури професійного спілкування та недостатньою розробленістю теорії та практики розвитку навичок професійного спілкування у майбутніх фахівців цього профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що останнім часом як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники виявляють підвищений інтерес до аспектів міжкультурного, іншомовного професійного спілкування, зокрема: особливості професійної підготовки і методики навчання майбутніх економістів досліджували: Н. Бабич, Л. Босова, Н. Драб, Л. Знікіна, І. Козубовська, Н. Крилова, І. Маренкова, Л. Новікова.

Н. Колетвінова визначає професійне спілкування як процес поширення професійної інформації, яка відображає потреби представників певної професії [8].

С. Баукіна, М. Дороніна, А. Ковальов, О. Кубрак, М. Лебедева, Н. Потелло досліджували феномен ділового спілкування.

Мета даної статті полягає у з'ясуванні та розкритті сутності поняття «професійне спілкування».

Виклад основного матеріалу. Поняття професійного спілкування має широке і вузьке значення. У першому значенні його можна визначити як комунікативні навички і якості, властиві професіоналу, на відміну від дилетанта. Професіонал розглядається в цьому випадку як людина, яка має значний досвід і високі професійні стандарти. У вузькому розумінні професійне спілкування включає особливості, характерні для окремо взятої професії. Професійне спілкування – це важливий засіб і умова розв'язання завдань певної професійної діяльності. Якщо поза діяльністю люди керуються особистими мотивами, то під час професійного спілкування мета визначається характером і потребами професійної діяльності.

Визначено, що питання професійного спілкування майбутніх фахівців економічного профілю у відповідності до міжнародних вимог неможливо вирішити без формування і розвитку у них культури професійного спілкування. Від рівня розвитку культури професійного спілкування значною мірою залежить здатність економіста логічно і переконливо виражати свої думки, налагоджувати сприятливі взаємини зі співробітниками та партнерами, формувати позитивний мікроклімат в очолюваному колективі, займати адекватну психологічну позицію, долати бар'єри в спілкуванні тощо. Для того, щоб проаналізувати найважливіші підходи до розуміння сутності, структури та особливостей формування культури професійного спілкування у майбутніх фахівців економічного профілю, необхідно розглянути функції спілкування.

Функції спілкування (від лат. function – виконання, здійснення) – це зовнішній прояв властивостей спілкування, ті завдання,

які воно виконує у процесі діяльності індивіда в соціумі.

Відомі різні класифікації функцій спілкування: одні науковці, виокремлюючи їх, розглядають спілкування в контексті його органічної єдності з життям суспільства в цілому та безпосередніми контактами людей, інші – як обмін інформацією, взаємодію та сприйняття людьми один одного, ще інші – з погляду мети спілкування. Узагальнюючи різні підходи до проблеми функцій спілкування, можна говорити про багатоаспектний характер цього феномену.

Відомий фахівець з теорії та практики спілкування Ф. С. Бацевич відокремлює такі функції спілкування:

- контактну (створення атмосфери обопільної готовності передавати і сприймати інформацію та підтримувати зв'язок до завершення акту спілкування);
- інформаційну (обмін інформацією, запитаннями і відповідями);
- спонукальну (заохочення адресата до певних дій);
- координаційну (узгодження дій комунікантів);
- пізнавальну (адекватне сприйняття і розуміння змісту повідомлень);
- емотивну (обмін емоціями);
- налагодження стосунків (розуміння свого місця в системі рольових, статусних, ділових, міжособистісних стосунків); регулятивну (залежно від мети, яку ставить перед собою адресант, він і організовує своє спілкування, дотримується певної стратегії й тактики).

Усі ці функції між собою тісно взаємодіють у процесі спілкування.

Професійне спілкування у сфері ділових взаємостосунків репрезентує й інші функції:

- інструментальну (отримання і передавання інформації, необхідної для здійснення певної професійної дії, прийняття рішення);
- інтегративну (засіб об'єднання ділових партнерів для спільного комунікативного процесу);
- функцію самовираження (демонстрування особистісного інтелекту і потенціалу);
- трансляційну (передавання конкретних способів діяльності);

- функцію соціального контролю (регламентування поведінки, а іноді (коли йдеться про комерційну таємницю) й мовної акції учасників ділової взаємодії);
- функцію соціалізації (розвиток навичок культури ділового спілкування);
- експресивну (намагання ділових партнерів передати і зрозуміти емоційні переживання один одного.) [3]

Під час уточнення ключових понять, на основі аналізу наукової літератури констатовано парадоксальний факт: у процесі розвитку наук, пов'язаних з культурою, уваження про неї не конкретизуються, а навпаки, втрачають визначеність. На підставі аналізу філософської, соціологічної, лінгвістичної та психологопедагогічної літератури визначено, що культура спілкування є одним із центральних компонентів професійної культури економіста. Вона інтегрує в собі комплекс знань, цінностей, зразків поведінки, характерних для ситуацій ділового спілкування, а також умінь широко застосовувати їх на практиці з метою забезпечення ефективності спільної діяльності. Культура професійного спілкування характеризується рівнем розвитку комунікативних знань та умінь і дозволяє здійснювати міжсуб'єкту взаємодію, спрямовану на ефективне виконання професійних обов'язків.

На основі аналізу результатів досліджень вчених щодо сутності і компонентного складу культури професійного спілкування майбутніх економістів уточнено поняття «культура професійного спілкування фахівців економічного профілю», яке ґрунтується як інтегративне новоутворення, що забезпечує позитивний результат у ситуаціях ділового спілкування і об'єднує культурно-специфічні знання, пов'язані з моделями бізнес-аналізу; поведінкові та соціолінгвістичні уміння, які уможливають адаптацію до різних обставин ділового спілкування; особистісні якості, які сприяють розвитку позитивного й толерантного ставлення до комунікативної взаємодії.

Сутність культури професійного спілкування економістів полягає в поєднанні морально-етичних норм, загальнолюдських цінностей тощо. Дослідивши роботи науковців, що вивчали проблему форму-

вання культури професійного спілкування фахівців різних галузей, а також специфіку професійної діяльності фахівців економічного профілю, відокремлено взаємопов'язані компоненти культури їхнього професійного спілкування: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, інтерактивно-діяльнісний, комунікативно-мовний і емоційно-вольовий.

Зазначені компоненти культури професійного спілкування економіста тісно переплітаються. Кожен з них включає комплекс відповідних знань, умінь, навичок, правил і норм спілкування. Мотиваційно-ціннісний компонент культури професійного спілкування майбутнього фахівця економічного профілю містить комплекс потреб, мотивів і ціннісних орієнтацій, які визначають комунікативну спрямованість фахівця, успішність його співпраці з підлеглими та клієнтами.

Зміст мотиваційно-ціннісного компонента також складають знання про прийоми залучення й утримання уваги, здатність об'єктивно оцінювати та регулювати свій емоційний стан, розуміти та давати правильну оцінку клієнту (партнеру) по спілкуванню, володіти безконфліктними формами спілкування. Когнітивно-пізнавальний компонент характеризує здатність адекватно, неупереджено сприймати поведінку співробітників, розуміти їхні мотиви і переживання, індивідуальні особливості. Інтерактивно-діяльнісний компонент передбачає здатність обирати найбільш доцільну позицію та стиль спілкування зі співрозмовником у тій чи іншій конкретній ситуації. Комунікативно-мовний компонент культури спілкування економіста характеризує інформаційно-смысловий аспект професійної взаємодії, мовленнєву діяльність: здатність доступно висловлювати думки та почуття, володіти лексичним багатством мови, вербальними і невербальними засобами обміну інформацією з підлеглими. Емоційно-вольовий компонент проявляється в адекватності емоційних реакцій комунікативній інтуїції, умінні правильно обрати інтонацію, експресивно застосовувати лексику й відповідно на неї реагувати. Викладене вище дає підстави для визначення комплексу педагогічних

умов формування культури професійного спілкування у майбутніх фахівців економічного профілю у закладах вищої освіти.

У науковій літературі поряд із поняттям “професійне спілкування” часто використовується термін “ділове спілкування” і вживаються як синоніми. Крім того, у психологічній літературі досить часто виділяються два типи спілкування – неформальне і формальне. Перше суб’єктивне, нерегламентоване, його мета й характер багато в чому визначаються особистими стосунками людей (мати – дитина, чоловік – дружина). Формальне обумовлене соціальними функціями людини, регламентоване за формою та за змістом (керівник – підлеглий).

Ділове спілкування належить до формального, здійснюється у відповідності з деякими правилами і спрямоване на встановлення контактів і підтримку зв’язків між зацікавленими у спільній діяльності суб’єктами. Ділове спілкування, на думку С. І. Ожегова, – це „спілкування, що стосується суспільної, службової діяльності, роботи”. У діловій сфері людина проводить значну частину свого життя. Тут вона грає цілий ряд специфічних ролей: фахівця, керівника, підлеглого, колеги тощо. Кожна роль виконується у певній ситуації і регламентується певними соціальними нормами, правилами. Ділове спілкування характеризується тим, що його мета визначається завданнями того чи іншого виду предметної діяльності – виробничої, обслуговуючої, наукової тощо. Трудова діяльність містить у собі спілкування учасників взаємодії як необхідний засіб забезпечення її ефективності.

Науковцями визначено якості особистості фахівця, який володіє культурою ділового спілкування. Це – духовно-багата особистість, яка має творчі здібності, володіє знаннями базових дисциплін, уміннями та навичками професійного спілкування, генерує нові ідеї та використання нестандартних підходів, впроваджує новітні технології; «...віддана своїй справі, захоплена нею, орієнтована на загальнолюдські цінності, світову й національну духовну культуру» [8]. Вивчаючи підготовку до ділового спілкування представників різноманітних професій, учені недостатньо приділили

уваги проблемі формування готовності майбутніх менеджерів та економістів до комунікації, що зумовлено необхідністю вивчення основних тенденцій навчально-виховної роботи у вищих навчальних закладах економічного профілю.

В яких би формах не здійснювалося спілкування, воно є діловим, якщо його визначальним змістом є соціально-значуща спільна діяльність.

Головним у діловому спілкуванні є предмет спілкування, тобто спільна справа і ставлення учасників до неї. Предметні позиції партнерів є визначальними у процесі спілкування, а здатність розуміти предметні позиції один одного складає необхідну умову успіху ділової комунікації.

Характерні особливості ділового спілкування: предметом ділового спілкування є спільна справа і ставлення учасників до неї; потреба в діловому спілкуванні визначається виробничою необхідністю у розв’язанні проблем і веденні переговорів; мотивами ділового спілкування є інтереси справи; мовні дії регламентуються встановленими правилами поведінки і мають формально-рольовий, не особистісний характер; метою ділового спілкування є розв’язання професійних і соціальних завдань.

Отже, ділове спілкування – це специфічна форма взаємодії людей, що здійснюється на основі встановлених норм і спрямовується на ефективне виконання спільної діяльності. Ділове спілкування властиве людям, які виконують певний вид професійної діяльності. Воно ґрунтується на загальних соціально-психологічних закономірностях і орієнтується на успішне й ефективне виконання професійних обов’язків, включає обмін пропозиціями, вимогами, поглядами, мотивами з метою розв’язання конкретних проблем, підписання угод чи встановлення інших відносин між суб’єктами спільної діяльності

С. Баукіна стверджує, що ділове спілкування – це система суб’єктивних відносин, спрямована на створення ділового мовдуса спілкування на основі взаємодії і продуктивної співпраці, які ведуть до розуміння [1].

На думку С. Бородай, ділове спілкування – це міжособистісна взаємодія, спрямована на досягнення мети професійної ді-

яльності в соціально-політичній та соціально-економічній сфері [4].

Можна зазначити, що поняття «професійне спілкування» та «ділове спілкування» є тотожними.

В окремих дослідженнях синонімом терміну «професійне спілкування» вважається термін «комунікативна взаємодія» або «взаємодія», або «ділова комунікація». Зокрема, комунікативна взаємодія, як стверджує Н. Павлова, це складова спілкування та його інструмент, у процесі і результаті якого відбувається обмін ідеями та взаємобагачення мовців [9].

Спілкування, як вважає А. Бодальов, це – взаємодія людей, зміст якої полягає в обміні інформацією за допомогою різноманітних засобів комунікацій з метою встановлення взаємовідносин між людьми [2].

Потрібно зазначити, що Н. Павлова визначає ділове спілкування / комунікацію як спілкування, що забезпечує успіх будь-якої справи і створює необхідні умови для співпраці людей з метою виконання ними визначених завдань і досягнення поставлених цілей [9].

Проте у дослідженні Н. Волкової «професійна комунікація» розглядається як ширше поняття, ніж «професійне спілкування» [6].

Визнаючи необхідність формування комунікативних умінь, здатності до комунікації, учені недостатньо приділили уваги процесу формування культури спілкування, не з'ясували шляхи формування ділової культури майбутніх менеджерів та економістів. Нами не виявлено досліджень, у яких була б обґрунтована технологія цього процесу.

Таким чином, основними напрямками подальшого вирішення проблеми є:

- обґрунтування технологій формування професійного спілкування студентів економічного профілю;
- визначення психолого-педагогічних умов реалізації технології;
- розв'язання питання науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу із використанням сучасних технологій навчання, Інтернету;
- оптимізація навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти як засобу

розвитку творчого потенціалу майбутнього економіста.

Вважаємо за доцільне викласти низку якостей та знань, які мають бути притаманні майбутнім фахівцям: 1) здоров'я та фізична сила; 2) інтелектуальність та розумне мислення; 3) моральні якості: розміркована воля, твердість та наполегливість і, якщо необхідно, сміливість, почуття відповідальності; почуття обов'язку та турботи про загальний інтерес; 4) високий рівень загальної культури; 5) загальне управління за всіма найбільш суттєвими функціями» [5].

Ми вважаємо за необхідне підкреслити, що майбутньому економісту зі сформованою культурою професійного спілкування має бути притаманна пізнавальна активність, показниками якої є:

- потреба у знаннях як найважливіший мотив пізнавальної діяльності;
- безпосередній інтерес до процесу пізнання;
- самостійність, відповідальність, творче ставлення до вирішення пізнавальних завдань;
- володіння засобами пізнавальної діяльності, вміння самостійно мислити, виділяти головне, аналізувати;
- прагнення до поглиблення і розширення знань та засобів їх засвоєння;
- уміння застосовувати на практиці засвоєні знання [10].

Отже, для ефективної професійної діяльності фахівець економічного профілю повинен постійно самовдосконалюватися: пізнавати нове, виділяти та аналізувати його, вдало використовувати у роботі.

Е. Герасимова, Н. Зубарева, Г. Чайка, Т. Чмут, Р. Fontaine довели, що для практичної підготовки економістів, для ефективного партнерського спілкування є необхідною культурою спілкування або комунікативна взаємодія, яка сприяє особистісному та професійному розвитку людини.

Висновки. Майбутній фахівець економічного профілю повинен сформувати в собі під час навчання у вищому навчальному закладі високу культуру, яка є синтезом національної, професійної, корпоративної культур та культури спілкування і управління.

Як свідчить аналіз базових понять, вони є тісно пов'язані між собою, їх елементи взаємно переплітаються. Діяльність економіста має свої особливості: уміння працювати з персоналом та ухвалення управлінських рішень, вирішення питань економічних взаємовідносин, налагодження контактів, спрямованих на міжнародне співробітництво; ліквідація кризових явищ і проблем підприємства, підвищення його конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці та послуг, що, безперечно, відображається на культурі ділового спілкування. Зокрема, під час комунікативної взаємодії співрозмовники спираються на національні культурні цінності тієї держави, мовою яких здійснюється спілкування, враховуючи їх під час контактування.

Комунікативна культура поєднується з високою управлінською культурою, без чого неможливий успіх діяльності майбутніх економістів. Ділове спілкування орієнтується на досягнення кінцевих результатів економічної діяльності, на відродження і піднесення економіки.

З'ясовано, що зміст культури професійного спілкування полягає в поєднанні морально-етичних норм, загальнолюдських цінностей, які регулюють поведінку, взаємовідносини та професійну діяльність у сфері виробництва, під час ділових переговорів, презентацій, укладанні угод; умінні переконати партнера і вплинути на нього з метою досягнення позитивного результату міжсуб'єктної взаємодії; в умовах ринкових відносин приймати управлінські рішення, розв'язувати професійні завдання, налагоджувати контакти з представниками іноземних підприємств. Враховуючи важливість комунікативної функції, вченими досліджено процес формування готовності до ділового спілкування та формування комунікативних умінь фахівців економічного профілю.

Використана література

- Баукина С. А. Обучение коммуникативной тактике делового общения студентов экономического профиля (немецкий язык, неязыковой вуз): дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Баукина Светлана Алексеевна. – Саранск, 1999. – 169 с.
- Бодалёв А. А. Личность и общение: [избр. труды] / А. А. Бодалёв. – М.: Педагогика, 1983. – 271 с.
- Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Бацевич Ф.С.- К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344с.
- Бородай С. А. Формирование коммуникативных умений и навыков у студентов экономических специальностей: дис.... кандидата пед. наук: 13.00.08 / Бородай Светлана Алексеевна. – Чебоксары, 2004. – 199 с.
- Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Організація праці менеджера: [навч. посіб. для студ. екон. вузів] / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К.: Кондор, 2007. – 414 с.
- Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: [Навч. посіб.] / Н. П. Волкова. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
- Гриньова В. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В. Гриньова // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 58–61.
- Колетвинова Н. Д. Формирование профессиональной коммуникативности студентов на языковых факультетах педвузов: дисс.... канд. пед. наук: 13.00.01 / Колетвинова Наталья Дмитриевна. – Казань, 1999. – 338 с.
- Павлова Н. Ю. Формирование коммуникативной компетентности у студентов экономического вуза в процессе изучения иностранного языка: дисс.... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Павлова Наталья Юрьевна. – Хабаровск, 2005. – 198 с.
- Пиндик О. Г. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю (на матеріалі вивчення іноземної мови): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О. Г. Пиндик. – К., 2003. – 21 с.

Principles of level b2 tests development for checking language competences at higher education institutions

S. Urazova

S.Kuznets Kharkiv National University of Economics

Key words: student-centered education, communicative skills, communicative activity, tests validity

Ukraine has been undergoing dramatic changes in many spheres of social life in the last decade being at the crucial stage of transformations to find its place in the in the new system of the international community and build and consolidate a new type of relations with the European institutions. Under the given conditions, further integration of the Ukrainian education sphere into the European education system depends on its conformation with the European principles and its active participation in international education programs. Ukraine has favourable geopolitical location and every prerequisite for sustainable development. However, this is only possible provided the elaboration and implementation of well-defined and well-balanced policy via large-scale internal transformations necessary for Ukraine's integration into the community of developed European countries. Elaboration of the clear and transparent legal and regulatory basis as well as establishment of the corresponding institutions, which provide great opportunities for future economic and social development as well as national security issues solution, and will enable successful integration into the European community and the European educational environment. Cooperation of Ukraine with the European Union under the modern domestic and foreign political

conditions gains particular importance and, bordering on the countries of the European Union, Ukraine has to improve and update its strategy for cross-border cooperation based on the European principles.

Provision of the high quality of educational services and their compliance with the world standards as well as informatization of the educational sphere, modernization of its methods and end techniques, transition to the open educational model, emphasis on the student-centered education, fostering well-balanced development of the student's personality and their ability to acquire knowledge, provide for their self-development as well as form their information and social skills [3;c.1-3] gain particular importance and, thus, may explain the topicality of research. One of the components of higher education modernization in Ukraine within the framework of this process is balancing the national legislative base in the educational sphere with the international standards, formation of the environment to provide for the equal opportunity to acquire higher education, continuity of the learning process and professional growth. Guarantee of the high level of educational services and their compliance with the world standards are the primary reason for the formation of the modern improved scientific and

technical base with the application of advanced information technologies.

The integration process presupposes not only common scientific interests but also uniformity of the scientific paradigm. Therefore, mastering language skills gains greater importance being a crucial prerequisite of training high-quality specialists. The process of learning foreign languages requires two components: language (communicative) competence formation and diagnostics of the level of its development, namely assessment of the academic progress as well as skills and competences development level. Academic progress assessment may pursue various aims, however, it should not be the primary aim, but enable to improve the learning process as well as provide reasoning for the replacement of ineffective teaching techniques with more effective ones and, thus, create better conditions for upgrading students' communicative skills. Academic progress assessment is also critical for students because it enables them to define both the level of skills they have already mastered and areas for further improvement. Moreover, marks that students receive in the learning process, on condition of being objective and unbiased, may foster students' academic work. Effective assessment of learning outcomes demands clear understanding and determination of the objects of control being the basic criteria for the assessment of language skills. In the context of training students' language skills, the object of control may be defined as linguistic (lexical and grammatical skills as well as oral perception and speaking activity) and communicative competences (the ability to conduct communicative activity in the form of speaking, listening, reading and writing with the account taken of cross-cultural differences).

The integrated academic environment has facilitated access to knowledge. The educational process in Ukraine is mainly aimed at educating specialists with the necessary skills to foster transition to the highly developed information and technological society [5;c.184-185]. Thus, integration of the educational sphere presupposes, primarily, integration into the common language environment and utilization of common knowledge assessment tools.

According to the system of skills and competences assessment established by the Common European Framework of Reference, six basic levels of language skills are distinguished being A1, A2, B1, B2, C1, C2. Every level is characterized by the development of certain skills, i.e. the ability to reproduce and generate information in a foreign language, participate in the discussion of certain topics and express opinion about them. Therefore, the process of tests elaboration requires taking into account competences, which may characterize every level determined in the Common European Framework, and selection of the appropriate type of tasks, which fully correspond to the certain level.

B2 level corresponds to the level of an independent user who is capable of understanding the basic idea of the text (understands lengthy expressions, lectures, possibly containing some complex argumentation on relatively familiar topics, reads articles on present-day problems), conducting free communicative activity with native speakers at a level of spontaneity and a speed which does not impede comprehension by any of the interlocutors, participating actively in discussions in familiar contexts, expressing and defending their viewpoint in the oral and written form as well as clearly and explicitly communicating on a wide range of topics, explaining their opinion for or against a certain issue and grounding it with a variety of arguments as well as summarizing the information [1; c. 22-31].

One of the most efficient assessment techniques, which has systemic nature and enables appropriate assessment of language skills formation, is testing [2; c.2-6]. A test is a form of control and training task aimed at definition of the skills formation level. A test, being a system, is characterized by a certain structure and a certain composition as well as integrity. It is usually composed of a complex of tasks, rules of their completion, criteria for their mastering level assessment as well as recommendations for the test results interpretation. Testing quality is determined by the criteria of consistency and validity. The criterion of consistency demonstrates how consistent the test results are, i.e. an appropriate test must exclude random results. Validity is distinguished by the eligibility of the test results. Test integrity presup-

poses interconnection of the tasks. Every task must be an integral part of the test and cannot be excluded from it without any loss in the quality of assessment. The structure of the test forms the method of their interconnection. Most often, tests have a factor structure characterized by the interconnection of tasks via their general content and general results variation. Time is another crucial factor because, on the one hand, tests reduce the amount of time necessary for learning outcomes evaluation and, on the other, the amount of time directly correlates with the quality of the results obtained. Therefore, it is necessary to calculate the optimal amount of time because its reduction or increase may result in inaccurate results.

Tasks quality assessment is necessary to define which knowledge and which skills are needed to for their successful completion, and, thus, to determine the competence of those who does the test tasks. The basic principles of tests formation and materials selection include: 1) significance (the need to include in the test only the key materials or competency elements the absence of which impedes full assessment of the knowledge level); 2) scientific validity (the use of materials which are unbiased and rationally reasoned and all controversial ideas and facts are eliminated); 3) representativeness (tasks fully reflect all structural elements of the discipline); 4) complexity (the level of the test corresponds to the learning content and provides for the high motivation of students); 5) integrity and balance (harmonious combination of tasks aimed at checking the knowledge of theory (notions, laws, facts, common factors, methods of academic and practical activity) and skills to complete common tasks; 6) tempering of complexity and workload (every subsequent task is relatively more complicated and labour intensive); 7) comprehensiveness (presence of all structural components of the discipline and their interconnection); 8) freedom of choice, particularly in computer-based tests (ability to do tasks randomly so that students can choose the most convenient algorithm of test completion); 9) stylistic relevance (the use of language patterns in tasks formulation, which are familiar to students); 10) verifiability of results (even distribution of tasks with various

forms and equal composition; correlation of results enables to define the way in which a student did the task) etc.

The testing process has a quite extensive methodological basis, which presupposes a wide range of test types (multiple choice, open questions, matching questions, context questions etc.), of test tasks and outcomes assessment techniques. A complex of tasks, which is developed based on a single principle in the corresponding format should be elaborated for its further storage and editing in word processors, generation of similar sets of tasks as well as results evaluation and analysis.

The majority of scholars distinguish two main types of tasks: 1) open questions presuppose formulation of the correct answer in the form of a word or phrase, figure, symbol or symbols, graph etc.; 2) closed (alternative) questions include a) tasks with a simple choice of single-element answers (used to check the ability to reproduce the acquired knowledge) consist of a concise, clearly formulated question and a selection of short answers, one of which is correct; b) tasks with a simple choice of multi-element answers (used to check the ability to characterize and establish correlation between phenomena under study) offer students to form the answer from several options; c) single-element cross matching tasks (used to check the ability to navigate freely in a group of allied notions, phenomena or processes) include tasks with the equal amount of questions and answers provided in two columns of a table or a scheme and require students to match one correct answer from the right column to a question from the left column; d) multi-element cross matching tasks (used to test the ability to generalize, retrieve and apply information in practical problems solution) include a series of questions in the left column to be matched with several answers from the right column; e) tasks with phased answer selection (used to test the ability to analyze and synthesize information, facts, processes or phenomena, and to sequence events) may contain single and multi-element answers; f) multiple choice tasks (used to check the ability to make the right choice or make a surrogated, abridged decision about the answer) may include “yes-no”, “1-0”, “permanent-variable” etc. alternatives;

g) gap-filling tasks (used to check clear understanding of phenomena, processes etc.) presupposes omitting key words or symbols, which students must fill in or select from a number of options; h) answer generation tasks (used to test knowledge and understanding of separate notions phenomena, as well as the ability to solve practical problems) demand independent answer generation without any given prompts and are suitable only in situations when the answer can be formulated unambiguously as one word, letter, symbol, figure, scheme etc. [4; p.18-20]

The main drawbacks of testing, closed-answer tests in particular, are considered to be a certain extent of formality, sometimes irrelevant difficulty of tests, the ability to guess the answer, mechanical errors when doing test tasks and checking them. However, the test format usually enables independent approach to knowledge and skills assessment. Foreign language tests are aimed at the determination of the level of students' foreign language and communication skills formation at higher education institutions in compliance with national standards. The objects of control include reading and writing skills as types of the language activity as well as the lexical and grammatical aspects of foreign language competences (the use of a language). Reading tasks are developed with the account taken of various evaluation strategies of foreign language development level: understanding of gist information (exploratory reading), full understanding of information (reading for detail) and search for separate facts (selective reading). Assessment of the lexical and grammatical competences presuppose definition of the level of skills formation namely the ability to select or form lexical and grammatical items with respect to the communicative need within formulated tasks. Selection of types and contents of tests are mainly grounded on communicative and cognitive tasks.

Therefore, valid and reliable B2 level tests should contain a set of tasks aimed at the assessment of various aspects of language competence (writing, listening, reading) designed to correspond to a certain level of difficulty. These tasks must demonstrate the level of skills characteristic of the independent user (upper intermediate) level established by the

Common European Framework of Reference for Languages. It is important to apply various control methods with regard to the level of students' knowledge and, possibly, their interests. Learning activity control process must be based on the principles of consistency, integrity, differentiation and due account taken of students' individual peculiarities.

Test preparation must have several stages of preparation including formulation of aims and tasks, definition of test conditions and task types, formation of an outcomes assessment system, determination of available test resources in particular the availability of test kits compatible with the available software, formation of a test matrix namely test structuring, which presupposes definition of the necessary number of test parts, the number of tasks, their complexity level and sequence, determination of test tasks specificity and setting of time limits necessary to complete each task, elaboration of instructions for tasks, selection of task evaluation methods, preliminary approbation of test tasks for the purpose of their quality definition, correspondence of test contents to the learning materials under study, test piloting in focus groups. Every stage fosters improvement of the test materials quality, but they can also create problems and cause errors. Therefore, it is important to monitor this preparation process in order to ensure elaboration of tests, which comply with the national educational standards with respect to acquisition of the necessary skills and knowledge, as well as with common European requirements to the educational process.

Therefore, self-development work being a crucial means of learning and cognitive activity organization, language skills upgrade as well as their drilling and further practical application plays an integral part in the Ukrainian integration into the common European educational space. An online testing system being one of the forms of self-development work, fosters formation of sound knowledge and skills, enables to work at an individual pace with a gradual transition from one level to another.

References

Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий. [Электронный ресурс]: учебная книга 3 изд.

- доп) / В.С. Аванесов.– М.: Центр тестирования, 2002г.– 240 с. – Режим доступа: <http://edu-lib.net/matematika-2/dlya-studentov/avanesov-v-s-kompozitsiya-testovyih-zada>
- Бальжирова М.В. Методические рекомендации по разработке и применению тестов по чтению на английском языке в средней школе [Электронный ресурс] / М. Бальжирова. – 9с. – Режим доступа: <http://www.profstart.ru/ps/blog/3104.html>
- Гарматюк Н. Д. Особливості застосування тестового контролю при вивченні іноземної мови у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Н. Д. Гарматюк, В. П. Марценюк. – // Медична освіта. – 2013. – № 3. – С. 17-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2013_3_6
- Матюх С.А. Особливості інтеграції вищої освіти України до Болонських стандартів [Електронний ресурс] / С.А. Матюх. – 6с. – Режим доступу:http://mevhnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/7_upravlinnja_ekonomichnoju_bezrekoju_promislovikh_pidpriemstv/8-1-0-107
- Філіпков Ю.С. Проблеми української системи освіти в контексті європейської інтеграції. Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали науково-методичної конференції (Суми, 6-7 жовтня 2010 року) / Ю.С. Філіпков / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний університет. – Суми: Сумський державний університет, 2010.- с.184-187